

SCP/1644/2024
ID: 17900300022401

RPW/1958/2024
Data: 2024-02-15

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
ul. Michała Oczapowskiego 2, 10-719 Olsztyn
Rada Naukowa Dyscypliny Pedagogika
Wydział Nauk Społecznych
ul. Dybowskiego 13, 10-723 Olsztyn
za pośrednictwem:
Rady Doskonałości Naukowej
pl. Defilad 1
00-901 Warszawa
(Pałac Kultury i Nauki, p. XXIV, pok. 2401)

Jerzy Czołgoszewski

Katedra Pedagogiki Specjalnej i Resocjalizacji
Wydział Nauk Społecznych
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Rada Doskonałości Naukowej 00-901 Warszawa, pl. Defilad 1 E-mail: Kancelaryja@rpw.edu.pl (RPW)	
15. 02. 2024	
Znak sprawy:	
Podpis: 	Zaś.

Wniosek

z dnia 14 lutego 2024 r.

o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego
w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie¹
pedagogika

Określenie osiągnięć naukowych będących podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora
habilitowanego:

cykl powiązanych tematycznie publikacji

Rozwój więziennictwa na przestrzeni dziejów Polski

Monografia:

Jerzy Czołgoszewski, *Geneza oraz kształtowanie się więziennictwa w I Rzeczypospolitej, Księstwie Warszawskim i Królestwie Polskim. Od służby miejskiego do strażnika więziennego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2021, s. 676.
ISBN: 978-83-8100-287-5

oraz artykuły naukowe:

- 1) Jerzy Czołgoszewski, *Rusyfikacja systemu penitencjarnego Królestwa Polskiego po powstaniu styczniowym 1863 r.*, „Resocjalizacja Polska” 2021, nr 21, s. 155-173.
- 2) Jerzy Czołgoszewski, *Środki poprawczo-wychowawcze stosowane wobec małoletnich więźniów w Królestwie Polskim (do 1867 r.)*, „Lubelski Rocznik Pedagogiczny” 2022, nr 41 (1), s. 225-239.
- 3) Jerzy Czołgoszewski, *Franciszek Korwin-Maternicki (1815-1899) – nadzorca i ekspert więzienny, pedagog penitencjarny oraz działacz społeczny Królestwa Polskiego*, „Resocjalizacja Polska” 2023, nr 25, s. 9-27.

¹ Klasyfikacja dziedzin i dyscyplin wg. rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 20 września 2018 r. w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin w zakresie sztuki (Dz. U. z 2018 r. poz. 1818).

- 4) Jerzy Czołgoszewski, *Sylwetki i patriotyczne postawy kawalerów Orderu Virtuti Militari – nadzorców więzień w Królestwie Polskim*, „Law Education Security” 2023, nr 119 (II), s. 273-294.
- 5) Jerzy Czołgoszewski, *Odwolanie do Boga w przysiędze strażników więziennych w Polsce na przestrzeni wieków*, „Pedagogika Katolicka” 2024, nr 34 (1), s. 218-228.

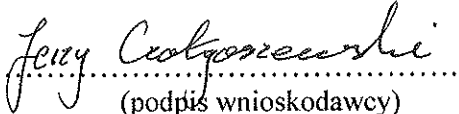
Wnioskuje – na podstawie art. 221 ust. 10 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 zm.) – aby komisja habilitacyjna podejmowała uchwałę w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w głosowaniu **tajnym/jawnym***²

Zostałem poinformowany, że:

Administratorem w odniesieniu do danych osobowych pozyskanych w ramach postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego jest Przewodniczący Rady Doskonałości Naukowej z siedzibą w Warszawie (pl. Defilad 1, XXIV piętro, 00-901 Warszawa).

Kontakt za pośrednictwem e-mail: kancelaria@rdn.gov.pl, tel. 22 656 60 98 lub w siedzibie organu. Dane osobowe będą przetwarzane w oparciu o przesłankę wskazaną w art. 6 ust. 1 lit. c) Rozporządzenia UE 2016/679 z dnia z dnia 27 kwietnia 2016 r. w związku z art. 220 - 221 oraz art. 232 – 240 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, w celu przeprowadzenie postępowania o nadanie stopnia doktora habilitowanego oraz realizacji praw i obowiązków oraz środków odwoławczych przewidzianych w tym postępowaniu.

Szczegółowa informacja na temat przetwarzania danych osobowych w postępowaniu dostępna jest na stronie www.rdn.gov.pl/klauzula-informacyjna-rodo.html

(podpis wnioskodawcy)

Załączniki:

1. Dane wnioskodawcy
2. Kopia Dyplomu Doktora
3. Autoreferat
4. Wykaz osiągnięć naukowych albo artystycznych, stanowiących znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny
5. Kopia Certificate of Training Sam Houston State University
6. Kopia Nagrody Rektora Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
7. Elektroniczny nośnik danych ze skanami wniosku oraz załączników 1-6
8. Elektroniczny nośnik danych z osiągnięciami naukowymi będącymi podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (monografia oraz 5 artykułów naukowych)

---

² * Niepotrzebne skreślić.

Autoreferat

1. Imię i nazwisko

Jerzy Czołgoszewski

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe lub artystyczne – z podaniem podmiotu nadającego stopień, roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.

2.1. Dyplom magistra ekonomii:

1997-1981 jednolite studia magisterskie w zakresie ekonomiczno-społecznym na Transportu Uniwersytetu Gdańskiego.

Temat pracy magisterskiej „Społeczno-ekonomiczne uwarunkowania przestępczości młodocianych w Polsce (z uwzględnieniem badań przeprowadzonych w Zakładzie Karnym w Hawie)”.

27 maja 1981 r. – uzyskanie tytułu zawodowego magistra ekonomii.

2.2. Świadcstwo ukończenia studium podyplomowego:

1983-1984 czterosemestralne Studium Podyplomowe Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Gdańskiego w zakresie nauk politycznych.

Świadcstwo z dnia 16 października 1984 r.

2.3. Świadcstwo ukończenia studium pedagogicznego:

1986-1987 roczne Studium Pedagogiczne Instytutu Kształcenia Nauczycieli Oddział Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie.

Świadcstwo z dnia 20 czerwca 1987 r.

2.4. Certificate of Training:

6-13.03.2005 Sam Houston State University Correctional Management Institute of Texas, Huntsville, USA (40 godz.).

2.5. Dyplom doktora nauk humanistycznych w zakresie historii:

Rozprawa doktorska pt. „Więziennictwo okresu stalinowskiego na Warmii i Mazurach w latach 1945-1956”.

Promotor: prof. dr hab. Stanisław Achremczyk (UWM w Olsztynie);
recenzenci: prof. dr hab. Andrzej Paczkowski (Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa), prof. dr hab. Bohdan Łukaszewicz (UWM w Olsztynie).

Uchwała Rady Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie o nadaniu stopnia naukowego doktora nauk humanistycznych w zakresie historii z dnia 18 lutego 2003 r.

3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych lub artystycznych.

3.1. Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie,

2010-2012 Katedra Pedagogiki Resocjalizacyjnej Wydział Nauk Społecznych Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, (umowa zlecenie).

2012-nadal adiunkt w Katedrze Pedagogiki Specjalnej i Resocjalizacji (wcześniejsza nazwa: Katedra Pedagogiki Resocjalizacyjnej), Wydział Nauk Społecznych Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, (umowa o pracę).

W roku akademickim 2012/2013 dodatkowo prowadziłem zajęcia (wykłady i ćwiczenia) na Wydziale Prawa i Administracji, kierunek bezpieczeństwo wewnętrzne.

3.2. Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Janusza Korczaka w Warszawie Wydział Nauk Humanistyczno-Społecznych w Olsztynie, (umowa zlecenie),

2011-2014 kierunek pedagogika, specjalność pedagogika resocjalizacyjna.

3.3. Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania im. Prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Olsztynie, (umowa zlecenie),

2015-2016 Studia Podyplomowe Resocjalizacja i Profilaktyka Społeczna.

4. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.). Omówienie to winno dotyczyć merytorycznego ujęcia przedmiotowych osiągnięć, jak i w sposób precyzyjny określać indywidualny wkład w ich powstanie, w przypadku, gdy dane osiągnięcie jest dziełem współautorskim, z uwzględnieniem możliwości wskazywania dorobku z okresu całej kariery zawodowej.

4.1. Osiągnięcie naukowe będące podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego:

Rozwój więziennictwa na przestrzeni dziejów Polski

Na osiągnięcie składa się cykl powiązanych tematycznie publikacji, które tworzą następujące pozycje:

Monografia:

Czołgoszewski J., *Geneza oraz kształtowanie się więziennictwa w I Rzeczypospolitej, Księstwie Warszawskim i Królestwie Polskim. Od służby miejskiego do strażnika więziennego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2021, s. 676.
ISBN: 978-83-8100-287-5

oraz artykuły naukowe opublikowane w czasopismach w dyscyplinie pedagogika:

- 1) Czołgoszewski J., *Rusyfikacja systemu penitencjarnego Królestwa Polskiego po powstaniu styczniowym 1863 r.*, „Resocjalizacja Polska” 2021, nr 21, s. 155-173.

Dyscypliny czasopisma na podstawie wykazu MNiSW z 05.01.2024: nauki o rodzinie; pedagogika.

- 2) Czołgoszewski J., *Środki poprawczo-wychowawcze stosowane wobec małoletnich więźniów w Królestwie Polskim (do 1867 r.)*, „Lubelski Rocznik Pedagogiczny” 2022, nr 41 (1), s. 225-239.

Dyscypliny czasopisma na podstawie wykazu MNiSW z 05.01.2024: pedagogika.

- 3) Czołgoszewski J., *Franciszek Korwin-Maternicki (1815-1899) – nadzorca i ekspert więzienny, pedagog penitencjarny oraz działacz społeczny Królestwa Polskiego*, „Resocjalizacja Polska” 2023, nr 25, s. 9-27.

Dyscypliny czasopisma na podstawie wykazu MNiSW z 05.01.2024: nauki o rodzinie; pedagogika.

- 4) Czołgoszewski J., *Sylwetki i patriotyczne postawy kawalerów Orderu Virtuti Militari – nadzorców więzień w Królestwie Polskim*, „Law Education Security” 2023, nr 119 (II), s. 273-294.

Dyscypliny czasopisma na podstawie wykazu MNiSW z 05.01.2024: nauki o bezpieczeństwie; nauki prawne (w czasie publikacji artykułu wykaz MNiSW z 17.07.2023 obejmował również dyscyplinę pedagogika).

- 5) Czołgoszewski J., *Odwołanie do Boga w przysiędze strażników więziennych w Polsce na przestrzeni wieków*, „Pedagogika Katolicka” 2024, nr 34 (1), s. 218-228.

Dyscypliny czasopisma na podstawie wykazu MNiSW z 05.01.2024: filozofia; pedagogika; nauki biblijne; nauki teologiczne.

4.2. Monografia pt. *Geneza oraz kształtowanie się więziennictwa w I Rzeczypospolitej, Księstwie Warszawskim i Królestwie Polskim. Od służby miejskiego do strażnika więziennego*, której przedmiotem badawczym jest więziennictwo na przestrzeni dziejów Polski, należy do najważniejszych moich osiągnięć naukowych po uzyskaniu stopnia doktora.

Podjęcie przekrojowych badań nad rozwojem więziennictwa w różnych okresach historycznych wiąże się ściśle z wcześniejszymi doświadczeniami zawodowymi zdobytymi podczas pracy w Służbie Więziennej. W czasie wielu międzynarodowych wizyt studyjnych zapoznawałem się nie tylko z aktualnymi problemami systemów penitencjarnych, lecz także miałem wyjątkową możliwość poznania historii zabytkowych obiektów więziennych w różnych krajach świata poczynając od Izraela, poprzez Czechy, Francję, Litwę, Węgry, Rosję, po Teksas w USA. Zwiedzane miejsca zainspirowały mnie do sformułowania głównego pytania badawczego dotyczącego genezy więziennictwa, a zwłaszcza jego kształtowania się na ziemiach polskich. W nurcie moich rozważań badawczych za niezmiernie ważne uznałem poszukiwanie odpowiedzi na pytanie dotyczące stosowanych środków oddziaływania poprawczo-wychowawczego w stosunku do więźniów oraz rozwoju profesji strażnika więziennego. Pytanie to jest jednocześnie ściśle związane z podtytułem książki dotyczącym problematyki kształtowania się zawodu więziennika: od sługi miejskiego do strażnika więziennego.

Historia więziennictwa, poza nielicznymi wyjątkami, nie stanowi podstawowego przedmiotu zainteresowania współczesnych badaczy, w szczególności brak jest całościowych opracowań dotyczących genezy oraz kształtowania się systemu penitencjarnego na przestrzeni dziejów Polski. Nie ma również opracowań monograficznych, które wszechstronnie ukazywałyby na przykład rozwój kary więzienia w różnych okresach historycznych oraz funkcji osób, którym powierzano zadania związane z nadzorem nad więźniami. W przyjętej perspektywie badawczej skoncentrowałem się także na rozwoju środków oddziaływania poprawczo-wychowawczego, których część również współcześnie uznawana jest za podstawowe środki oddziaływania penitencjarnego. Z uwagi na przyjęty układ chronologiczno-rzeczowy monografii wyniki tych badań zaprezentowałem w odrębnym rozdziale. Wybór takiego układu podyktowany był dwoma argumentami, pierwszy – dotyczył braku w literaturze przedmiotu całościowej, jednolitej pracy omawiającej genezę i kształtowanie się więziennictwa w kontekście historycznym od czasów najdawniejszych do odzyskania przez Polskę niepodległości, a drugi – dotyczył wyboru grupy docelowej publikacji, która obejmuje szerokie środowisko zawodowe byłych i obecnych pracowników więziennictwa oraz naukowe środowisko penitencjarne, a także studentów kierunków resocjalizacji, bezpieczeństwa, prawa i innych, którzy w ten sposób otrzymali zwartą pracę o charakterze interdyscyplinarnym, związaną z pedagogiką, historią oraz naukami prawnymi, mogącą być przyczynkiem do dalszego rozwijania podejmowanych problemów badawczych.

1. Badania dotyczące rozwoju środków oddziaływania penitencjarnego w postaci nauk religijno-moralnych, edukacji, zatrudnienia oraz rygoru więziennego, należą do jednych z najważniejszych obszarów badawczych zaprezentowanych w monografii. Z uwagi na przyjęty układ chronologiczno-rzeczowy pracy wyniki dociekań zawarte zostały w rozdziale dedykowanym izolacyjnym aspektom oddziaływania poprawczo-wychowawczego (s. 451-521).

Elementy stosowania tych środków w połowie szesnastego wieku znane są z „instrukcji więziennej” Jana Ocieskiego, kanclerza wielkiego koronnego. Potwierdzenie znaczenia stosowania środków poprawczo-wychowawczych odnalazłem podczas badań porównawczych działalności organizowanych w siedemnastym i osiemnastym wieku domów poprawy i domów pracy przymusowej. Wykazały one, że nowatorskie rozwiązania związane z nauką rzemiosła osadzonych, zatrudnieniem oraz naukami religijnymi, oprócz poprawy moralnej oraz nauki zawodu, przyczyniały się do udanego powrotu więźniów do środowiska, z którego się wywodzili. Na podstawie wyników badań ustaliłem, że w domach poprawy i pracy przymusowej po raz pierwszy w historii polskiej penitencjarystyki, osoby umieszczane w zakładach zamkniętych poddawano procesowi resocjalizacji i reedukacji, przygotowując je do życia w społeczeństwie.

Także na podstawie analizy działalności pierwszego nowoczesnego więzienia założonego przez marszałka wielkiego koronnego wykazałem, że było ono symbolem zachodzących przemian związanych z odchodzeniem od odwetowego pojmowania charakteru kary na rzecz wykonywania jej w celu poprawy moralnej skazanych zapobiegającej w przyszłości powrotowi do przestępstwa. Charakterystycznymi cechami tych przemian była segregacja więźniów zapobiegająca ich wzajemnej demoralizacji, ustalenie stałego porządku dnia od pobudki do zamknięcia izb w godzinach wieczornych, utworzenie lazaretu dla chorych i przejęcie przez więzienie obowiązku dbania o zdrowie więźniów oraz objęcie skazanych katolików opieką religijną kapelanów, a reprezentantów innych wyznań opieką przedstawicieli wyznawanej religii. Nowatorskim postępowaniem było humanitarne traktowanie więźniów poprzez udzielanie im widzeń z osobami najbliższymi, zezwalanie na korespondencję, zatrudnianie pracą nieprzekraczającą możliwości fizycznych oraz zakaz bezzasadnego łżenia i bicia więźniów.

Pomimo że środki oddziaływania poprawczo-wychowawczego w Królestwie Polskim wykorzystywane były przez zaborcę w celu umacniania carskiego panowania oraz rusyfikacji społeczeństwa polskiego, to odgrywały ważną rolę w szeroko pojętym procesie resocjalizacji.

W tym kontekście przez pryzmat nauk religijno-moralnych podjąłem próbę oceny roli kapelanów więziennych w procesie naprawy duchowej skazanych. Na przykładach wykazałem realizację carskiej polityki popierania prawosławia oraz dyskryminującego traktowania religii katolickiej poprzez nieuzasadnione stanem faktycznym forsowanie budowy i urządzania cerkwi w więzieniach. Należy jednak podkreślić pozytywny wpływ zarówno duchowieństwa katolickiego, jak i prawosławnego w ogólnym procesie oddziaływania poprawczo-moralnego na więźniów.

Najcenniejsze z punktu widzenia wyników badań są ustalenia dotyczące oświaty więziennej. W więzieniach Królestwa zakres oświatowy obejmował naukę więźniów analfabetów w tzw. szkołkach niedzielnych, edukację małoletnich więźniów w szkołkach przywięziennych, zakładanie i działalność bibliotek, rozwój czytelnictwa oraz przeprowadzanie pogadarek. Przywołałem przykłady działalności pierwszej powołanej z inicjatywy Fryderyka Skarbka szkoły dla małoletnich więźniów w stołecznym więzieniu karnym oraz mało znanej działalności jego kontynuatora nadzorcy więzienia Franciszka Maternickiego, które oceniam bardzo pozytywnie. Wskazuję, że ponieważ odpowiedzialność groziła już 7-letnim dzieciom, a w więzieniach przebywały dzieci od 10 roku życia, to wszelka działalność oświatowa wpływała korzystnie na zachowanie małoletnich więźniów, zmniejszając stopień ich deprivacji i analfabetyzmu oraz umożliwiając im często naukę zawodu. Zaznaczyłem, że ważnym uzupełnieniem działalności oświatowej w więzieniach był rozwój czytelnictwa i zakładanie bibliotek więziennych. W toku badań udało mi się ustalić datę powstania pierwszych bibliotek w więzieniach na terenie Królestwa Polskiego. Natomiast poza nielicznymi wyjątkami negatywnie oceniłem organizowane dla więźniów pogadanki, mające służyć ich moralnej poprawie, ponieważ więźniowie traktowali je niechętnie, a nawet jako zło konieczne.

Kolejny nurt badań nad stosowaniem środków poprawczo-wychowawczych dotyczy problematyki pracy więźniów podczas odbywania kary. W tej części zaprezentowałem pozytywne przykłady zatrudnienia osadzonych w domach poprawy oraz w domach pracy przymusowej. Przeprowadzone przeze mnie badania wykazały, że rozwój pracy jako środka poprawczo-wychowawczego nastąpił dopiero w latach trzydziestych dziewiętnastego wieku, kiedy z inicjatywy Fryderyka Skarbka rozpoczęto organizację przywięziennych zakładów sukieniczych. Pracy wykonywanej przez więźniów nadano wówczas formalny charakter, ustalając jednocześnie zasady kierowania do różnego rodzaju prac, w tym określono pierwszeństwo zatrudnienia skazanych na karę więzienia poprawczego. Uzasadniłem,

że wprowadzony ukazem carskim obowiązek pracy dla wszystkich więźniów przesądził o jej eksploratorskim charakterze, ponieważ przymus pracy powiązany z koniecznością osiągnięcia za wszelką cenę dochodów spowodował utratę walorów wychowawczych. Podkreśliłem, że dominował wtedy charakter fiskalny w polityce zatrudniania więźniów, który miał stanowić źródło utrzymania więzień. Taki system wykorzystania pracy więźniów utrzymał się aż do klęski caratu w Polsce. Zamieściłem zarówno pozytywne, jak i negatywne przykłady, często wcześniej niepublikowane, zatrudniania więźniów w Królestwie Polskim, które mogą być przyczynkiem do refleksji dla praktyków penitencjarnych nad wychowawczym wykorzystaniem pracy skazanych w procesie resocjalizacji.

2. Z uwagi na przyjęty układ chronologiczno-rzeczowy monografii jako pierwszy został przedstawiony obszar badań związany z dociekaniem dotychczas genezy i powstania więziennictwa w zakresie jego organizacji, zadań, podstaw materialnych, działalności i rozwoju w poszczególnych okresach historycznych.

Najważniejsze ustalenia wykazały, że od czasów najdawniejszych kara powiązana jest ze źródłami rozwoju prawa, których ślady odnajdujemy w XII i XIII wieku. Przez wiele wieków pozbawienie wolności jednak nie odgrywało znaczącej roli. Jako kara samodzielna zaczęła być stosowana dopiero od XV wieku. W monografii po raz pierwszy szerzej omówiłem rozwój kary więzy, która w późniejszych czasach przekształciła się w karę więzy górnej i dolnej.

Cenne wyniki przyniosły badania nad powstałymi w I Rzeczypospolitej domami poprawy i domami pracy przymusowej, które stały się pomostem do wykonywania kary więzienia. Porównanie działalności zakładów w czterech miastach, tj. w Warszawie, Gdańsku, Krakowie i Olsztynie, pozwoliło mi ustalić zakres wpływu przyjętych rozwiązań w zakresie organizacji, doboru personelu, działalności gospodarczej, finansowania oraz metod oddziaływania poprawczo-wychowawczego na późniejszą organizację zakładów penitencjarnych.

Istotny aspekt omawianego obszaru badań przedstawiłem na przykładzie okoliczności powstania i działalności pierwszego nowoczesnego więzienia na ziemiach polskich, którego najwyższą władzą zwierzchnią był marszałek wielki koronny. Ponieważ w literaturze przedmiotu, poza nielicznymi wyjątkami, brak jest opisu rozwoju więziennictwa w I Rzeczypospolitej, zawarte w pracy informacje poszerzają istniejącą wiedzę oraz mogą stanowić cenne źródło dalszych dociekań badawczych. Rozwój więziennictwa I Rzeczypospolitej uzupełniłem opisem wykonywania kary w twierdzeniach obronnych w Kamieńcu Podolskim oraz w Częstochowie. W tekstach źródłowych na próżno szukać

jakichkolwiek doniesień dotyczących działalności więzienia w twierdzy częstochowskiej. Dlatego bardzo ważnym dla mnie doświadczeniem były badania związane z „więzieniem stanu” na Jasnej Górze, ponieważ zbiegły się w czasie z opublikowaniem przez polską noblistkę Olę Tokarczuk „Ksiąg Jakubowych”, w których odnalazłem zbeletryzowaną historię przywódcy mistycznego ruchu religijnego Jakuba Franka więzionego na Jasnej Górze.

Spostrzeżenie noblistki dotyczące rozumienia historii, które inspirowało mnie do dalszych badań, stało się mottem niniejszej pracy. Na podstawie jednostkowych, rozproszonych materiałów szerzej omawiam również działalność więzienia w twierdzy w Kamieńcu Podolskim. Na przykładzie tego więzienia ukazuję nieznaną w takim zakresie tragiczny stan ówczesnego więziennictwa, borykającego się z wieloma problemami mającymi swoje źródło w braku finansowania przez państwo wydatków na jego działalność. W tym kontekście podkreślam zasługi biskupa kamienieckiego Adama Krasieńskiego, który ratował więźniów twierdzy od śmierci głodowej oraz kierował dramatyczne apele dotyczące naprawy ówczesnego systemu penitencjarnego.

Badania nad więziennictwem Księstwa Warszawskiego miały szczególnie trudny charakter, ponieważ jego istnienie obejmowało bardzo krótki, zaledwie kilkuletni okres historyczny, dodatkowo wypełniony wojnami. Efekty kwerendy, które prezentuję w rozdziale poświęconym omawianemu okresowi, mają ważne znaczenie dla rozumienia dalszych działań organizacyjnych i materialnych związanych z kształtowaniem się systemu więziennego. Wskazuję, że nieporozumienia i tarcia między ministrami sprawującymi ogólny i szczególny nadzór nad więzieniami, związane z trudnościami adaptacyjnymi przenoszonych na grunt polski francuskich rozwiązań prawnych i penitencjarnych, powodowały zastój w działaniach. Dlatego przywołuję bardzo ważne plany reform systemu penitencjarnego proponowane przez głównych przedstawicieli polskiej myśli penitencjarnej: Aleksandra Potockiego – dotyczące przeznaczenia osobnych więzień dla skazanych i aresztowanych oraz Juliana Ursyna Niemcewicza – związane z organizacją więziennictwa na wzór amerykański.

Najszerzy obszar badań dotyczy zakresu dziejów więziennictwa Królestwa Polskiego, którego istnienie na potrzeby publikacji podzieliłem na dwa umowne okresy: Królestwa Kongresowego oraz Kraju Przywiślańskiego.

W pierwszym okresie Królestwa Kongresowego nakreśliłem podejmowane projekty materialnych podstaw rozwoju więziennictwa. Krótki rys historyczny poszczególnych obiektów więziennych miał często prekursorski charakter, ponieważ praktycznie brak o nich szerszych informacji. Dotyczy to na przykład więzień warszawskich mieszczących się

w zabudowaniach poklasztornych franciszkanów oraz w byłym Arsenale Królewskim. Ważne ustalenia dotyczące Pawiaka są uzupełnieniem wiedzy o tym ważnym dla Królestwa Kongresowego więzieniu.

Nowatorskie znaczenie mają wyniki dociekań czasów istnienia Królestwa Polskiego, które carscy zaborcy nazywali Krajem Przywiślańskim. Dotyczy to zwłaszcza ustaleń odnoszących się do genezy i rozwoju stołecznych więzień przeznaczonych dla kobiet. Podobną wymowę ma także uzupełnienie wiedzy o rozwoju bazy materialnej więziennictwa w stolicy, w tym powstanie wzorcowego więzienia poprawczego na warszawskim Mokotowie. Notabene szersze informacje o tym więzieniu mogłem przedstawić na podstawie nieznanymi w Polsce dwóch sprawozdań z wizyt odbytych w 1912 roku i 1914 roku przez profesorów i studentów prawa Uniwersytetu Warszawskiego, zamieszczonych w rosyjskim periodyku „Тюремный Вестник”. Opisałem także nieznaną stosowaną na terenie tego więzienia tzw. cel „nocnego przebywania”, tj. przejętego i udoskonalonego przez Rosjan niemieckiego typu cel klatkowych budowanych na szerokich korytarzach, mających być remedium na przeludnienie więzienia. Odnalazłem także opublikowaną informację o wizycie w mokotowskim więzieniu w 1909 r. amerykańskiej delegacji, w skład której wchodził m.in. korespondent prasowy J. London (prawdopodobnie chodzi o znanego pisarza Jacka Londona – jednak tej informacji nie udało mi się potwierdzić w innych źródłach).

Ważną częścią opracowania jest naszkicowanie nieznanymi dziejów więzień w Suwałkach oraz w Ostrołęce, a także informacje uzupełniające wiedzę o działalności innych zakładów na przykład w Piotrkowie, Łodzi, Siedlcach, Białej, Świętym Krzyżu.

3. Następnym obszarem dociekań badawczych opublikowanej monografii jest analiza powstania i rozwoju funkcji strażników więziennych oraz specjalistycznej formacji powołanej m.in. do nadzoru nad więźniami, w tym także do stosowania środków poprawczo-wychowawczego oddziaływania.

Niezwykle interesujące było prześledzenie przekształcania się funkcji związanych z praktycznym wykonywaniem kary. Na tym tle badałem ewolucję stanowisk związanych z egzekwowaniem orzekanych kar, począwszy od instytucji kata, poprzez woźnego, po funkcję instygatora, który jest prekursorem współczesnego prokuratora. Do połowy szesnastego wieku nie wyznaczano nikogo do dozoru więźniów wewnątrz obiektów, w których odbywali karę, ani tym bardziej nie wykształciła się żadna wyspecjalizowana formacja więzienna. Dopiero wraz z rozwojem miast w średniowiecznej Polsce zaczęto tworzyć stanowiska i służby w strukturach straży miejskich, których obowiązki związane były z dozorem i pozbawianiem członków

społeczeństwa wolności. Powstanie w Warszawie w 1767 r. pierwszego państwowego więzienia spowodowało m.in. konieczność powołania odpowiedniej służby do wykonywania w nim kary pozbawienia wolności. Zadania te powierzono żołnierzom chorągwi marszałkowskiej. Dociekania związane z tą formacją były bardzo inspirujące, ponieważ to oni po raz pierwszy realizowali ustalony porządek wewnętrzny oraz zapewniali bezpieczeństwo zewnętrzne więzienia.

Poddałem analizie pierwsze plany powołania specjalistycznej organizacji więziennej powstałe w Księstwie Warszawskim, a rozwinięte w Królestwie Polskim. Omówiłem jeden z postulatów projektu autorstwa Juliana Ursyna Niemcewicza, którym było powołanie straży więziennej na wzór amerykański, oraz drugi – autorstwa Ksawerego Potockiego, którym była propozycja oddzielenia wewnętrznych funkcji administracyjno-ochronnych od zadań związanych z bezpieczeństwem zewnętrznym. Wskazałem na rolę Fryderyka Skarbka, który jako jeden z pierwszych przedstawicieli polskiej myśli penitencjarnej zwracał uwagę na właściwy dobór personelu więziennego oraz postulował powołanie centralnych władz więziennych. W kolejnej części zaprezentowałem wyniki zapoznania się z ogłoszoną w 1823 r. pierwszą instrukcją więzienną, w której powoływano nową formację do wykonywania kary więzienia. W ten sposób mogłem po raz pierwszy wskazać na źródło użycia przez ustawodawcę terminu „służba więzienna”, która podzielona została na oficjalistów (urzędników) oraz służby więzienne (strażnicy i stróże). Niezwykle istotne dla wiedzy o rozwoju służby więziennej było ustalenie wymogów formalnych dla kandydatów na stanowiska strażników więziennych. W dotychczasowej polskiej bibliografii penitencjarnej nie było przypadku opisanego „instalowania” (tj. powoływania) na stanowiska strażników oraz nadzorców więzień, które wprowadzono w latach czterdziestych dziewiętnastego wieku. Na podstawie materiałów źródłowych podałem przykłady dotyczące kwalifikacji oraz motywacji kandydatów na posady więzienne.

Fundamentalne znaczenie dla nadania rosyjskiego charakteru więziennictwu Królestwa Polskiego miała carska rezolucja z 1887 r. rozciągająca przepisy ustanowione dla Imperium Rosyjskiego na Królestwo Polskie. Efektem tych zmian była nowa organizacja więziennictwa nadająca mu charakter militarny, począwszy od umundurowania, przez zasady służbowego zachowania, po politykę personalną nadającą pierwszeństwo w powoływaniu na stanowiska nadzorcze byłych wojskowych. Pionierski charakter, z badawczego punktu widzenia, miało zgłębianie zmian związanych z inkorporowaniem i ujednocnieniem więziennictwa Królestwa Polskiego z carskim systemem więziennym w Rosji. Powyższe badania prowadziłem głównie

na materiałach rosyjskich lub opracowaniach w języku rosyjskim. W tym kontekście po raz pierwszy w polskiej literaturze penitencjarnej, przedstawiłem wyniki badań dotyczące powołanej w 1894 r. warszawskiej inspekcji więziennej, którą kierował gubernialny inspektor więzienny. O randze powołanej instytucji świadczy umieszczenie jej siedziby w Pałacu Namiestnikowskim oraz nadanie gubernialnemu inspektorowi więziennemu rangi wicegubernatora. W podsumowaniu podkreśliłem znaczny wpływ tego urzędu na rusyfikację systemu penitencjarnego Królestwa Polskiego.

4. Kolejny zakres ustaleń badawczych dotyczy represji karnych stosowanych przez rosyjskiego zaborcę w stosunku do polskiego społeczeństwa w Królestwie Polskim.

Stan wiedzy badawczej dotyczącej ciemnienia oraz ucisku rosyjskiego zaborcy względem społeczeństwa polskiego jest znaczny. Dlatego w swoich badaniach skoncentrowałem się przede wszystkim na losie więźniów politycznych i wykonywaniu kary śmierci oraz karze zsyłki na Sybir. W kontekście więźniów politycznych najważniejsze wyniki badań związane są z ustaleniami dotyczącymi mało znanego w literaturze penitencjarnej (lub wręcz nieznanego) stołecznego więzienia na Lesznie. Jak ważne jest przywrócenie pamięci o tym miejscu represji, świadczy to, że z uwagi na okrutną funkcję, jaką pełniło, pomimo swojej krótkiej, zaledwie 10-letniej historii, przez współczesnych mieszkańców stolicy zasłużyło na miano „drugiej Bastylji”. Podjąłem również próbę opisanie m.in. na podstawie instrukcji w języku rosyjskim, kary śmierci wykonywanej przez carskiego zaborcę.

W kontekście związanym ze zsyłką na Sybir zamieściłem wyniki badań, opartych na rosyjskich materiałach urzędowych, dotyczących zarówno liczby zesłańców z poszczególnych więzień, jak i etapu przebywania w więzieniu, przygotowania do dalekiej drogi, pokonywania trudów zesłania zarówno pieszo, jak i koleją oraz rosyjskiego systemu katorgi na Syberii.

Ponadto przeprowadziłem socjodemograficzną analizę porównawczą populacji skazanych przebywających w więzieniach guberni warszawskiej w pierwszych latach osiemdziesiątych oraz dziewięćdziesiątych XIX w., pod względem płci, wieku, stanu cywilnego, pochodzenia społecznego, miejsca zamieszkania, wyznania, wykonywanej pracy, kategorii (skazani/aresztowani), karalności, rodzaju popełnionego przestępstwa, która może być wykorzystana do badania przemian socjodemograficznych zbiorowości więziennej. Na podstawie zebranych danych wykazuję, że w więzieniach dominowały osoby młode, m.in. do 40 roku życia, a wśród nich były nawet dzieci, które nie ukończyły jeszcze 14 lat oraz duża grupa młodocianych do 21 roku życia. W przeważającej mierze nie posiadali żadnego

wykształcenia i często byli niepiśmienni, tylko co trzeci z nich był „gramotny”, ponadto połowa kobiet oraz prawie jedna trzecia mężczyzn była recydywistami.

Przedstawione w monografii podstawowe obszary dociekań badawczych uzupełniłem dotychczas niepublikowanymi informacjami, m.in. o reakcji więźniów na wydarzenia rewolucji społecznej początku lat dziewięćdziesiątych XIX w., genezie więziennej pracy agenturalnej oraz związanym z klęską zaborcy procesie ewakuacji więzień do Rosji.

Zainteresowanie wynikami opublikowanych badań potwierdza recenzja monografii zamieszczona w periodyku naukowym o charakterze interdyscyplinarnym, kierowanym do liczного grona odbiorców zainteresowanych szeroko pojętą problematyką penitencjarną „The Prison Systems Review” 2022, nr 116, s. 287-293¹.

4.3. W celu pogłębienia dociekań omówionych w monografii podjąłem w tym samym nurcie dalsze badania, których wyniki opublikowałem w pięciu powiązanych tematycznie artykułach naukowych w czasopismach w dyscyplinie pedagogika.

1. Głęboka rusyfikacja Królestwa Polskiego po powstaniu styczniowym była przyczynkiem do podjęcia próby bardziej szczegółowej charakterystyki systemu penitencjarnego w zaborze rosyjskim w pierwszym artykule pt. *„Rusyfikacja systemu penitencjarnego Królestwa Polskiego po powstaniu styczniowym 1863 r.*”, *„Resocjalizacja Polska”* 2021, nr 21, s. 155-173.

Głównym powodem eksploracji tematu rusyfikacji systemu penitencjarnego Królestwa Polskiego był brak dogłębszych opracowań dotyczących omawianego okresu. Paradoksalnie więcej publikacji dotyczy wcześniejszych lat tzw. autonomicznego Królestwa Kongresowego aniżeli czasu po likwidacji jego odrębności polityczno-ustrojowej. Jedną z przyczyn takiego stanu jest zastąpienie po powstaniu styczniowym równoprawnego dotychczas polskiego języka urzędowego językiem rosyjskim. Dodatkową trudność dla badaczy stanowi zarówno forma materiałów w postaci pisma odręcznego, jak i zawiła stylistyka dawnego rosyjskiego języka urzędowego. Aby zrealizować założony cel badań przeprowadziłem analizę najważniejszych elementów stanowiących podstawę ówczesnego systemu penitencjarnego, tj. ustawodawstwa penitencjarnego, organizacji więziennictwa,

---

¹ J. Pomiankiewicz, *Jerzy Czołgoszewski: Geneza oraz kształtowanie się więziennictwa w I Rzeczypospolitej, Księstwie Warszawskim i Królestwie Polskim. Od służby miejskiego do strażnika więziennego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2021, ss. 676, „The Prison Systems Review” 2022, nr 116, s. 287-293, http://psr.edu.pl/view/abstracts/issue_id/503.

podstawowych środków oddziaływania penitencjarnego na więźniów oraz personelu więziennego.

Aby wykazać stopień rusyfikacji systemu penitencjarnego Królestwa Polskiego, w pierwszej części artykułu scharakteryzowałem organizację więziennictwa w tzw. okresie autonomicznym, podając przykłady świadczące o utrzymaniu polskiego charakteru systemu penitencjarnego w postaci wydania przepisów dotyczących wykonania kar w języku narodowym, procedury wylaniania i mianowania nadzorców więzień, zasad naboru na stanowiska w straży więziennej, umundurowania służby więziennej. Następnie na podstawie analizy materiałów źródłowych ukazałem proces ograniczania polskich cech systemu więziennego, przede wszystkim poprzez narzucenie Królestwu rosyjskiego kodeksu karnego wprowadzającego w szerokim zakresie karę śmierci oraz nieznane kary w postaci zesłania na ciężkie roboty na Syberię. Efektem tych działań była np. zmiana nazewnictwa obiektów więziennych, a w aktach strażników rozpoczęto odnotowywanie ich postawy w czasie powstania listopadowego. Ponadto dla kandydatów na więzienne stanowiska urzędnicze wprowadzono zakaz przyjmowania do służby bez dostatecznej znajomości języka rosyjskiego oraz nakazano powierzanie stanowiska nadzorca więzienia w pierwszej kolejności dymisjonowanym oficerom carskiej armii.

Podstawowa część artykułu dotyczy opisu intensywnego procesu rusyfikacji więziennictwa, który objął swoim zasięgiem zarówno struktury zewnętrzne, jak i wewnętrzne. Do najważniejszych, mało badanych zagadnień, należy analiza wpływu powołanej na wzór rosyjski w Królestwie instytucji nadzorującej więziennictwo w postaci inspekcji więziennej, która przyczyniła się do rozbudowy systemu więziennego, będącego ważnym elementem carskiego systemu represji stosowanych wobec społeczeństwa polskiego. Znajomość tego systemu jest o tyle ważna, że w latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XIX wieku kara więzienia była najczęstszą sankcją karną orzecaną w Królestwie Polskim.

Na opisanym tle przytoczyłem ustalone w wyniku badań przykłady rusyfikacji stosowanych środków oddziaływania penitencjarnego, do których zaliczono nauki religijno-moralne, oświatę więzienną oraz zatrudnienie więźniów. Wykazałem m.in. dyskryminacyjny charakter działalności duszpasterskiej, która w założeniach, oprócz niesienia duchowego pocieszenia miała służyć jako moralne wsparcie więźniów. Dyskryminacja ta przejawiała się przede wszystkim w nieuzasadnionej potrzebie rozbudowie cerkwi w więzieniach oraz narzucaniem prawosławia jako religii państwowej, której celem miało być umacnianie carskiego panowania. Opisałem bardzo przydatne nauczanie małoletnich więźniów, które

jednak w dobie sprowadzenia w szkolnictwie języka polskiego do języka dodatkowego i nieobowiązkowego, powodowało niebezpieczeństwo zruszczenia polskich dzieci. Podałem przykłady utraty poprawczego charakteru kary realizowanego poprzez pracę więźniów, poprzez zamykanie warsztatów i fabryk więziennych, na skutek nadania karze bardziej represyjnego charakteru skutkującego przeludnieniem więzień oraz nadania zatrudnieniu charakteru fiskalnego służącego wspomaganiu finansowania systemu więziennego.

Nakreślenie tła rusyfikacji systemu penitencjarnego Królestwa Polskiego stanowiło bazę wyjściową do pogłębionych dociekań badawczych, których wyniki omówiłem w objętych cyklem tematycznym kolejnych artykułach naukowych.

2. Drakońskie carskie ustawodawstwo dotyczące odpowiedzialności karnej dzieci w Królestwie Polskim skłoniło mnie do rozwinięcia zagadnień związanych z odbywaniem kary więzienia przez nieletnich w artykule pt. *Środki poprawczo-wychowawcze stosowane wobec małoletnich więźniów w Królestwie Polskim (do 1867 roku)*, „Lubelski Rocznik Pedagogiczny” 2022, nr 41 (1), s. 225-239.

W związku z faktem, że na gruncie historii wychowania publikowane wyniki badań tylko marginalnie odnoszą się do nauki nieletnich w więzieniach postanowiłem dogłębniej zbadać różnorodne źródła instytucjonalne odnoszące się do małoletnich więźniów i porównać je z praktycznymi przykładami postępowania ze skazanymi młodocianymi w izolacji penitencjarnej.

Przed przystąpieniem do badań zapoznałem się z koncepcjami polskich reformatorów penitencjarnych, zwłaszcza Juliana Ursyna Niemcewicza, Ksawerego Potockiego, Aleksandra Kozuchowskiego oraz najbardziej zasłużonego dla praktyki penitencjarnej Fryderyka Skarbka, których poglądy wpisywały się w ogólny europejski dyskurs humanitarnego wykonywania kary pozbawienia wolności związanego z koniecznością podjęcia działań mających na celu poprawę sprawcy poprzez wpajanie zasad religijnych i moralnych, naukę oraz pracę.

Następnie dokonałem analizy różnej rangi przepisów prawnych odnoszących się do postępowania z nieletnimi przestępcami w więzieniach, w wyniku której ustaliłem, że stosowana co do małoletnich więzienna praktyka diametralnie, oprócz wyjątkowych przypadków, odbiegała od zapisów ustawowych.

Zgodnie z przepisami Kodeksu kar głównych i poprawczych z 1847 r. odpowiedzialność groziła już siedmioletnim dzieciom, jednak do więzień trafiali nieletni od 10 roku życia. W pierwszym okresie istnienia Królestwa Polskiego zagrożenie przestępczością ze strony nieletnich sprawców w wieku od 14 do 21 lat było niewielkie, jednak sytuacja ta uległa

zdecydowanej zmianie w związku z udziałem młodzieży w oporze przeciwko carskiej władzy. Jak wynika ze zgromadzonych źródeł, po powstaniu styczniowym już około co dziesiąty oskarżony nie ukończył 21 lat.

Analiza aktów prawnych wykazała, że do podstawowych środków oddziaływania poprawczego zaliczano: segregację małoletnich więźniów, nauczanie oraz naukę rzemiosła. Z jaskrawym przykładem nieprzestrzegania zasad segregacji małoletnich spotkał się Fryderyk Skarbek, wizytując ówczesne więzienie śledcze w Prochowni, w którym zastał wśród zdemoralizowanych zbrodniarzy i recydywistów osiemnaścioro dzieci. Ugruntowało to w nim przekonanie o potrzebie izolowania ich od wszelkich kontaktów z więźniami dorosłymi i osadzanie w odrębnych izbach. Podróże zagraniczne, podczas których zapoznawał się z postępowaniem z nieletnimi przestępcami w innych krajach, a także tragiczny obraz stołecznego więzienia, skłoniły Fryderyka Skarbka do podjęcia energicznych posunięć dotyczących organizacji pierwszej więziennej szkółki dla nieletnich. Kontynuatorem jej okazał się jednak dopiero po ok. trzydziestu latach nadzorca więzienia w Kielcach Franciszek Korwin-Maternicki, którego działania związane z objęciem nauczania zarówno nieletnich jak i powołanie szkółki niedzielnej dla dorosłych więźniów odbiły się szerokim echem w więziennictwie Królestwa Polskiego. Stało się to za sprawą Komisji Rządowej Spraw Wewnętrznych i Duchownych, która podała jego działalności jako wzorcowy przykład aktywności oświatowej. Najmniej informacji źródłowych zarówno legislacyjnych, jak i praktycznych, dotyczy zatrudnienia małoletnich więźniów. Należy domniemywać, że zakres oddziaływania na nieletnich przestępców poprzez nauczanie rzemiosła był niedoceniany i tylko w nielicznych przypadkach realizowany. W podsumowaniu wskazałem na ograniczenia i niedoskonałość w zakresie stosowanych środków poprawczo-wychowawczych oraz podkreśliłem ich korzystny wpływ na poprawę moralną małoletnich więźniów, przede wszystkim w zakresie zapobiegania powrotności do przestępstwa.

Artykuł będący przyczynkiem do badań związanych ze stosowaniem środków poprawczo-wychowawczych co do nieletnich przebywających w więzieniach Królestwa Polskiego, może przyczynić się do szerszego upowszechnienia wiedzy z zakresu mało znanej historii wychowania związanej z resocjalizacją penitencjarną.

3. Niezwykła, niespotykana wzmianka zawarta w przepisach Komisji Rządowej Spraw Wewnętrznych i Duchownych Królestwa Polskiego w 1853 r. o oświatowej aktywności nadzorcy więzienia w Kielcach Franciszka Korwin-Maternickiego, dotycząca organizacji w podległym więzieniu szkółki dla nieletnich przestępców, wzbudziła we mnie pragnienie

poznania dokonań tego mało znanego penitencjarysty, którą przybliżyłem w kolejnym artykule pt. *Franciszek Korwin-Maternicki (1815-1899) – nadzorca i ekspert więzienny, pedagog penitencjarny oraz działacz społeczny Królestwa Polskiego*, „Resocjalizacja Polska” 2023, nr 25, s. 9-27.

W trakcie badań prowadzonych na potrzeby monografii, dotyczących personelu penitencjarnego Królestwa Polskiego, ustaliłem, że Franciszek Maternicki (używał tylko tego członu nazwiska) pełnił najdłużej – aż 32 lata – spośród wszystkich nadzorców funkcję dyrektora więzień. Drugie petryfikacje związane były z jego zasługami na rzecz moralnej poprawy małoletnich więźniów poprzez objęcie ich nauczaniem w szkółce więziennej.

Podczas gromadzenia materiałów do badań związanych z artykułem pozyskałem informację o lokalizacji jego grobu na warszawskich Starych Powązkach. Po wizycie na cmentarzu i odczytaniu inskrypcji nagrobnej, która informowała, że jest to „były dyrektor więzień warszawskich”, ugruntowałem swoje przekonanie o potrzebie zbadania działalności osoby, której epitafium określało go jako praktyka penitencjarnego. Kwerenda źródeł wykazała, że nie zachowały się jego akta personalne, a pozostały tylko bardzo rozproszone o nim informacje. Kilkumiesięczne badania przyniosły jednak odkrywcze wyniki, które wykazały, że Franciszek Maternicki był nie tylko pedagogiem penitencjarnym, lecz także ekspertem więziennym oraz aktywnym działaczem społecznym. Fascynujące było odkrywanie jego drogi życiowej, najpierw informacji o pochodzeniu społecznym, wykształceniu oraz sytuacji rodzinnej. Następny etap badań dotyczył poznania jego drogi zawodowej, którą związał z więziennictwem. Zgromadzone materiały wskazują, że pokonywanie kolejnych szczebli kariery doprowadziło go do stanowiska nadzorcy więzienia w Kielcach, gdzie wyróżnił się znaną działalnością w zakresie krzewienia oświaty więziennej. W opracowywanej monografii udało mi się dotrzeć do materiałów źródłowych dokumentujących powoływanie kandydatów na stanowisko strażnika więzienia w Królestwie Polskim. Nie udało mi się jednak wówczas odnaleźć materiałów opisujących drogę obejmowania stanowiska przez nadzorcę więzienia. Lukę tę uzupełniłem w omawianym artykule. Na podstawie materiałów źródłowych, na przykładzie Franciszka Maternickiego, po raz pierwszy udało mi się odpowiedzieć na pytanie: jaki przebieg miał tryb obejmowania stanowiska („instalowania na stanowisku”) przez nadzorcę więzienia w Królestwie Polskim.

Ustaliłem procedury związane z obejmowaniem stanowiska nadzorcy, np. dotyczącą wpłaty kaucji pieniężnej wpłacanej przez kandydata na nadzorcę przed objęciem stanowiska, następnie tryb przejmowania od poprzednika na stanowisku zwierzchnictwa nad personelem

więzienia, branie odpowiedzialności za majątek trwały i ruchomy więzienia oraz depozyt wartościowy więźniów. W zakończeniu omówiłem akt składania przysięgi „na wierność służby” oraz wręczenie kandydatowi nominacji powołującej na stanowisko nadzorcy.

Drugi nieznany wcześniej problem badawczy dotyczy roli Franciszka Maternickiego jako eksperta więziennego, którego długoletnie doświadczenie zawodowe i niekwestionowany autorytet przyczyniły się do powierzenia mu zadania opracowania raportu na temat nowelizacji przepisów więziennych. Opracowany przez niego dokument poszerza wiedzę, m.in. na temat zmian w nazewnictwie obiektów więziennych służących do izolowania osób aresztowanych oraz przyczyn uaktualnienia i urealnienia przepisów dotyczących zarówno służby strażników, jak i obowiązków aresztantów.

Trzeci, według mnie najważniejszy temat badań, dotyczy aktywności społecznej Franciszka Maternickiego. W wyniku analizy zgromadzonych materiałów okazało się bowiem, że jego działalność oświatowa na rzecz nieletnich była doceniana przez współczesnych przedstawicieli społeczeństwa polskiego, w tym zwłaszcza przez profesora Uniwersytetu Warszawskiego Walentego Miklaszewskiego, działacza penitencjarno-społecznego, reformatora systemu wychowawczo-poprawczego dla nieletnich przestępców w Królestwie Polskim. Franciszek Maternicki należał do komitetu założycielskiego powołanego w 1871 r. Towarzystwa Osad Rolnych i Przytułków Rzemieślniczych, którego głównym celem była moralna poprawa nieletnich przestępców, żebraków i włóczęgów. W wyniku analizy opublikowanego w prasie wystąpienia udało mi się poznać jego stanowisko dotyczące odbywania kary przez dzieci w osadach poprawczych, zamiast w więzieniu. Ponadto mogłem przybliżyć jego poglądy na temat celów wykonania kary więzienia w stosunku do małoletnich przestępców oraz przyczyn, które – jego zdaniem – mają decydujący wpływ na przestępczość. O tym, że Franciszek Maternicki był ważną postacią środowiska działaczy społecznych Królestwa świadczy m.in. umieszczenie jego nazwiska i podpisu w akcie erekcyjnym położenia kamienia węgielnego podczas uroczystej inauguracji budowy osady poprawczej w Studzieńcu, na rzecz której powstania aktywnie działał.

4. Czwarty artykuł, *Sylwetki i patriotyczne postawy kawalerów Orderu Virtuti Militari – nadzorców więzień w Królestwie Polskim*, „Law Education Security” 2023, nr 119 (II), s. 273-294, jest wynikiem kwerendy akt źródłowych związanych z nominowaniem kandydatów na stanowiska nadzorców w Królestwie Polskim. Na podstawie przeprowadzonej analizy wykazałem, że wśród nich było trzech uhonorowanych najwyższym polskim odznaczeniem wojennym – Orderem „Virtuti Militari”.

W związku z tym, że poza przedstawioną przeze mnie monografią w literaturze penitencjarnej kwestie związane z nominowaniem kandydatów na stanowiska nadzorców więzień w Królestwie Polskim nie były dotychczas podejmowane, postanowiłem głębiej poznać ich życiorysy i poszukać odpowiedzi na pytanie: Jaka była droga życiowa kawalerów Orderu Virtuti Militari, którzy zostali nadzorcami więzień w Królestwie Polskim?

Pracę podzieliłem na trzy zagadnienia badawcze: pierwsze – związane ze środowiskiem rodzinnym, wychowaniem, edukacją kawalerów orderu, drugie – związane z karierą wojskową, podczas której kawalerowie ci zostali odznaczeni orderami, trzecie – dotyczące pełnienia funkcji nadzorcy więzienia w Królestwie Polskim.

Badając pierwsze zagadnienie, w wyniku wnikliwych i żmudnych dociekań ustaliłem, jakie czynniki socjodemograficzne kawalerów orderu Virtuti Militari miały wpływ na wybór dalszej drogi życiowej i wstąpienie do wojsk Księstwa Warszawskiego walczącego o odzyskanie niepodległości przez Polskę. Następnie sformułowałem pytania szczegółowe dotyczące drugiego zagadnienia i prześledziłem ich karierę wojskową, w wyniku tego ustaliłem przebieg służby oraz okoliczności otrzymania orderu Virtuti Militari. Ponieważ wszyscy otrzymali patent nadania orderu z tą samą datą 1 stycznia 1810 r., ustaliłem, że w tym dniu zostały zorganizowane uroczystości o patriotycznym charakterze na przedpolu Krakowa, podczas których krzyże wręczał osobiście książę Józef Poniatowski. Wysunąłem więc hipotezę, że mogli także znać się osobiście. Ponieważ artykuł jest całkowicie nowatorski, w odniesieniu do drugiego zagadnienia przytoczę tylko jedno z ustaleń charakteryzujących przebieg służby wojskowej bohaterów artykułu, mogącej być pierwowzorem słynnego zdania ukraińskiego obrońcy Wyspy Wężowej skierowanego do dowódcy rosyjskiego okrętu wojennego (w wersji odnoszącej się do omawianych czasów). Porucznik Franciszek Zalewski, który we wrześniu 1810 r. bronił Półwyspu Helskiego przed Brytyjczykami, na groźby kapitana angielskiego okrętu, że „cały półwysep w popiół obróci”, odpowiedział: „jak na dowódcę i człowieka honoru przystało, zwracając uwagę na jego niesławę, której by popadł powszechnie, gdyby się dopuścił brać zemstę z spokojnych mieszkańców, którzy do walki nie należeli”.

Badając trzecie zagadnienie, potwierdziłem, że zasadniczym motywem ubiegania się o stanowisko nadzorcy więzienia była trudna sytuacja finansowa kandydatów po zakończeniu służby wojskowej. Podaję przykład majora Maksymiliana Ćwierczakiewicza, który przez prawie 23 lata był nadzorcą więzienia, miał drugi najdłuższy staż (po Franciszku Maternickim) na stanowisku nadzorcy więzienia w Królestwie Polskim, który był doceniany i nagradzany m.in. za stosowanie środków poprawczo-wychowawczych. Ponadto kontynuował działalność

założonej z inicjatywy Fryderyka Skarbka szkółki dla małoletnich więźniów, rozwijał zatrudnienie więźniów w przywiezionej fabryce oraz stosował zasady dotyczące karności wśród więźniów. Udowodniłem także, że na mianowanie na stanowiska nadzorców nie miało wpływu posiadanie Orderu Virtuti Militari.

5. Ostatni w cyklu powiązanych tematycznie artykułów dotyczy zagadnień związanych ze składaniem przysięgi przez strażników więziennych, które analizuję w publikacji pt. *Odwołanie do Boga w przysiędze strażników więziennych w Polsce na przestrzeni wieków*, „Pedagogika Katolicka” 2024, nr 34 (1), s. 218-228.

W badaniach prowadzonych na potrzeby monografii dotarłem do roty przysięgi składanej przez strażników więziennych w okresie średniowiecza, w I Rzeczypospolitej oraz w Królestwie Polskim. Tekst przysięgi średniowiecznej oraz w I Rzeczypospolitej był znany, natomiast rotę w Królestwie Polskim, wygłaszane początkowo w języku polskim, a następnie w języku rosyjskim zostały przez mnie opublikowane po raz pierwszy. W artykule postanowiłem rozszerzyć okres badań oraz dokonać głębszej analizy treści roty w kontekście odwołania się do Boga. W tym celu ustaliłem i objąłem badaniami kolejne 9 tekstów przysięgi składanej po odzyskaniu przez Polskę niepodległości, aż do czasów współczesnych. W wyniku przyjętego założenia stwierdziłem, że na przestrzeni wieków od pierwszego znanego z XVI w. zaprzysiężenia sługi miejskiego powołanego do sprawowania pieczy nad więźniami, aż do końca II Rzeczypospolitej strażnicy więzienni składali przysięgę, natomiast po drugiej wojnie światowej do czasów współczesnych składają ślubowanie.

W trakcie szczegółowej analizy potwierdziłem m.in., że przysięga składana przez sługę więziennego w średniowieczu miała formę przysięgi cielesnej, poprzez akt osobistego uczestnictwa w ceremonii oraz w dotknięciu rzeczy świętej. Jego postępowanie zgodne z zasadami wiary podkreślało odwołanie się do Boga.

Bardziej rozbudowaną formę natomiast miała przysięga składana przez strażników więziennych w I Rzeczypospolitej, kiedy funkcje strażnicze w „Prochowni” pełnili żołnierze chorągwi marszałkowskiej. Nadzorca więzienia nazywany wówczas intendentem składał przysięgę powołującemu go na stanowisko marszałkowi wielkiemu koronnemu. Analiza treści przysięgi wskazuje, że najważniejszą jej częścią było zobowiązanie nadzorcy do sumiennego wypełniania przepisów dotyczących działalności więzienia. Ponadto rota zawierała zakres szczegółowych zadań powierzonych pieczy nadzorcy i kończyła się odwołaniem do Boga.

W Królestwie Polskim odróżniano przysięgę homagialną składaną przez wszystkich poddanych na wierność carowi od przysięgi składanej przez obejmujących urzędy i stanowiska

nazywanej „na wierność służby”. W okresie tzw. autonomii przed powstaniem styczniowym, kandydaci na strażników więziennych składali ją według ustalonej roty w języku polskim, w obecności osoby duchownej, natomiast po powstaniu styczniowym w 1863 r., aż do klęski zaborcy odbywała się tylko w języku rosyjskim i przyjęła wzór rosyjski.

W odrodzonej Polsce trzykrotnie zmieniano treść roty. Władze państwowe przesądziły o religijnym charakterze przysięgi, ustalając, że wszystkie osoby wstępujące służby państwowej, niezależnie od wyznawanej religii, będą rozpoczynać ją przywołaniem oraz kończyć odwołaniem do Boga. Po raz pierwszy w historii Polski przysięga strażników więziennych oprócz charakteru religijnego miała wydźwięk patriotyczny poprzez przysięganiu „Ojczyźnie i Narodowi Polskiemu”.

Po drugiej wojnie światowej władze komunistyczne zerwały z tradycją przedwojenną poprzez m.in. składanie ślubowania zamiast przysięgi. Z tekstu ślubowania usunięto odwołania religijne, nie było krzyża ani duchownego, strażnicy więzienni składali ślubowanie ustanowione dla funkcjonariuszy służby bezpieczeństwa publicznego, a cała uroczystość przybrała całkowicie świecki charakter. Dopiero w połowie lat siedemdziesiątych XX w. z roty składanej przez funkcjonariuszy więziennych usunięto nakaz zwalczania wrogów Polski Ludowej, ustanowiony w czasach stalinowskich. Od tej pory strażnicy mieli być wiernymi sługami PRL-u i stać na straży jego socjalistycznego ustroju.

Analiza współcześnie obowiązującego ślubowania wskazuje na symboliczne nawiązanie do roty ustanowionej po odzyskaniu przez Polskę niepodległości przysięgania „Ojczyźnie i Narodowi Polskiemu”, ponieważ przewiduje bezpośrednie odwołanie do ustawy zasadniczej oraz zobowiązanie do przestrzegania Konstytucji RP. Inaczej natomiast określa jego charakter religijny, ponieważ nie nakazuje, lecz tylko umożliwia dobrowolne dodanie przez funkcjonariusza na zakończenie wygłaszanej roty słów „Tak mi dopomóż Bóg”.

4.4. Wydanie monografii poprzedziłem żmudnymi dociekaniem problemowymi, w których swoją uwagę skoncentrowałem na rozwoju więziennictwa w różnych okresach historii Polski, począwszy od I Rzeczypospolitej, poprzez Księstwo Warszawskie, aż do upadku Królestwa Polskiego. Wyniki tych rozważań sukcesywnie omawiałem w pięciu artykułach naukowych.

- 1) *Więziennictwo Księstwa Warszawskiego (1807-1815)*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2010, nr 69, s. 129-142.

Pierwszy artykuł poświęciłem czasom Księstwa Warszawskiego, w którym zwracam uwagę na rozwój polskiej myśli penitencjarnej po utracie niepodległości oraz na „zacofany” stan więziennictwa. Wskazuję na mylnie podawaną w literaturze przedmiotu datę utworzenia

więzienia w Kamieńcu Podolskim. Przywołuję reformatorskie projekty urządzenia więzień Juliana Ursyna Niemcewicza oraz Aleksandra Potockiego. Na podstawie źródeł archiwalnych przedstawiam raport z 1810 r. o stanie więzień w Księstwie Warszawskim oraz po raz pierwszy przywołuję dramatyczny apel ministra policji w sprawie potrzeby humanitarnego traktowania więźniów. Po raz pierwszy również publikuję dane statystyczne dotyczące liczby więźniów w Księstwie Warszawskim oraz analizuję strukturę populacji uwięzionych. Przedstawiam również stanowisko i poglądy króla saskiego, władcy Księstwa na temat więźniów i ich powrotności do przestępstwa. Omawiam także projekt przygotowywanej ordynacji więziennej, która jednak z uwagi na dalsze losy Księstwa nie została uchwalona.

2) *Zsyłka więźniów Królestwa Polskiego na Sybir w latach 1843-1865*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2014, nr 82, s. 121-139.

W drugim artykule analizuję ustawodawstwo karne Królestwa Polskiego, które zakazywało wywożenia więźniów z kraju oraz omówiłem proces zmiany tych unormowań. Na podstawie polskich i rosyjskich przepisów opisuję procedurę wysyłania skazanych z więzień oraz przebieg zesłania na Sybir. Zwracam uwagę na obowiązki straży konwojowej oraz ukazuję trudną sytuację kobiet i dzieci udających się wraz z rodzicami na osiedlenie na Syberii. Ponadto opisuję mało znany „obrząd egzekucyjny” wystawiania pod pręgierzem, który poprzedzał zesłanie. W zakończeniu wskazuję na zaostrzenie polityki karnej zaborcy po wybuchu powstania styczniowego, która skutkowałą nową falą represji i zsyłki na katorgę.

3) *Organizacja więziennictwa i służba więzienna w Królestwie Polskim w latach 1815-1868*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2014, nr 85, s. 115-142.

Głównym celem kolejnego artykułu jest analiza struktury organizacyjnej więziennictwa oraz kształtowanie się służby więziennej w Królestwie Polskim. Swoje rozważania skupiłem na ustaleniu podległości więzień odpowiednim strukturom władzy i ustaliłem, że praktycznie, przez cały okres ograniczonej autonomii Królestwa podlegały one ministerstwu spraw wewnętrznych i policji. Zwróciłem także uwagę na nadzór nad więzieniami sprawowany przez przedstawicieli sądownictwa. Ważnym obszarem analizy podjętej w artykule problematyki było prześledzenie rozwoju formacji zajmującej się nadzorem nad więźniami, którą w 1823 r. w aktach prawnych po raz pierwszy nazwano służbą więzienną. Wskazałem na doniosłość pierwszej instrukcji więziennej oraz jej wpływ na rozwój służby więziennej. Ustaliłem nazewnictwo stanowisk oraz dokonałem analizy obowiązków przywiązanych do poszczególnych funkcji w kolejnych instrukcjach więziennych. Wykazałem wpływ budowy zakładu penitencjarnego tzw. „Pawiaka” na rozwój ustawodawstwa więziennego. Określiłem

skład struktury organizacyjnej nowego więzienia oraz ustaliłem obowiązki przedstawicieli poszczególnych wyodrębnionych służb. Szczególną uwagę poświęciłem roli kapelanów więziennych oraz zadaniom lekarzy. Ważnym wynikiem badań jest ustalenie procedury naboru kandydatów na posady więzienne oraz wprowadzonych zasad odpowiedzialności dyscyplinarnej. Po raz pierwszy przywołałem przepisy dotyczące umundurowania urzędników więziennych. W kwestii związanej z bezpieczeństwem więzień przedstawiłem wyniki analizy systemu ochrony więzień, w tym rozkład służby, obowiązki oraz uzbrojenie strażników. Ponadto zamieściłem przyjęty w więzieniu harmonogram dnia oraz procedury postępowania na wypadek ucieczki więźniów.

- 4) *Powstanie i działalność pierwszego nowoczesnego więzienia w I Rzeczypospolitej*, „Lubelski Rocznik Pedagogiczny” 2016, nr 2, s. 149-157.

W czwartym artykule omawiam kształtowanie się więziennictwa w I Rzeczypospolitej od chwili ustanowienia stolicy w Warszawie. Analizuję poszczególne miejsca wykonywania kary, w tym w wieży marszałkowskiej, kordegardzie i ratuszu miejskim. Uzasadniam reformy systemu więziennego zapoczątkowane przez marszałka wielkiego koronnego księcia Stanisława Lubomirskiego. W zasadniczej części artykułu omawiam wyniki analizy działalności więzienia nazywanego od swojego wcześniejszego przeznaczenia „Prochownią” i wskazuję na jego nowoczesny charakter. W pierwszym rządzie koncentruję się na działaniach organizacyjnych związanych z ustaleniem stałego finansowania jego działalności, warunkach bytowych oraz ustalonym w więzieniu porządku dnia. Następnie wskazuję na odejście od postępowania odwetowego wobec więźniów na rzecz traktowania zgodnego z zasadami przyjętymi w społeczeństwie. Podaję przykłady humanitarnego traktowania skazanych przez żołnierzy Chorągwi węgierskiej Marszałka Wielkiego Koronnego, którzy pełnili zadania straży więziennej. W zakończeniu analizuję przyczyny złego stanu więzień w okresie I Rzeczypospolitej.

- 5) *Opieka medyczna w więzieniach Królestwa Polskiego (1815-1914)*, „The Prison Systems Review” 2019, nr 103, s. 107-126.

W trakcie kwerendy bibliograficznej często natrafiałem na informacje o dużej śmiertelności w więzieniach Królestwa Polskiego, dlatego stan zdrowia więźniów jest przedmiotem moich kolejnych badań opublikowanych w ostatnim artykule przed przystąpieniem do pracy nad monografią. Pierwsza część artykułu dotyczy zaniedbań systemu więziennego oraz surowego ustawodawstwa, które przyczyniało się do stałego przeludnienia więzień. W kolejnej części skupiam się na omówieniu dwóch projektów organizacji opieki

medycznej, oparty na amerykańskich doświadczeniach Juliana Ursyna Niemcewicza oraz zaprezentowanych przez Ksawerego Potockiego. Następnie analizuję regulacje prawne zawarte w wydawanych kolejno instrukcjach więziennych związane z obowiązkami lekarza więziennego oraz jego pomocnika nazywanego najpierw chirurgiem, a następnie felczerem. W kolejnym etapie opisuję i przedstawiam krytyczną ocenę opieki medycznej w więzieniach Królestwa Polskiego. Ocenę tę potwierdzam statystyką wykazującą wysoką śmiertelność więźniów. Zamieszczam również opis procedur na wypadek wybuchu epidemii, w tym zwłaszcza cholery i tyfusu.

Przedstawione artykuły nie kończą cyklu powiązanych tematycznie publikacji dotyczących rozwoju więziennictwa w różnych okresach dziejów Polski. Moje najbliższe aktywności naukowo-badawcze zmierzać będą w kierunku dalszego zgłębiania wiedzy o kształtowaniu się systemu penitencjarnego oraz zagadnieniach resocjalizacyjnych na przestrzeni wieków. Dotychczasowe wnioski z badań wskazują obszary dalszej eksploracji badawczej, które są podyktowane zwłaszcza brakiem szczegółowej wiedzy, na przykład dotyczącej systemu penitencjarnego Królestwa Polskiego, który uniemożliwia dokonanie oceny jego wpływu na postawy społeczne, w tym powstańcze zrywy narodowe. Kwerenda materiałów źródłowych w Archiwum Głównym Akt Dawnych wykazała, że w kolejnych opracowaniach będę mógł podjąć próbę nakreślenia sytuacji więziennictwa oraz udziału strażników więziennych w powstaniu listopadowym. Badania te wypełnią lukę w dotychczasowej wiedzy o tym ważnym dla społeczeństwa polskiego okresie historycznym.

5. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

5.1. Wstępem do moich zainteresowań naukowych była współpraca z Towarzystwem Naukowym i Ośrodkiem Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie. Kolejne, istotne aktywności naukowe rozwijałem podczas zatrudnienia w Wyższej Szkole Pedagogicznej im. Janusza Korczaka w Warszawie Wydział Nauk Humanistyczno-Społecznych w Olsztynie oraz w Wyższej Szkole Informatyki i Zarządzania im. Prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Olsztynie.

I. Współpraca z Towarzystwem Naukowym i Ośrodkiem Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie.

W okresie współpracy nawiązanej w 1998 r. z Towarzystwem Naukowym i Ośrodkiem Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie odnosiłem się głównie do problemów więziennictwa okresu stalinowskiego na Warmii i Mazurach, który stał się moim pierwszym obszarem zainteresowań badawczych.

Przed uzyskaniem stopnia doktora nauk humanistycznych opublikowałem trzy artykuły:

- 1) *Dzieje olsztyńskich więzień*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 1999, nr 22-23, s. 114-120.
- 2) *Materiały źródłowe w archiwum Aresztu Śledczego w Olsztynie do zagadnienia więzień okresu stalinowskiego na Warmii i Mazurach 1945-1956*, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” 1999, nr 3 (225), s. 335-360.
- 3) *Więzienia okresu stalinowskiego na Warmii i Mazurach w świetle materiałów archiwalnych*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2000, nr 26, s. 53-70.

Ponadto zamieściłem recenzję artykułu na temat więziennictwa stalinowskiego na Warmii i Mazurach:

- 4) *Cezary Krawczyński: Więzienie w Barczewie w systemie więzień politycznych w latach 1945-1956*, „Pamięć i Sprawiedliwość. Biuletyn Głównej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu - Instytut Pamięci Narodowej” 1995, t. XXXVIII, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” 1999, nr 2 (224), s. 280-283.

Wyniki podjętych badań zakończyły się obroną dysertacji doktorskiej, a praca doktorska pt. *Więziennictwo okresu stalinowskiego na Warmii i Mazurach w latach 1945-1956*, (ss. 343) została opublikowana przez Towarzystwo Naukowe i Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie.

II. Współpraca z Wyższą Szkołą Pedagogiczną im. Janusza Korczaka w Warszawie Wydział Nauk Humanistyczno-Społecznych w Olsztynie oraz w Wyższą Szkołą Informatyki i Zarządzania im. Prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Olsztynie.

Podczas zatrudnienia w Wyższej Szkole Pedagogicznej im. Janusza Korczaka w Warszawie Wydział Nauk Humanistyczno-Społecznych w Olsztynie oraz w Wyższej Szkole Informatyki i Zarządzania im. Prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Olsztynie w latach 2011-2016 swoją aktywność naukową skoncentrowałem na zgłębianiu współczesnych, najważniejszych problemów występujących w zagranicznym i polskim więziennictwie, których wyniki opublikowałem w trzech rozdziałach monografii naukowych, dwóch artykułach oraz recenzowanych materiałach pokongresowych.

1. Problematykę współczesnych, najważniejszych problemów więziennictwa międzynarodowego poruszyłem w dwóch artykułach oraz w recenzowanych materiałach pokongresowych poświęconych nieznanemu szerzej w Polsce więziennictwu Izraela.

1) *Przeciwdziałanie narkotykom w izraelskich więzieniach*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2012, nr 74-75, s. 335-354.

Jest to ważny obszar tematyczny, ponieważ problemy związane z przenikaniem narkotyków i innych środków uzależniających są charakterystyczne dla więzień na całym świecie i stanowią poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładów karnych i pracy penitencjarnej. W artykule przedstawiam rozwój populacji osadzonych odbywających karę pozbawienia wolności za przestępstwa narkotykowe w izraelskim więziennictwie i koncentruję się na omówieniu podjętych środków zaradczych w postaci programów pomocowych dla uzależnionych. Wskazuję, że z uwagi na powszechność nadużywania narkotyków izraelskie więziennictwo zwalczanie narkotyków wśród więźniów uczyniło swoją misją. Zwracam uwagę na procedury związane z przyjmowaniem osadzonych do więzień w celu odbywania kary oraz na działania informacyjne i edukacyjne. Pokazuję, że wobec uzależnionych dominuje podejście opierające się na wykorzystaniu interdyscyplinarnych zespołów specjalistów. Ponadto omawiam etapy leczenia osób uzależnionych. Analizuję więzienną bazę leczniczą oraz charakteryzuję programy leczenia odwykowego, w tym eksperymentalną metodę leczenia metadonem. Po raz pierwszy w polskiej literaturze przedmiotu omawiam działalność jednostki specjalnej „Dror” przeznaczonej do zwalczania narkotyków i wskazuję, że dzięki niej zdecydowanie spadła liczba ujawnianych w więzieniach narkotyków oraz prób ich przemytu.

2) *Jednostki specjalne izraelskiej Służby Więziennej*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2016, nr 90, s. 143-162.

Pojawiające się zagrożenia dla bezpieczeństwa jednostek penitencjarnych spowodowały, że w służbach więziennych wielu krajów utworzono jednostki specjalne. Dwukrotna wizyta studyjna w Izraelu oraz działalność profilaktyczna jednostki „Dror” skłoniły mnie do poszukiwania odpowiedzi na pytanie dotyczące skuteczności jednostek specjalnych izraelskiego więziennictwa. W artykule analizuję działalność trzech wyspecjalizowanych oddziałów Izraelskiej Służby Więziennej: „Masadę” – jednostkę szybkiego reagowania, „Nahshon” – jednostkę konwojowania więźniów oraz przedstawiony w poprzednim artykule, oddział „Dror” – jednostkę zwalczającą narkotyki. We wnioskach z badań podkreślam, że z uwagi na specyfikę związaną z polityką bezpieczeństwa państwa Izrael cel powołania

oddziałów do zadań specjalnych został spełniony, ponieważ był skuteczną odpowiedzią izraelskiego więziennictwa na wyzwania związane z zagrożeniem dla ładu i porządku w więzieniach.

- 3) *Zarządzanie więzieniami w doświadczeniach polskich i izraelskich*, [w:] Bulenda T., Rzepliński A. (red.), *Modernizowanie więziennictwa*, V Kongres Penitencjarny, UW IPSiR - CZSW, Warszawa 2015, s. 430-455.

W opublikowanych materiałach pokongresowych przedstawiam wyniki analizy porównawczej problematyki organizacji i zarządzania więziennictwem polskim i izraelskim. Przybliżam nieznaną w polskiej literaturze genezę i rozwój izraelskiego więziennictwa. Wskazuję na misję i cel izraelskiej Służby Więziennej, analizuję organizację i strukturę oraz omawiam rozwój personelu więziennego, w tym wymogi stawiane kandydatom do służby oraz system szkolenia zawodowego. Zwracam uwagę, na aktualny obecnie także w Polsce problem dotyczący powoływania szefa więziennictwa, który w Izraelu wyznaczany jest na 4-letnią kadencję. W kolejnej części przytaczam statystyki odnoszące się do liczby więźniów, w tym wskazuję na zastrzeżenia organizacji praw człowieka oraz orzeczenia izraelskiego Sądu Najwyższego dotyczące postępowania z tzw. „więźniami bezpieczeństwa”. Ponadto krótko charakteryzuję zbadaną wcześniej działalność oddziałów specjalnych oraz zaznajamiam z perturbacjami związanymi z powołaniem w Izraelu „prywatnego więzienia”. Jest to o tyle ważne zagadnienie, że dyskusje dotyczące przekazywania określonych zadań dotyczących działalności więzień „prywatnemu operatorowi” nadal są aktualne. W tym kontekście zamieszczam ważne, nieznanne w Polsce orzeczenie izraelskiego Sądu Najwyższego uznającego, że prywatne więzienia są niezgodne z Ustawą Zasadniczą Izraela, ponieważ przekazanie prywatnemu koncesjonariuszowi, którego celem jest maksymalizacja zysku prerogatyw przynależnych państwu w zakresie zarządzania więzieniami, poważnie narusza podstawowe prawa więźniów w zakresie praw człowieka do godności i wolności.

2. Zgłębianie najważniejszych problemów polskiego więziennictwa dokonałem na tle międzynarodowych standardów wykonywania kar w trzech rozdziałach monografii naukowych. Dotyczyły one m.in. więźniów „niebezpiecznych” oraz oddziaływań terapeutycznych prowadzonych w zakładach karnych.

- 1) *Więźniowie „niebezpieczni” w polskim systemie penitencjarnym. Izolować, czy resocjalizować?* [w:] Krause A., Przybyliński S. (red.), *Resocjalizacja penitencjarna – aktualne wyzwania i rozwiązania*, Naukowe Forum Pedagogów Olsztyńskiej Szkoły Wyższej im. Józefa Rusieckiego, t. 8, Impuls, Kraków 2012, s. 89-116.

W rozdziale monografii do próby odpowiedzi na fundamentalne pytanie dotyczące postępowania z więźniami „niebezpiecznymi” w zakresie izolowania czy resocjalizowania, oprócz materiałów źródłowych wykorzystuję praktyczne doświadczenia zdobyte podczas pracy zawodowej w Służbie Więziennej. We wstępie dokonuję analizy ewolucji pojęcia „więzień niebezpieczny” oraz przepisów więziennych odnoszących się do tej kategorii skazanych. Następnie na tle obowiązujących uregulowań normatywnych omawiam procedury kwalifikowania, weryfikacji i odwołania z kategorii „niebezpiecznych”. Przedstawiam wymogi w zakresie zabezpieczenia techniczno-ochronnego cel mieszkalnych oraz miejsc i pomieszczeń, w których przebywają osadzeni „niebezpieczni” oraz charakteryzuję warunki odbywania przez nich kary pozbawienia wolności w zakresie m.in. pracy, nauczania, uczestniczenia w posługach religijnych oraz widzeń z osobami najbliższymi. Analizuję dane statystyczne dotyczące osadzonych „niebezpiecznych” i wykazuję związek przyrostu liczby „niebezpiecznych” w aresztach śledczych i zakładach karnych z przyrostem liczby skazanych powiązanych z przestępczością zorganizowaną oraz skazanych na karę dożywotniego pozbawienia wolności. Ponadto wskazuję na istotne zmiany w powodach kwalifikowania osadzonych do tej kategorii. Posiadane doświadczenie zawodowe z okresu pracy w Służbie Więziennej wykorzystałem także do omówienia działalności oddziałów dla więźniów „niebezpiecznych”. Ważną częścią artykułu jest porównanie europejskich standardów traktowania więźniów „niebezpiecznych” z praktyką ich przestrzegania w polskim systemie penitencjarnym. Ponieważ „niebezpieczny” powinien być poddawany takim jak inni skazani oddziaływaniom penitencjarnym, z ograniczeniami wynikającymi z faktu stwarzania przez niego poważnego zagrożenia, krytycznie omawiam praktyczne stosowanie co do nich środków resocjalizacyjnych. W podsumowaniu wskazuję, że odpowiedź na pytanie, czy w postępowaniu z „niebezpiecznymi” dominuje izolacja, czy też udało się wdrożyć chociaż elementy resocjalizacji – pozostaje otwarte.

2) *Oddziaływania terapeutyczne wobec skazanych odbywających karę pozbawienia wolności*, [w:] Szymko J. (red), *Konferencja Opętanie – Trans – Psychozy. Implikacje w pracy penitencjarnej i duszpasterskiej*, Wydawca: Areszt Śledczy w Olsztynie, Olsztyn 2013, s. 45-63.

W opublikowanym opracowaniu pokonferencyjnym wskazuję na występowanie w rozwoju polskiej myśli penitencjarnej koncepcji dotyczących odrębnego traktowania niektórych kategorii skazanych. Zwracam uwagę na systemy wykonywania kary i analizuję jej odbywanie w systemie terapeutycznym w oddziałach dla skazanych z niepsychotycznymi

zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonych umysłowo, w tym dla skazanych za przestępstwo popełnione w związku z zaburzeniami preferencji seksualnych; uzależnionych od alkoholu; uzależnionych od środków odurzających lub substancji psychotropowych; niepełnosprawnych fizycznie. Odnoszę się do potrzeby właściwego doboru specjalistycznego zespołu terapeutycznego oraz podkreślam ryzyka związane z realizacją indywidualnego programu terapeutycznego. W szerszym zakresie omawiam oddziaływania terapeutyczne w odniesieniu do skazanych uzależnionych od alkoholu, które opierają się na realizowanym wcześniej w amerykańskim więziennictwie tzw. modelu minnesockim, zaadaptowanym i dostosowanym do polskich potrzeb jako program „Atlantis”. W referacie wykorzystuję informacje ze spotkania z twórcą programu Billem Burginem, terapeutą leczenia alkoholików w jednostkach penitencjarnych. Podkreślam, że polski system terapii skazanych uzależnionych od alkoholu „Atlantis”, z uwagi na swój całościowy i systemowy charakter, jest wyjątkowy nie tylko w Europie, lecz także nawet w skali globalnej. Notabene przykłady jego wykorzystania miałem okazję obserwować podczas wizyt studyjnych na Litwie oraz w Gruzji. Wyrażam pogląd, że współczesne więzienie nie powinno być tylko narzędziem odwetu społeczeństwa na sprawcy przestępstwa, lecz powinno także osoby uzależnione lub niepełnosprawne obejmować systemem specjalistycznej terapii. Wnioskuje, nie tylko o przeprowadzenie niezbędnych zmian organizacyjnych, lecz przede wszystkim o zwiększenie liczby pracowników oddziałów terapeutycznych dla skazanych z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi oraz upośledzonych umysłowo, która to liczba rażąco odbiegała od standardów pracy w oddziałach specjalistycznych. Ponadto zwracam uwagę na potrzebę dalszego finansowania szkoleń specjalistycznych personelu terapeutycznego.

- 3) *Standardy Europejskiego Komitetu Zapobiegania Torturom (CPT) a osadzeni „niebezpieczni” w polskim systemie penitencjarnym*, [w:] Szwejkowska M., Ryś K. (red.), *Współczesne wyzwania dla systemów penitencjarnych na świecie*, Wydawnictwo Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2016, s. 159-173.

W rozdziale kolejnej monografii naukowej w kontekście pytania o przestrzeganie europejskich standardów traktowania więźniów „niebezpiecznych” w polskim więziennictwie analizuję raporty z wizyt w Polsce Europejskiego Komitetu do spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT). Również w tym opracowaniu wykorzystuję doświadczenie zdobyte podczas zatrudnienia w Służbie Więziennej, ponieważ byłem konsultantem delegacji Ministerstwa Sprawiedliwości w trakcie wizytacji

CPT w 2004 r.². W rozdziale, po szczegółowej charakterystyce osadzonych „niebezpiecznych” w polskim systemie penitencyjnym, omawiam standardy Europejskiego Komitetu do spraw Zapobiegania Torturom. Następnie analizuję pięć raportów z wizyt okresowych, które są podstawowym „narzędziem” kontroli Komitetu i przedstawiam uwagi dotyczące postępowania z osadzonymi „niebezpiecznymi”. Przywołuję rekomendacje i zalecenia CPT dotyczące stosowanej praktyki, w tym zwłaszcza rygoru uniemożliwiającego korzystanie przez „niebezpiecznych” z jakichkolwiek zajęć poza celą w postaci pracy, nauki lub zajęć kulturalno-oświatowych. Wskazałem na brak reakcji władz polskich dotyczących zmian w przepisach prawnych umożliwiających przestrzeganie europejskich standardów. Podkreśliłem uwagi dotyczące praktyki zakuwania osadzonych „niebezpiecznych” w kajdanki poza celą, które – według CPT – w niektórych przypadkach można uznać za poniżające, a ich rutynowe zakładanie za niewspółmierne i karzące. Omówiłem dwie praktyki stosowane w odniesieniu do osadzonych „niebezpiecznych”, kiedy CPT zakomunikował, że mogły być uznane jako poniżające traktowanie, oraz kolejną, która mogła być uznana za poniżającą zarówno dla osadzonych, jak i personelu. Jakkolwiek w okresie formułowanych zaleceń przez CPT można było wykazać pozytywne tendencje odchodzenia od modelu odwetowo-ochronnego na rzecz pełniejszego przestrzegania międzynarodowych standardów, to obecnie nastąpił znaczący regres, ponieważ na przykład w dzisiejszej praktyce zakładanie kajdanek po wyjściu z celi obowiązuje wszystkich osadzonych, w tym także w trakcie rozmów wychowawczych i psychologicznych.

5.2. Publikacje.

1. Po uzyskaniu stopnia doktora, w trakcie pracy zawodowej w Służbie Więziennej, początkowo rozszerzyłem obszar zainteresowań związanych z więziennictwem okresu stalinowskiego, skupiając się na zagadnieniach dotyczących szkolenia pracowników więziennictwa, w tym zwłaszcza działów specjalnych, pracy operacyjnej w więzieniach, wykonywaniu kary śmierci oraz prześladowaniu kapelanów więziennych. Wyniki swoich dociekań opublikowałem w trzech artykułach naukowych oraz w recenzowanych materiałach pokonferencyjnych.

- 1) *Szkolenie pracowników działów specjalnych w szkole Straży (Służby) Więziennej w Hawie w latach 1949-1955*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2005, nr 47-48, s. 86-94.

---

² Council of Europe, *Report to the Polish Government on the visit to Poland carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 4 to 15 October 2004*, CPT/Inf (2006) 11, s. 68, <https://rm.coe.int/168069791>.

W pierwszym artykule omawiam wpływ podporządkowania więziennictwa Resortowi Bezpieczeństwa Publicznego, które wykorzystywało na masową skalę więzienia i obozy do eliminacji przeciwników politycznych nowej, komunistycznej władzy. Celowi temu służyło utworzenie m.in. Oficerskiej Szkoły Straży Więziennej w Ławie. W trakcie badań skoncentrowałem się na wykazaniu opartej na sowieckich wzorach indoktrynacji politycznej kadry zawodowej więziennictwa. Na podstawie dotychczas niepublikowanych materiałów przeanalizowałem trzystopniowy okres szkolenia pracowników działów specjalnych: wstępny – służący selekcji słuchaczy i przydziale do poszczególnych grup specjalizacji, ogólny – w którym realizowano program dla wszystkich kursantów oraz trzeci – nauczania przedmiotów poszczególnych specjalizacji. We wnioskach z badań potwierdziłem, że wiedza nabyta w szkole miała być przez przyszłych oficerów więziennictwa wykorzystywana nie tylko przeciwko więźniom, w tym zwłaszcza politycznym, lecz także do eliminacji nieprawomyślnych członków personelu więziennego.

2) *Praca operacyjna w polskich więzieniach w latach 1945-1956*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2007, nr 56-57, s. 187-198.

Drugi artykuł poświęcam analizie pracy operacyjnej w więzieniach. Badania przyniosły wiele interesujących informacji, ponieważ działalność agenturalna w więzieniach otoczona była ścisłą tajemnicą. W trakcie kwerendy udało mi się pozyskać wiele unikatowego, niepublikowanego materiału badawczego. Udowadniam, że praca operacyjna, która w założeniach miała służyć zapobieganiu wydarzeniom nadzwyczajnym z udziałem więźniów, takim jak np. bunty, ucieczki, sabotaż w miejscach zatrudnienia, niszczenie mienia, w rzeczywistości polegała m.in. na rozpracowywaniu więźniów za pomocą sieci agenturalnej, na okoliczność przestępstw popełnionych na wolności, a nie ujawnionych w toku śledztwa. Wykazuję, że zadania te wykonywali pracownicy działów specjalnych, którzy pozyskiwali agentów zarówno spośród funkcjonariuszy, jak i więźniów. Przeprowadzona analiza prowadzi do wniosku, że faktycznym ich obowiązkiem było czuwanie nad właściwym zachowaniem personelu w służbie i poza nią oraz prowadzenie dochodzeń w sprawie nadużyć służbowych i politycznych funkcjonariuszy. Wykazałem także, że działania operacyjne trwały aż do końca lat osiemdziesiątych dwudziestego wieku.

3) *Wykonywanie kary śmierci w okresie stalinowskim*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2008, nr 58, s. 119-128.

W pierwszej części trzeciego artykułu dokonuję analizy podstaw prawnych ferowanych wyroków kary śmierci w powojennej Polsce. Następnie omawiam tryb wykonywania tych

wyroków na podstawie formalnie obowiązujących, przedwojennych zapisów kodeksowych. W zasadniczej części artykułu komentuję ściśle tajny okólnik ministra bezpieczeństwa publicznego zawierający projekt porządku wykonywania wyroków śmierci w więzieniach, których wykonawcami mieli być funkcjonariusze wyznaczeni przez szefów Wojewódzkich Urzędów Bezpieczeństwa Publicznego. Na praktycznych przykładach wykazuję, że pomimo istniejącej procedury w praktyce obowiązujących przepisów nie przestrzegano, a w dokumentacji więziennej panował bałagan, który dotyczył nawet liczby wykonanych wyroków. Jako najważniejsze ustalenie z badań ujawniam treści nieznaną wcześniej notatki z konferencji, która odbyła się w 1956 r. w Generalnej Prokuraturze, poświęconej wykonawcom wyroków śmierci i postępowaniu ze zwłokami straconych. Artykuł kończę wnioskiem, w którym wskazuję na konieczność zwrócenia się z apelem do wszystkich byłych funkcjonariuszy więziennictwa, którzy z racji wykonywanych wówczas obowiązków mają jakiegokolwiek informacje na temat wykonywania wyroków w więzieniach, o ich ujawnienie Instytutowi Pamięci Narodowej.

Zakończeniem badań związanych z czasami stalinowskimi powojennych więzień było opublikowanie w materiałach pokonferencyjnych ustaleń dotyczących prześladowania kapelanów więziennych.

4) *Utrudnienia stosowane wobec kapelanów w powojennych więzieniach na Warmii i Mazurach*, [w:] Szymko J. (red.) *Opętanie – Trans – Psychoza. Implikacje w pracy penitencjarnej i duszpasterskiej*, Olsztyn-Ława 2012, s. 9-20.

W publikacji analizuję przepisy prawne dopuszczające posługi oraz praktyki religijne oparte na wzorach sowieckich w powojennym więziennictwie. Wykazuję, że już w 1945 r. w składzie osobowym personelu więzień brakuje stanowiska kapelana więziennego, a wśród środków oddziaływania pominięto oddziaływanie moralno-religijne. Omawiam represje władz więziennych zmierzające do zawężenia zakresu działalności duszpasterskiej, zwłaszcza w stosunku do więźniów politycznych oraz obowiązki kapelanów wojskowych wobec skazanych na karę śmierci. W głównej części opracowania analizuję statystyki duchownych aresztowanych oraz inwigilowanych przez komunistyczne władze. Na przykładzie procesu pokazowego biskupa kieleckiego Czesława Kaczmarka podaję sposoby indoktrynacji funkcjonariuszy więziennych oraz przytaczam przypadki utrudniania realizacji praktyk religijnych przez kapelanów więziennych. W podsumowaniu wskazuję na łagodzenie ograniczeń związanych z praktykami religijnymi w trakcie przełomów społeczno-politycznych w Polsce.

2. Drugi obszar badań związałem z analizą wyników autorskiego projektu „Klinika Penitencjarna” realizowanego od roku akademickiego 2011/2012 przez Katedrę Pedagogiki Resocjalizacyjnej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie i Areszt Śledczy w Olsztynie, w którym wykorzystałem posiadane doświadczenie penitencjarne do kształcenia studentów pedagogiki resocjalizacyjnej (o „Klinice Penitencjarnej” piszę w pkt. 6 referatu). „Klinika Penitencjarna” jest próbą odpowiedzi na powszechną krytykę poziomu kształcenia przez szkoły wyższe, zwłaszcza akademickiego przygotowywania absolwentów, które utrudnia im późniejsze odnalezienie się na rynku pracy. Rezultaty dociekań ogłosiłem w zagranicznym i krajowych rozdziałach monografii naukowych (w tym, w jednym rozdziale współautorskim).

- 1) *Klinika Penitencjarna. Praktyczny wymiar resocjalizacji*, [w:] Bargel M., Janigová E., Jarosz E. (red.), *Dilemata sociální pedagogiky v postmodernism světě*, Institut mezioborových studií, Brno, ČR 2012, s. 1031-1040. Tekst został przedrukowany pod tym samym tytułem [w:] Łuczak E., Przybyliński S., Żeromska-Charlińska J. (red.), *Eksplikatywne ujęcie procesu resocjalizacji. Horyzonty pedagogiczne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2014, s. 69-79.

W publikacjach wskazuję na możliwości nawiązania i rozwoju współpracy środowiska naukowego z więziennictwem na podstawie zawieranych porozumień pomiędzy władzami uczelni oraz dyrektorami jednostek organizacyjnych Służby Więziennej. Charakteryzuję grupy docelowe „Kliniki Penitencjarnej”, pierwszą – skazanych odbywający karę pozbawienia wolności w zakładzie karnym typu półotwartego Aresztu Śledczego w Olsztynie oraz drugą – studentów drugiego roku pedagogiki resocjalizacyjnej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Omawiam cele i założenia programowe projektu oraz identyfikuję ryzyka jego realizacji. Podkreślam skuteczność stosowanych wobec skazanych środków oddziaływania penitencjarnego, w tym zwłaszcza zatrudnienia oraz inne formy działalności penitencjarnej, przede wszystkim mające na celu wyposażenie osadzonych w umiejętności podnoszące ich kompetencje społeczne oraz zabezpieczenie warunków do egzystencji i funkcjonowania w środowisku otwartym po zwolnieniu z zakładu karnego. Uzasadniam innowacyjność projektu, w którym studenci w ramach cyklicznych, semestralnych ćwiczeń zamiast w uniwersytecie odbywają je na terenie zakładu karnego. Analizuję pierwsze doświadczenia udziału studentów w ćwiczeniach oraz wskazuję wybrane przez uczestników najbardziej interesujące zajęcia. W zakończeniu podkreślam praktyczny wymiar projektu poprzez stworzenie studentom niepowtarzalnej w toku studiów pedagogicznych okazji do uzyskania przydatnych umiejętności w zakresie oddziaływania penitencjarnego na skazanych.

- 2) *Klinika Penitencjarna. Jak kształcić pedagogów resocjalizacji*, [w:] Stępiak P. (red.), *Blaski i cienie współczesnej przestrzeni penitencjarnej. Człowiek a system*, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Kalisz 2014, s. 407-421.

Przedmiotem rozważań drugiego artykułu związanego z „Kliniką Penitencjarną” są założenia organizacyjno-programowe projektu oraz sprawdzenie, jak kształtują się opinie studentów dotyczące ich uczestnictwa w zajęciach prowadzonych na terenie zakładu karnego. Analizuję międzynarodowe standardy postępowania z więźniami, w tym zwłaszcza Wzorcowe Reguły Minimum ONZ oraz Europejskie Reguły Więzienne i wykazuję, że przywiązują one dużą wagę do znaczenia personelu instytucji izolacyjnych. W kolejnym etapie badań uzasadniam wybór przedmiotu „Metody pracy w środowisku patologicznym”, w ramach którego odbywają się zajęcia Kliniki. Następnie formułuję cel ogólny oraz cele szczegółowe oraz omawiam tematy zajęć, które w założeniach miały obejmować całościowy proces odbywania kary, od przyjęcia do zakładu karnego, poprzez prowadzone oddziaływania resocjalizacyjne w trakcie pobytu w izolacji penitencjarnej, po zwolnienie z zakładu karnego. W części zasadniczej analizuję wyniki badań opinii studentów na temat „Kliniki Penitencjarnej” przeprowadzone metodą sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem ankiety. W podsumowaniu formułuję wnioski mające na celu podniesienie efektywności ćwiczeń, poprzez zwiększenie wymiaru godzinowego oraz przygotowania skazanych do ćwiczeń i ich częstszego udziału w zajęciach praktycznych.

- 3) Czołgoszewski J., Sarzała D., *Klinika Penitencjarna jako innowacyjna forma współpracy uniwersytetu z zakładem karnym w zakresie kształcenia studentów resocjalizacji*, [w:] Linowski K., Gołębiowski A. (red.), *Wokół problemów resocjalizacji penitencjarnej*, Wyższa Szkoła Handlowa w Radomiu, Radom 2019, s. 35-49.

W kolejnym artykule – współautorskim – przedstawiono koncepcję i specyfikę realizacji siódmej edycji autorskiego projektu Klinika Penitencjarna, którego celem jest przybliżenie studentom praktycznego wymiaru pracy penitencjarnej w warunkach zakładu karnego. W części dotyczącej mojego ok. 50% udziału w artykule skoncentrowałem się na uwypukleniu doświadczenia pracowników Katedry Pedagogiki Resocjalizacyjnej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie oraz przedstawicieli Aresztu Śledczego w Olsztynie realizujących projekt. Ponadto analizuję programy readaptacji społecznej realizowane w zakładzie będącym miejscem kliniki, wskazując na ich charakter zarówno psychokorekcyjny, edukacyjny, readaptacyjny, jak i kształtujący umiejętności poznawcze

i społeczne. W tym kontekście zwróciłem uwagę na efektywność oddziaływań resocjalizacyjnych poprzez stosowanie priorytetowych środków oddziaływania na skazanych w postaci oferowanych kursów zawodowych, szerokich i różnorodnych form zatrudnienia, działalności kulturalno-oświatowej i sportowej oraz udzielania najwyższych nagród związanych z czasowym opuszczeniem jednostki penitencjarnej. Sformułowane konkluzje eksponują wykraczanie projektu „Klinika Penitencjarna” poza dotychczasowe formy współpracy środowiska naukowego z więziennictwem.

3. Międzynarodowe doświadczenia dotyczące kobiet w izolacji penitencjarnej zebrane podczas wizyt studyjnych w Czechach, Danii, Gruzji, Litwie, Mołdawii i na Węgrzech pozwoliły mi na dogłębną analizę polskiego modelu wykonywania kary pozbawienia wolności w stosunku do kobiet w rozdziale monografii przeznaczonej dla anglojęzycznego odbiorcy.

- 1) *Model of women's imprisonment in Poland*, [w:] Szwejkowska M. (red.), *The Objectives of the Long-Term Incarceration*, House of the Department of International Public Law Faculty of Law and Administration University of Warmia and Mazury, Olsztyn 2017, s. 99-115.

W publikacji wykazałem m.in., że potrzeba odmiennego traktowania kobiet w więzieniach doprowadziła do wypracowania przez społeczność międzynarodową, w tym Organizację Narodów Zjednoczonych oraz Radę Europy, określonych standardów wykonania kary pozbawienia wolności wobec tej kategorii skazanych. Na przykładach konkretnych unormowań prawnych wskazałem na odrębności w wykonywaniu kary wobec kobiet w Polsce oraz porównałem populację skazanych kobiet w więzieniach w Polsce i w innych krajach europejskich. Przywołałem alarmistyczne doniesienia Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy o wzroście liczby kobiet przebywających w izolacji penitencjarnej w krajach europejskich. Przeanalizowałem m.in. rodzaje przestępstw popełnianych przez kobiety w Polsce, powrotność do przestępstwa oraz wymiar wykonywanej kary, a także wskazałem procedury indywidualizacji oddziaływań związanych z kwalifikowaniem do określonych rodzajów i typów zakładów karnych oraz systemów wykonania kary. Zwróciłem uwagę na zapewnianie skazanym kobietom odpowiednich świadczeń zdrowotnych. Odrębną uwagę poświęciłem kobietom z dziećmi w więzieniach, wskazując na poprawę na płaszczyźnie ustawodawczej i praktycznej humanitarnego wykonywania wobec nich kary w więzieniach w Grudziądzu oraz Krzywańcu. Ze względu na systematyczny trend powiększania się grupy kobiet w ogólnej populacji więźniów, we wnioskach postuluję, aby wzorem Danii, nowy potrzebny dom dla matek z dziećmi utworzyć poza terenem więzienia, ponieważ takie

rozwiązanie zapobiegałoby występowaniu u dzieci poczucia izolacji, a w późniejszym okresie także ich stygmatyzacji.

5.3. Współpraca z zagranicznymi uczelniami oraz zagraniczne wizyty studyjne.

1. Sam Houston State University Huntsville Correctional Management Institute of Texas, USA, 6-13 marca 2005 r.:

1) *Kurs zarządzania zakładami karnymi dla wyższej kadry Służby Więziennej.*

W 2005 r. uczestniczyłem w kursie zarządzania zakładami karnymi dla wyższej kadry Służby Więziennej w ramach programu studiów porównawczych w zakresie wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych organizowany przez Correctional Management Institute of Texas Sam Houston State University Huntsville w USA. W trakcie kursu, oprócz udziału w wykładach na Sam Houston State University, w części praktycznej wizyt studyjnych miałem unikatową możliwość zaznajomienia się m.in. z organizacją i zarządzaniem tzw. „prywatnym więzieniem” prowadzonym przez zewnętrznego operatora (Private Facility w Diboll) oraz działalnością oddziału geriatrycznego dla skazanych powyżej 60. roku życia odbywających kary dożywotniego pozbawienia wolności bez prawa do warunkowego przedterminowego zwolnienia (Estelle Unit w Huntsville). Ponadto poznałem problematykę dotyczącą orzekania i wykonywania wyroków kary śmierci. Jako jedna z nielicznych osób spoza teksaskiego wymiaru sprawiedliwości przebywałem w oddziale oraz komorze egzekucji skazanych (Walls Unit w Huntsville). Interesowałem się także stosowaniem w teksańskim więziennictwie środków oddziaływania penitencjarnego, zapoznając się m.in. z formami nauczania proponowanymi skazanym oraz praktyczną nauką zawodu (Polunsky Unit w Livingston)³.

Wynikiem odbytych w trakcie wizyty rozmów było nawiązanie trójstronnej współpracy pomiędzy Centralnym Zarządem Służby Więziennej, Wydziałem Instytucji Penitencjarnych Teksaskiego Departamentu Prawa Kryminalnego USA oraz Centrum Prawa Kryminalnego Uniwersytetu Stanowego Sama Hustona w Huntsville w Teksasie w sprawie prowadzenia szkoleń polskich funkcjonariuszy więziennych w USA⁴.

2) Spotkanie z dziekanem Centrum Wymiaru Sprawiedliwości Uniwersytetu Stanowego Sama Hustona w Huntsville w Teksasie.

Berno, Czechy, 19 kwietnia 2012 r.

---

³ J. Czołgoszewski, *Na teksaskich preiach*, „Forum Penitencjarne” 2005, nr 6, s. 12-13; J. Czołgoszewski, *Teksaskie więzienia. Prywatne więzienie w Diboll*, „Forum Penitencjarne” 2005, nr 7, s. 8.

⁴ A. Łupińska, *Co nas łączy, co nas odróżnia*, „Forum Penitencjarne” 2015, nr 11, s. 12-13, <https://sw.gov.pl/assets/10/91/96/933862a2c23e16787460d50bb13accac2b1e33b8.pdf>.

W trakcie udziału w międzynarodowej konferencji w Brnie byłem inicjatorem spotkania kierownika Katedry Pedagogiki Resocjalizacyjnej Wydziału Nauk Społecznych UWM w Olsztynie z dziekanem Centrum Wymiaru Sprawiedliwości Uniwersytetu Stanowego Sama Hustona w Huntsville w Teksasie w czasie którego wyrażono zamiar nawiązania bliższej współpracy pomiędzy centrum, a katedrą.

3) Spotkanie z dyrektorem Instytutu Kształcenia Kadry Kierowniczej Centrum Wymiaru Sprawiedliwości Uniwersytetu Stanowego Sama Hustona w Huntsville w Teksasie.

Popowo, 10 września 2012 r.

Z inicjatywy strony amerykańskiej zorganizowałem spotkanie kierownika Katedry Pedagogiki Resocjalizacyjnej Wydziału Nauk Społecznych UWM w Olsztynie z dyrektorem Instytutu Kształcenia Kadry Kierowniczej Centrum Wymiaru Sprawiedliwości Uniwersytetu Stanowego Sama Hustona w Huntsville w Teksasie. Podczas spotkania obie strony zadeklarowały chęć podpisania listu intencyjnego o współpracy, która miała objąć wymianę kadry naukowej oraz studentów, a także umożliwić prowadzenie badań naukowych dotyczących wykonywania kary pozbawienia wolności w obu krajach. W celu omówienia zasad współpracy oraz ustalenia tematów badawczych uniwersytet z Huntsville wyraził zamiar zaproszenia do Teksasu przedstawicieli olsztyńskiego uniwersytetu⁵.

2. Współpraca z Mykolo Romerio Universitetas w Wilnie, Litwa:

1) Olsztyn, 24.02.2010 r.

Byłem inicjatorem oraz organizatorem spotkania kierownika Katedry Pedagogiki Resocjalizacyjnej Wydziału Nauk Społecznych UWM w Olsztynie z kierownikiem Katedry Prawa Penitencjarnego Mykolo Romerio Universitetas w Wilnie w sprawie nawiązania współpracy naukowej pomiędzy katedrami uniwersytetów.

2) Wilno, 11-12.04.2013 r.

Byłem inicjatorem oraz współorganizatorem wizyty studyjnej pracowników Katedry Pedagogiki Resocjalizacyjnej Wydziału Nauk Społecznych UWM i studentów koła naukowego „Reska” w Mykolo Romerio Universitetas w Wilnie. W trakcie wizyty, oprócz zapoznania się z działalnością uniwersytetu, jako przewodniczący grupy przedstawiłem zakres ewentualnej współpracy naukowej obejmującej m.in. wizyty studyjne wykładowców i studentów, udział

---

⁵ J. Czołgoszewski, *Szeryfowie z Teksasu*, „Wiadomości Uniwersyteckie UWM” 2012, nr 10/158, s. 25, https://uwm.edu.pl/sites/default/files/wiadomosci_uniwersyteckie/2012-wu/wu-2012-10.pdf.

w organizowanych konferencjach i spotkaniach naukowych oraz publikacje w punktowanych czasopismach naukowych.

3. Zagraniczne wizyty studyjne w zakresie penitencjarystyki:

W trakcie pracy w Służbie Więziennej miałem wyjątkową możliwość bezpośredniego zapoznania się z teoretycznymi i praktycznymi zagadnieniami dotyczącymi wykonywania kary pozbawienia wolności wobec różnych kategorii skazanych w wielu krajach europejskich, pozaeuropejskich oraz USA. Nawiązane kontakty wykorzystałem do zorganizowania w latach 2013-2015 trzech wizyt studyjnych (na Litwie, w Czechach i Niemczech) dla wykładowców i studentów Katedry Pedagogiki Specjalnej i Resocjalizacji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Ogółem brałem udział w 24 zagranicznych wizytach studyjnych w 14 państwach świata, podczas których odwiedziłem 44 zakłady penitencjarne.

- 1) Litwa, *Terapia skazanych uzależnionych od alkoholu – program „Atlantis”*, Departament Więzienny Ministerstwa Sprawiedliwości w Wilnie, Zakład Karny w Mariampolu, Zakład Karny (dla kobiet) w Poniewieżu, Areszt Śledczy w Szawłach, 1993 r.
- 2) Litwa, *System szkolenia funkcjonariuszy litewskiego więziennictwa*, Ośrodek Szkolenia Służby Więziennej w Wilnie, Zakład Karny (na Rossie) w Wilnie, Areszt Śledczy (dla młodocianych) w Kownie, Areszt Śledczy w Szawłach, 4-8 czerwca 2001.
- 3) Francja, *Ochrona zdrowia w środowisku więziennym oraz zarządzanie mieszane (państwowo-prywatne) więzieniami*, Dyrekcja Służb Więziennych w Paryżu, Zakład Karny we Fleury-Merogis, Zakład Karny we Fresnes, Ośrodek Więzienny w Chateaudun, Zakład Karny w Villepinte, 18-22 czerwca 2001 r.
- 4) Litwa, *Najważniejsze problemy litewskiego więziennictwa*, Departament Więziennictwa w Wilnie, Areszt Śledczy (Łukiszki) w Wilnie, Areszt Śledczy w Szawłach, 3-5 października 2001 r.
- 5) Dania, *Skandynawski model wykonania kary pozbawienia wolności*, Zakład Karny w Nyborg, Zakład Karny Søbysøgaard, Zakład Karny Sønder Omme, Areszt w Odense, Ośrodek Szkolenia Służby Więziennej w Lunde, 15-19 października 2001 r.
- 6) Niemcy, *Wykonanie kary pozbawienia wolności wobec młodocianych oraz w zakładzie karnym typu półotwartego*, Ministerstwo Sprawiedliwości Dolnej Saksonii w Hanowerze, Zakład Karny w Lingen, Zakład Karny w Oldenburgu, Zakład Karny (dla młodocianych) w Hameln, 6-11 października 2002 r.

- 7) Hiszpania, *Doświadczenia hiszpańskiego więziennictwa w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej i postępowaniu ze skazanymi niebezpiecznymi oraz programy readaptacji społecznej*, Generalna Dyrekcja Instytucji Penitencjarnych w Madrycie, Zakład Karny w Valladolid, Zakład Karny w Leon, Zakład Karny Teixeiro-Curtis, Centrum Resocjalizacji Wiktorii Kent w Madrycie, 18-22 sierpnia 2003 r.
- 8) Węgry, *Programy finansowane ze środków europejskich w węgierskim więziennictwie*, Komenda Główna Służby Więziennej w Budapeszcie, Zakład Karny Vac, 4-8 października 2004 r.
- 9) USA, Teksas, *Zarządzanie zakładami karnymi teksańskiego więziennictwa*, Wydział Instytucji Penitencjarnych Teksańskiego Departamentu Prawa Kryminalnego, Holliday Unit w Huntsville, Private Facility w Diboll, Estelle Unit w Huntsville, Polunsky Unit w Livingston, Walls Unit w Huntsville, Areszt Brazos County, 6-13 marca 2005 r.
- 10) Rosja, *Profilaktyka i zwalczanie chorób infekcyjnych w północno-zachodnim regionie Rosji*, Zakład Karny w Sankt Petersburgu (Krzyże), 25-28 maja 2005 r.
- 11) Węgry, *System szkolenia funkcjonariuszy węgierskiego więziennictwa*, Centrum Szkolenia Kadry Służby Więziennej w Piliszentkereszt, 23-26 maja 2006 r.
- 12) Izrael, *System penitencjarny izraelskiego więziennictwa*, Zakład Karny w Hadarim, Zakład Karny (dla nieletnich) w Ofek, Zakład Karny w Rimmonim, 5-10 listopada 2006 r.
- 13) Izrael, *Wykonanie kary wobec sprawców przestępstw przeciwko bezpieczeństwu państwa*, Zakład Karny w Ramon, 10 listopada 2009 r.
- 14) Gruzja, *Reforma gruzińskiego systemu więziennictwa*, Ministerstwo Sprawiedliwości w Tbilisi, Departament Służby Więziennej w Tbilisi, Kolonia Karny Nr 5 (dla kobiet) w Tbilisi, Kolonia Karny w Rustawi, Areszt Śledczy w Rustawi, 7-12 grudnia 2006 r.
- 15) Mołdawia, *Najważniejsze problemy mołdawskiego więziennictwa*, Ministerstwo Sprawiedliwości w Kiszyniowie, Departament Instytucji Penitencjarnych w Kiszyniowie, Zakład Penitencjarny Nr 7 w Rusca (dla kobiet), Zakład Penitencjarny Nr 9 w Prunkul, Szpital Więzienny, 4-7 marca 2007 r.
- 16) Słowacja, *Przygotowanie skazanych do życia po odbyciu kary pozbawienia wolności*, Zakład Karny Sučany, Zakład Karny Levoča, 18-22 września 2007 r.
- 17) Słowacja, *10-lecie Straży Więziennej i Sądowej*, Bratysława, 2-4 października 2008 r.
- 18) Ukraina, *10-lecie Kryminalno-Wykonawczej Służby Ukrainy*, Kijów, 16-19 kwietnia 2008r.

- 19) Czechy, *Programy finansowane ze środków europejskich w węgierskim więziennictwie*, Dyrekcja Generalna Służby Więziennej w Pradze, Zakład Karny Praga-Pankrac, 1-4 lipca 2008 r.
- 20) Rosja, *Polski Cmentarz Wojenny*, Miednoje, 4 września 2008 r.
- 21) Rosja, *Polski Cmentarz Wojenny*, Katyń, 25-26 września 2009 r.
- 22) Litwa, *Praktyczne problemy wykonania kary pozbawienia wolności w Republice Litewskiej*, Areszt Śledczy (Łukiszki) w Wilnie, Zakład Karny (na Rossie) w Wilnie, 11-12 kwietnia 2013 r.
- 23) Czechy, *Model wykonania kary pozbawienia wolności wobec skazanych kobiet w Republice Czeskiej*, Zakład Karny w Světlá nad Sázavou, 25 kwietnia 2014 r.
- 24) Niemcy, *Niemiecki model wykonywania kary pozbawienia wolności*, Zakład Karny Heidering, 29 maja 2015 r.

5.4. Udział w międzynarodowych i krajowych wydarzeniach naukowych.

1. Przed uzyskaniem stopnia doktora nauk humanistycznych:

Przed uzyskaniem stopnia doktora, gdy moja praca zawodowa w Służbie Więziennej nie wiązała się z pracą naukową, wziąłem udział w czterech wydarzeniach naukowych. W 1994 r. przewodniczyłem pracom grupy seminaryjnej, wyniki której zostały opublikowane w postaci sprawozdania w materiałach pokonferencyjnych, wygłosiłem referat podczas konferencji historyczno-naukowej (niepublikowany) oraz wziąłem udział w sympozjum penitencjarnym i kongresie penitencjarnym:

- 1) Podsumowanie prac grupy seminaryjnej „Przeciwdziałanie negatywnym przejawom podkultury więziennej w zakładach karnych”, [w:] „Materiały (referaty, sprawozdania) z Konferencji na temat: Podkultura więzienna w aresztach śledczych i zakładach karnych”, Centralny Ośrodek Szkolenia Służby Więziennej, Kalisz, 17-19 października 1994 r., s. 199-204.
- 2) „Struktura i działalność więzienia”, Referat na „Konferencję historyczno-naukową w 100- ecie Aresztu Śledczego w Olsztynie”, Olsztyn, 16 kwietnia 1998 r.
- 3) I Krajowym Sympozjum Penitencjarne „Wina – Kara – Nadzieja – Przemiana”, Centralny Ośrodek Szkolenia Służby Więziennej, Kalisz, 25-27 września 1996 r.
- 4) II Kongresie Penitencjarnym „Więziennictwo – nowe wyzwania”, Centralny Ośrodek Szkolenia Służby Więziennej, Kalisz, 5-7 listopada 1999 r.

2. Po uzyskaniu stopnia doktora nauk humanistycznych:

Po uzyskaniu stopnia doktora wygłosiłem 26 referatów naukowych, w tym 5 referatów podczas zagranicznych konferencji naukowych oraz 22 referaty podczas konferencji zorganizowanych w Polsce. Ponadto uczestniczyłem w dwóch konferencjach międzynarodowych oraz 12 konferencjach krajowych bez referatu.

W 2015 r. pełniłem rolę członka komisji w ramach XLIV Międzynarodowego Seminarium Kół Naukowych „Koła naukowe szkołą twórczego działania”.

Referaty wygłoszone za granicą:

- 1) Referat pt. *Indywidualizacja wykonania kary pozbawienia wolności w polskim systemie penitencjarnym*, Konferencja *Profilaktyka i zwalczanie chorób infekcyjnych w północno-zachodnim regionie Rosji*, Sankt Petersburg, Rosja, 26-27 maja 2005 r.
- 2) Referat pt. *Współpraca polskiego i izraelskiego więziennictwa*, Seminarium w Ośrodku Szkoleniowym Izraelskiej Służby Więziennej, Ramla, Izrael, 6 listopada 2006 r.
- 3) Referat pt. *Organizacja i zadania polskiego systemu penitencjarnego*, Seminarium dla kadry kierowniczej gruzińskiego więziennictwa, Tbilisi, Gruzja, 7 grudnia 2006 r.
- 4) Referat pt. *Klinika penitencjarna. Praktyczny wymiar resocjalizacji*, Międzynarodowa konferencja naukowa *Dylematy pedagogiki społecznej w postmodernistycznym świecie*, Brno, Czechy, 19-20 kwietnia 2012 r.
- 5) Referat pt. *Pedagog penitencjarny – rola i zadania w systemie społecznej readaptacji skazanych po opuszczeniu zakładu karnego*, Międzynarodowa konferencja naukowa SOCIALIA 2019 *Quo vadis Edukacja społeczna w XXI wieku?* Uniwersytet Mateja Bela w Bańskiej Bystrzycy, Słowacja, 17-18 października 2019 r.

Referaty wygłoszone w kraju:

- 1) Referat pt. *Rys historyczny pracy operacyjnej w polskich więzieniach w latach 1945-1956*, III Kongres Penitencjarny *Więziennictwo na początku XXI wieku*, Ośrodek Szkolenia Służby Więziennej w Popowie, 6-7 grudnia 2002 r.
- 2) Referat pt. *Polski system penitencjarny*, Międzynarodowa konferencja EQUAL *Readaptacja społeczna skazanych uzależnionych a wdrażanie projektów Inicjatywy wspólnotowej Egual w Polsce*, Zakopane, 1-3 marca 2006 r.
- 3) Referat pt. *Problemy polskiego więziennictwa – a doświadczenia Izraelskiej Służby Więziennej. Dynamiczne zmiany w zarządzaniu izraelskim więziennictwem*, V Kongres Penitencjarny *Modernizacja polskiego więziennictwa*, Popowo, 23-24 maja 2011 r.

- 4) Referat pt. *Więźniowie „niebezpieczni” w polskim systemie penitencjarnym. Izolować, czy resocjalizować?*, IV Naukowe Forum Pedagogów Olsztyńskiej Szkoły Wyższej im. Józefa Rusieckiego *Między negacją a afirmacją – kryzys oddziaływań pedagogicznych*, Olsztyn, 13 czerwca 2011 r.
- 5) Referat pt. *Duszpasterstwo w więzieniach Warmii i Mazur w okresie stalinowskim 1945-1956*, Konferencja Naukowo-Duszpasterska Kapelanów Służby Więziennej okręgu olsztyńskiego *Duszpasterstwo penitencjarne w ujęciu historycznym i współczesnym*, Olsztyn, 24 października 2011 r.
- 6) Referat pt. *Klinika penitencjarna. Praktyczny wymiar resocjalizacji*, I Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Horyzonty pedagogiczne” *Dokąd zmierzamy? Nowe kierunki w pedagogice specjalnej*, Olsztyn-Ostróda, 23-24 maja 2012 r.
- 7) Referat pt. *Klinika penitencjarna. Praktyczny wymiar resocjalizacji*, V Naukowe Forum Pedagogów Olsztyńskiej Szkoły Wyższej im. Józefa Rusieckiego *Pedagogika wobec oczekiwań społecznych czasu teraźniejszego*, Olsztyn, 11 czerwca 2012 r.
- 8) Wykład monograficzny pt. *200 lat Zakładu Karnego w Barczewie*, Konferencja *200-lecie Zakładu Karnego w Barczewie 1812-2012*, Barczewo, 25 października 2012 r.
- 9) Referat pt. *Czy więzienie powinno leczyć? Wykonywanie kary pozbawienia wolności w systemie terapeutycznym*, Konferencja *Opętanie – Trans – Psychozy. Implikacje w pracy penitencjarnej i duszpasterskiej*, Olsztyn-Hawa, 22 listopada 2012 r.
- 10) Referat pt. *Utrudnienia stosowane wobec kapelanów w powojennych więzieniach na Warmii i Mazurach*, Konferencja *Opętanie – Trans – Psychozy. Implikacje w pracy penitencjarnej i duszpasterskiej*, Olsztyn-Hawa, 22 listopada 2012 r.
- 11) Referat pt. *Zsyłka więźniów Królestwa Polskiego na Sybir w latach 1843-1865*, Konferencja *Powstanie styczniowe i carskie więzienia w Królestwie Polskim*, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, 8 maja 2013 r.
- 12) Referat pt. *Klinika Penitencjarna. Jak kształcić pedagogów resocjalizacji?*, IV Polskie Sympozjum Penitencjarne *Blaski i cienie współczesnej przestrzeni penitencjarnej. Człowiek a system*, Centralny Ośrodek Szkolenia Służby Więziennej w Kaliszu, 12-14 listopada 2013 r.
- 13) Referat pt. *Służba więzienna w Królestwie Polskim w latach 1815-1868*, Ogólnopolska Konferencja Naukowa *Przestępstwo, kara, więzienie – prawo na przestrzeni dziejów*, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, 18-19 września 2014 r.

- 14) Referat pt. *Projekty programów readaptacji społecznej skazanych*, Konferencja *Rozwijanie umiejętności społecznych oraz kształtowanie świadomości readaptacyjnej osób izolowanych w świetle prowadzonych programów resocjalizacyjnych*, Ośrodek Służby Więziennej w Kikicach, 23 czerwca 2015 r.
- 15) Referat pt. *Powstanie i działalność pierwszego nowoczesnego więzienia w I Rzeczypospolitej (1767-1795)*, Międzynarodowa Konferencja Naukowa *Psychopedagogiczne problemy edukacji i funkcjonowania człowieka – teoria i praktyka*, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, 26-27 listopada 2015 r.
- 16) Referat pt. *Europejskie standardy traktowania więźniów „niebezpiecznych” a postępowanie z tą kategorią osadzonych w polskim systemie penitencjarnym*, I Olsztyńska Konferencja Penitencjarna *Współczesne systemy penitencjarne*, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, 29 kwietnia 2016 r.
- 17) Referat pt. *Polski model wykonywania kary pozbawienia wolności wobec kobiet*, II Olsztyńska Konferencja Penitencjarna *Cele wykonywania kary izolacyjnej*, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, 12 maja 2017 r.
- 18) Referat pt. *Obowiązki strażników więziennych na podstawie „Instrukcji dla więzień i zakładów karnych Królestwa Polskiego” z 1859 roku*, Warsztaty *Więziennictwo polskie: 100 lat bez państwa, 100 lat dla państwa*, Niemiecki Instytut Historyczny w Warszawie, 26-27 marca 2018 r.
- 19) Referat pt. *Droga więziennictwa do odzyskania niepodległości. Wybrane aspekty prawne i organizacyjne*, VI Kongres Penitencjarny *Polski system penitencjarny w stulecie niepodległości państwa*, Ośrodek Szkolenia Służby Więziennej w Popowie, 6 lutego 2019.
- 20) Referat pt. *Klinika Penitencjarna. Praktyczna metoda kształcenia pedagogów Resocjalizacji*, Konferencja naukowa organizowana z okazji jubileuszu 50-lecia olsztyńskiej pedagogiki *(Re)konstrukcje pedagogiki akademickiej – troski, nadzieje, perspektywy*, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, 12-13 września 2019 r.
- 21) Referat pt. *Franciszek Korwin-Maternicki (1815-1899) – nadzorca i ekspert więzienny, pedagog penitencjarny oraz działacz społeczny Królestwa Polskiego*, Dzień Tradycji Służby Więziennej, Zakład Karny w Hawie, 23 lutego 2023 r.
- 22) Referat pt. *Reformy polskiego więziennictwa – w kierunku więzienia totalnego*, II Międzynarodowa Konferencja nt. Evidence-Based Practice w oddziaływaniach penitencjarnych i postpenitencjarnych *Funkcjonowanie systemów profilaktyczno-*

resocjalizacyjnych we współczesnych środowiskach wychowawczych, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, 27 października 2023 r.

Udział w zagranicznych konferencjach bez referatu:

- 1) Konferencja EQUAL *Powrót na rynek pracy skazanych odbywających karę pozbawienia wolności*, Sučany-Dolný Kubin, Słowacja, 18-19 września 2007 r.
- 2) Konferencja EQUAL *Tworzenie możliwości zatrudnienia, funkcjonowanie organizacji w celu tworzenia możliwości zatrudnienia dla osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji socjalnej*, Spišski Hrhove, Słowacja, 20-21.09.2007 r.

Udział w krajowych konferencjach bez referatu:

- 1) I Krajowe Sympozjum Penitencjarne *Wina – Kara – Nadzieja – Przemiana*, Centralny Ośrodek Szkolenia Służby Więziennej w Kaliszu, 25-27 września 1996 r.
- 2) II Kongres Penitencjarny *Więziennictwo – nowe wyzwania*, Centralny Ośrodek Szkolenia Służby Więziennej w Kaliszu, 5-7 listopada 1999 r.
- 3) Międzynarodowe polsko-hiszpańskie seminarium PHARE *Sposoby traktowania osadzonych niebezpiecznych w więzieniach Hiszpanii*, Ośrodek Szkolenia Służby Więziennej w Popowie, 10-12 marca 2003 r.
- 4) Międzynarodowa konferencja PHARE *Przeciwdziałanie narkomanii w więzieniach: przegląd doświadczeń oraz dobrych praktyk krajów europejskich*, Ośrodek Szkolenia Służby Więziennej w Popowie, 18-20 września 2003 r.
- 5) Międzynarodowa konferencja EQUAL *Optymalizacja oddziaływań resocjalizacyjnych w Polsce i innych krajach europejskich*, Ośrodek Służby Więziennej w Olszаницy, 6-9 maja 2004 r.
- 6) Międzynarodowe polsko-hiszpańskie seminarium PHARE *Hiszpański system więziennictwa: Programy resocjalizacji i ponownej adaptacji*, Ośrodek Służby Więziennej w Ustce, 21-23 marca 2005 r.
- 7) Konferencja *Kara długoletniego pozbawienia wolności we współczesnej polityce karnej i praktyce warunkowych zwolnień*, Wyższa Szkoła Handlu i Prawa w Warszawie, 15-16 listopada 2005 r.
- 8) Międzynarodowe seminarium EQAL *Mniejszości i różnorodność kulturowa w więzieniu*, Ośrodek Szkolenia Służby Więziennej w Popowie, 13-16 czerwca 2007 r.
- 9) Konferencja *EUROWSPARCIE. Kształcenie zawodowe i niezawodowe w zakładach karnych jako element pomocy w readaptacji społecznej skazanych*, Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej w Olsztynie, 23 lutego 2012 r.

- 10) Konferencja *Funkcjonowanie praw człowieka w warunkach pozbawienia wolności*, Areszt Śledczy w Ólsztynie, 14 maja 2019 r.
- 11) Konferencja *Służba Więzienna – oficjalny przekaz a skrywana rzeczywistość*, Instytut Bezpieczeństwa i Rozwoju Międzynarodowego, Sejm RP, Warszawa, 17 maja 2023 r.
- 12) Konferencja *Aktualne problemy resocjalizacji w polskim więziennictwie*, Polskie Towarzystwo Penitencjarne – Instytut Pedagogiki Specjalnej i Resocjalizacji UW, Kalisz, 15 czerwca 2023 r.

5.5. Recenzowanie prac naukowych w czasopismach punktowanych.

W okresie po uzyskaniu stopnia doktora sprawowałem funkcję recenzenta prac naukowych z zakresu penitencjarystyki w trzech czasopismach naukowych, w tym jestem stałym recenzentem periodyku „The Prison Systems Review” obecnie „Law Education Security”:

- 1) „Acta Poloniae Historica”, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk Instytut Historii, Warszawa, recenzja opublikowanego w języku angielskim opracowania:
  - „Watchmen or Guards? The Prison Guard in the Second Polish Republic”, 2018, t. 118.
- 2) „Kwartalnik Pedagogiczny”, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego Wydział Pedagogiczny, recenzja opublikowanego opracowania:
  - „Dziecko jako sprawca czynu zabronionego – psychologiczne determinanty przestępczości oraz niedostosowania społecznego wśród osób nieletnich”, 2019, t. 64, nr 4 (254).
- 3) „The Prison Systems Review”, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa, recenzje opublikowanych artykułów:
  - „Zakład Karny w Sztumie w dniach grudniowej rewolty 1970 roku na Wybrzeżu Gdańskim”, 2022, Volume 114 (I).
  - „Mord sądowy w Polsce Ludowej w latach 1944-1956 – aspekty doktrynalne i penitencjarne”, 2022, Volume 116 (III).
  - „Działalność pomocowa Stefanii Sempołowskiej (1868-1944) na rzecz więźniów. Listy osadzonych z Więzienia Ciężkiego na Św. Krzyżu z prośbą o pomoc do „Cioci Stefy”, 2022, Volume 116 (III).
  - „Kontratypy w prawie ziemskim Rzeczypospolitej szlacheckiej doby przedrozbiorowej”, 2022, Volume 117 (IV).

- „Eksperyment penitencjarny w Szczypiornie (1958-1959) – analiza historyczno-pedagogiczna”, 2023, Volume 118 (I).
- 4) „Law Education Security”, Akademii Wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa, recenzja opublikowanych artykułów:
- „Kulturowe mechanizmy identyfikacji na przykładzie Więzienia Progresywnego w Jaworznie (1951-1956)”, 2023, Volume 119 (II).
  - „Bunt osadzonych w Zakładzie Karnym w Kamińsku z dnia 5 listopada 1981 roku podłoże, przebieg i skutki”, 2023, Volume 120 (III).
  - „Polityka Urzędu do Spraw Wyznań w kontekście konferencji kadry kierowniczej więziennictwa z lutego 1983 r.”, 2023, Volume 120 (III).
  - „Polskie projekty reform więziennictwa początku XIX wieku w kontekście światowego dyskursu penitencjarnego”, 2023, Volume 120 (III).
  - „Zbrodnie sądowe w czasach stalinowskich w Polsce - sprawa śmierci Tadeusza Łabędzkiego w 1946 r.”, 2023, Volume 120 (III)

oraz recenzje wykonane w 2023 r. dla czasopisma „Law Education Security”, artykułów jeszcze nieopublikowanych:

- „O organizacji więziennictwa – wczoraj i dziś”.
- „Postawy personelu Więzienia Karno-Śledczego w Inowrocławiu wobec więźniów politycznych w latach 1945-1956”.

5.6. Członkostwo w organizacjach i stowarzyszeniach naukowych.

- 1) Polskie Towarzystwo Penitencjarne, członek od 2003 r.; od 10.02.2023 r. członek Zarządu.
- 2) Polskie Towarzystwo Higieny Psychiczej, od 2017 r. członek zwyczajny.
- 3) Towarzystwo Naukowe im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie, od 2022 r. członek zwykły.

5.7. Nagroda za działalność naukową.

W 2022 r. otrzymałem nagrodę indywidualną III stopnia za osiągnięcia w dziedzinie naukowej Rektora Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę.

6.1. Po uzyskaniu stopnia doktora nauk humanistycznych.

I. Osiągnięcia dydaktyczne:

1. Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie.

Od 2010 r. w ramach prac zleconych, a od 2012 r. w charakterze adiunkta, prowadzę zajęcia ze studentami pedagogiki resocjalizacyjnej, pedagogiki specjalnej, w szczególności z zakresu szeroko rozumianej resocjalizacji, w tym zwłaszcza penitencjarystyki. Wykładam przedmioty, w których wykorzystuję zdobytą wiedzę i praktykę zawodową w czasie długoletniej pracy w więziennictwie, w tym np. „Metodyka pracy w środowisku zamkniętym”, „Problemy organizacji i zarządzania w instytucjach izolacyjnych”, „Problemy resocjalizacji w warunkach izolacji penitencjarnej”, „Projektowanie działań resocjalizacyjnych i penitencjarnych”, „Zarys historii oddziaływań resocjalizacyjnych”, „Europejskie systemy resocjalizacji”.

W latach 2011-2013 zagadnienia resocjalizacji osób niedostosowanych społecznie przybliżałem studentom bezpieczeństwa wewnętrznego.

Ponadto pełniłem funkcję promotora 56 prac licencjackich oraz 18 prac magisterskich oraz byłem recenzentem 113 prac licencjackich oraz 42 prac magisterskich.

Najważniejszym moim osiągnięciem dydaktycznym, nowatorskim na skalę ogólnopolską, jest wykorzystanie doświadczenia zawodowego w pracy penitencjarnej, w podjęciu próby odpowiedzi na pytanie: Jak kształcić pedagogów resocjalizacji, aby byli twórczymi kreatorami rozwoju potencjału wychowanków? Reakcją na to współczesne wyzwanie było wdrożenie, wspólnie z Aresztem Śledczym w Olsztynie, autorskiego projektu pt. „Klinika Penitencjarna”. Nazwa projektu pochodzi od idei pomysłu, aby studenci pedagogiki resocjalizacyjnej, podobnie jak studenci medycyny, szkolili się „przy łóżku chorego”. Ponieważ dotychczasowe formy przygotowania absolwentów w postaci wizyt studyjnych, praktyk zawodowych oraz badań naukowych były niewystarczające, zaakceptowano mój pomysł i zdecydowano o organizacji jednosemestralnych ćwiczeń przewidzianych programem studiów na terenie zakładu karnego.

Do realizacji zajęć kliniki wybrano ćwiczenia na kierunku pedagogika specjalna, specjalność resocjalizacja, z przedmiotu „Metodyka pracy w środowisku patologicznym”,

w wymiarze 15 godzin. Po dwóch edycjach projektu zwiększono wymiar wykładów z 15 do 30 godzin w celu pogłębienia wiedzy teoretycznej studentów przed zajęciami praktycznymi. Wspólnie z nieetatowym wykładowcą katedry – pracownikiem więziennictwa prowadzącym zajęcia oraz psychologiem – kierownikiem działu penitencjarnego aresztu śledczego opracowaliśmy program ćwiczeń, podczas których studenci mieli zapoznawać się z zasadami prowadzenia i organizacji pracy penitencjarnej oraz zadaniami wychowawców działów penitencjarnych, a także mieli nabywać praktyczne umiejętności związane z właściwym doбором metod i środków oddziaływań resocjalizacyjnych co do skazanych odbywających karę pozbawienia wolności⁶.

Od roku akademickiego 2011/2012 do 2019/2020 corocznie w semestrze letnim (lutyczerwiec) odbyło się osiem edycji „Kliniki Penitencjarnej”, w których uczestniczyło łącznie 439 studentów. Pragnę podkreślić, że zajęcia były realizowane w oparciu o coroczną umowę zawieraną pomiędzy władzami uczelni, a kierownictwem aresztu i odbywały się w ramach statutowych zadań instytucji, bez ponoszenia wydatków finansowych. Zajęcia edycji dziewiątej po dwóch spotkaniach zostały przerwane z powodu epidemii Covid-19. „Klinika Penitencjarna”, łącząc w sobie teoretyczną naukę na uczelni (wykłady) z praktycznymi zajęciami na terenie zakładu karnego (ćwiczenia), z uwagi na swój nowatorski charakter była jedynym takim projektem w Polsce⁷.

Wśród innych rodzajów aktywności dydaktycznej zaliczam także realizację prowadzonych ćwiczeń dla studentów pedagogiki resocjalizacyjnej poza uczelnią z udziałem przedstawicieli różnych instytucji, np. w Centrum Pomocy Dziecku w Olsztynie, Policyjnej Izbie Dziecka w Olsztynie, Zakładzie Poprawczym w Barczewie, Ośrodku Diagnostycznym Aresztu Śledczego w Olsztynie, Oddziale Zewnętrznym Aresztu Śledczego w Olsztynie, Oddziale Terapeutycznym Zakładu Karnego w Iławie. Ponadto realizowałem ćwiczenia z udziałem gości specjalnych – kierownikiem Policyjnej Izby Dziecka w Olsztynie, kierownikiem działu penitencjarnego oraz z młodszym wychowawcą Aresztu Śledczego w Olsztynie. Sprawowałem także nadzór merytoryczny nad opracowanymi podczas ćwiczeń programami, w tym trzema readaptacji społecznej skazanych oraz jednym innym programem, zrealizowanymi przez studentów w Oddziale Zewnętrznym Aresztu Śledczego w Olsztynie.

---

⁶ M. Jacyno, K. Fryta, *Studenci trafiają do aresztu...*, „Wiadomości Uniwersyteckie UWM” 2012, nr 3 (151), s. 9, https://uwm.edu.pl/sites/default/files/wiadomosci_uniwersyteckie/2012-wu/wu-2012-03.pdf; M. Rukat, *Studenci znów w areszcie... czyli III Klinika Penitencjarna*, „Wiadomości Uniwersyteckie UWM” 2014, nr 3 (175), s. 28, https://uwm.edu.pl/sites/default/files/wiadomosci_uniwersyteckie/2014-wu/wu-2014-03.pdf; Sylva, *Klinika penitencjarna, czyli jak kształcić pedagogów resocjalizacji*, „Wiadomości Uniwersyteckie UWM” 2015, nr 3 (187), s. 13, https://uwm.edu.pl/sites/default/files/wiadomosci_uniwersyteckie/2015-wu/wu-2015-03.pdf.

⁷ *Więzienie-miejsce do ... nauki*, TV Kortowo 2017, <https://www.youtube.com/watch?v=NfUgJPM5qcU>.

2. Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Janusza Korczaka w Warszawie Wydział Nauk Humanistyczno-Społecznych w Olsztynie.

W latach 2011-2014 (4 semestry) prowadziłem zajęcia w zakresie zarówno teoretycznych podstaw resocjalizacji jak i praktycznych problemów resocjalizacji w zakładach otwartych i zakładach izolacji penitencjarnej.

3. Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania im. Prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Olsztynie.

W latach 2015/2016 prowadziłem zajęcia na studiach podyplomowych w zakresie resocjalizacji i profilaktyki społecznej zapoznając studentów z zagadnieniami pedagogiki resocjalizacyjnej oraz prawnymi podstawami resocjalizacji.

II. Osiągnięcia organizacyjne:

W latach 2012-2015 pełniłem funkcję opiekuna roku kierunku pedagogika specjalna, specjalność resocjalizacja, studiów stacjonarnych pierwszego stopnia, w latach 2014-2017 kierunku pedagogika specjalna, specjalność resocjalizacja, studiów niestacjonarnych pierwszego stopnia, w latach 2016-2018 kierunku pedagogika specjalna, specjalność resocjalizacja z penitencjarystyką, studiów stacjonarnych drugiego stopnia, a od 2021 r. jestem opiekunem kierunku pedagogika specjalna, studia niestacjonarne jednolite magisterskie.

W latach 2012-2015 byłem członkiem Wydziałowego Zespołu ds. Oceny Jakości Kształcenia na Wydziale Nauk Społecznych UWM, w 2013 r. członkiem uczelnianej komisji rekrutacyjnej, w latach 2013-2014 członkiem katedralnego zespołu ds. koncepcji kształcenia na studiach II stopnia (magisterskich), kierunek pedagogika specjalna, specjalność resocjalizacja z penitencjarystyką, a od 2020 r. jestem członkiem zespołu ds. przygotowania opinii wpływu działalności naukowej na funkcjonowanie społeczne i gospodarcze.

Nieprzerwanie od października 2013 r. jestem członkiem jury corocznego międzynarodowego przeglądu twórczości filmowej o tematyce penitencjarnej International Film Festival in Olsztyn „Prison Movie” oraz organizatorem na Wydziale Nauk Społecznych corocznych przeglądów filmów prezentowanych podczas festiwalu.

Od 2011 r. zorganizowałem dla studentów pedagogiki resocjalizacyjnej 11 krajowych wizyt studyjnych w różnego rodzaju i typu zakładach penitencjarnych. Ponadto jestem inicjatorem i współorganizatorem międzynarodowych wizyt penitencjarnych dla uczestników Koła Naukowego „Reska” w zakładach penitencjarnych: w 2013 r. w Litwie (Areszt Śledczy Łukiszki i Zakład Karny na Rosie), w 2014 w Czechach (Zakład Karny dla kobiet Svetla nad Sazavou, w 2015 w Niemczech (Zakład Karny Heidering), w 2016 w Holandii (Zakład Karny w Krimpen i Zwolle).

Od 2023 r. jestem koordynatorem prac zespołu Katedry Pedagogiki Specjalnej i Resocjalizacji UWM w Olsztynie ws. utworzenia od roku akademickiego 2024/2025 studiów II stopnia na kierunku Resocjalizacja z penitencjarystyką (studia stacjonarne i niestacjonarne).

III. Osiągnięcia popularyzujące naukę:

Realizowałem wykłady otwarte na Wydziale Nauk Społecznych oraz dla członków Koła Naukowego „Reska”, np. w 2010 r. pt. „Najważniejsze problemy polskiego więziennictwa. Fakty i mity”, w 2011 r. pt. „Na teksaskich preriach i pustyni Negew. Więzienia Teksasu (USA) i Izraela”, w 2022 r. metodą zdalną pt. „Ostatnia mila. Kara śmierci w Teksasie”.

W 2017 r. uczestniczyłem z grupą studentów różnych roczników resocjalizacji (11 osób) w spotkaniu zorganizowanym przez Areszt Śledczy w Olsztynie, w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego, z udziałem pracowników norweskiego więziennictwa, którym przedstawiłem założenia autorskiego projektu realizowanego przez Katedrę Pedagogiki Resocjalizacyjnej i Areszt Śledczy w Olsztynie pt. „Klinika Penitencjarna”.

Wielokrotnie reprezentowałem Katedrę Pedagogiki Specjalnej i Resocjalizacji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w różnego rodzaju uroczystościach rocznicowych organizowanych przez Służbę Więzienną na zaproszenie Dyrektora Generalnego Służby Więziennej, Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w Olsztynie, dyrektora Aresztu Śledczego w Olsztynie, dyrektora Zakładu Karnego w Iławie. Ponadto na zaproszenie Prezesa Sądu Okręgowego w Olsztynie brałem udział w posiedzeniu Warmińsko-Mazurskiej Rady Terenowej ds. Społecznej Readaptacji i Pomocy Skazanym w Olsztynie.

Podjęmowałem także działania promujące i popularyzujące wyniki prowadzonych badań nad monografią, artykułami dotyczącymi rozwoju więziennictwa na przestrzeni dziejów Polski oraz realizacją autorskiego projektu „Klinika Penitencjarna” w następującym zakresie:

1) wiążącym się z udostępnieniem organizatorom otwartej 16 czerwca 2023 r. wystawy XXXII Ogólnopolskiego i XIX Międzynarodowego Przeglądu Sztuki Więziennej materiałów źródłowych pochodzących z badań losów więźniów politycznych w Królestwie Polskim, a nie wykorzystanych w rozdziale monografii *Geneza oraz kształtowanie się więziennictwa w I Rzeczypospolitej, Księstwie Warszawskim i Królestwie Polskim. Od służi miejskiego do strażnika więziennego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2021, s. 377-410, w kontekście ustaleń dotyczących więzienia stanu na Lesznie w Warszawie.

W czasie inauguracji wystawy skazani z Zakładu Karnego w Sztumie recytowali przekazane przeze mnie nieznanne wiersze więźniów politycznych: Jana Sampolińskiego pt. „Więzienie stanu w Warszawie u Karmelitów na Lesznie” oraz zbiór wierszy Michała Budzyńskiego wydanych drukiem w Brukseli w 1838 r. pt. „Cztery lata 1833-1836 w Galicji austriackiej przez jednego z więźniów”. Na tę okoliczność otrzymałem podziękowanie ze strony organizatorów Przeglądu Sztuki Więziennej, dyrektora Zakładu Karnego w Sztumie oraz dyrektora Domu Kultury w Sztumie;

2) odnoszącym się do ustaleń związanych z dwoma przedstawicielami systemu penitencjarnego Królestwa Polskiego: Franciszkiem Korwin-Maternickim w artykule pt. *Franciszek Korwin-Maternicki (1815–1899) – nadzorca i ekspert więzienny, pedagog penitencjarny oraz działacz społeczny Królestwa Polskiego*, „Resocjalizacja Polska” 2023, nr 25 oraz Maksymilianem Ćwierczakiewiczem w artykule pt. *Sylwetki i patriotyczne postawy kawalerów Orderu Virtuti Militari – nadzorców więzień w Królestwie Polskim*, „Law Education Security” 2023, nr 119. Informacje o tych interesujących i ważnych postaciach przybliżyłem szerokiemu gronu czytelników periodyku Służby Więziennej⁸. Ponadto o lokalizacji nagrobków na Starych Powązkach, w tym złym stanie pomnika Maksymiliana Ćwierczakiewicza, poinformowałem prezesa fundacji „Historia z za krat – ocalić od zapomnienia”. W reakcji otrzymałem pismo z wiadomością o decyzji objęcia tych nagrobków opieką fundacji oraz o wystąpieniu prezesa fundacji do dyrektora Aresztu Śledczego w Warszawie-Służewcu z inicjatywą sprawowania wspólnej pieczy nad wymienionymi grobami;

3) mającym związek z obchodami Dnia Tradycji Służby Więziennej. W dniu święta 16 lutego 2023 r. przybliżyłem pracownikom zakładu karnego przeznaczonego m.in. dla skazanych młodocianych w Iławie sylwetkę pedagoga, nadzorcy więzienia w Królestwie Polskim Franciszka Korwin-Maternickiego oraz omówiłem jego działalność penitencjarną i społeczną na rzecz małoletnich więźniów. Działalność związaną z upowszechnianiem wiedzy o rozwoju więziennictwa na przestrzeni dziejów Polski będę kontynuował, ponieważ otrzymałem już wstępne zaproszenie na kolejne święto w Zakładzie Karnym w Iławie, podczas którego wygłoszę kolejny referat związany z omawianiem wyników prowadzonych badań;

4) dotyczącym nawiązania, po ogłoszeniu artykułu pt. *Franciszek Korwin-Maternicki (1815–1899) – nadzorca i ekspert więzienny, pedagog penitencjarny oraz działacz społeczny*

---

⁸ A. Łupińska, *Skąd nasz ród?*, „Forum Służby Więziennej” 2024, nr 2, s. 38-40. <https://www.sw.gov.pl/assets/01/16/71/81c5653845ce4941c65304276188e113eaafcefa.pdf>.

Królestwa Polskiego, „Resocjalizacja Polska” 2023, nr 25, kontaktu z praprawnuczka Franciszka Korwin-Maternickiego. Członkini rodziny byłego nadzorcy, obecnie zamieszkałej we Włoszech, wysłałem zarówno monografię, opublikowany artykuł, jak i wszystkie materiały źródłowe o antenacie rodu. Z informacji zwrotnych wiem, że przyczyniły się one w znacznym stopniu do uzupełnienia wiedzy potomków o tym ważnym przedstawicielu rodziny;

5) dotyczącym reakcji dyrektora Muzeum Obrony Wybrzeża w Helu, którego powiadomiłem o nieznannej bohaterskiej postawie porucznika Franciszka Zalewskiego w obronie Półwyspu Helskiego w 1810 r. opisanej w artykule *Sylwetki i patriotyczne postawy kawalerów Orderu Virtuti Militari – nadzorców więzień w Królestwie Polskim*, *Law Education Security*” 2023, nr 119, s. 281. Ponadto przekazałem materiały źródłowe o tym bohaterze, odznaczonym Orderem Virtuti Militari oraz Krzyżem Legii Honorowej, który w Królestwie Polskim pełnił funkcje nadzorcy więzienia w Łęczycy. W odpowiedzi dyrektor muzeum poinformował o uzupełnieniu archiwum o źródła opisujące nieznanne mu wydarzenia oraz o wykorzystaniu udostępnionych materiałów do przedstawienia historii porucznika Franciszka Zalewskiego podczas najbliższego święta 3 maja 2024 r.;

6) mającym związek z realizacją autorskiego projektu „Klinika Penitencjarna”. W okresie realizacji projektu podejmowałem działania promujące ideę „Kliniki Penitencjarnej”, m.in. w 3 artykułach naukowych, na 3 konferencjach krajowych i międzynarodowych, w 4 filmach promocyjnych oraz w 7 artykułach w prasie i czasopismach. Posunięcia te, wraz z innymi, przyniosły oczekiwany efekt w postaci wpływu kliniki na otoczenie społeczno-gospodarcze m.in. w postaci podjęcia przez 6 absolwentów kliniki, studentów pedagogiki resocjalizacyjnej, zatrudnienia w zakładach penitencjarnych oraz podjęcia pomysłu realizacji takiej formy zajęć (pod tym samym tytułem) w Wyższej Szkole Kryminologii i Penitencjarystyki w Warszawie (obecnie Akademia Wymiaru Sprawiedliwości) kształcącej pedagogów resocjalizacji na studiach pierwszego stopnia, kierunek penitencjarystyka⁹.

7. Oprócz kwestii wymienionych w pkt. 1-6, wnioskodawca może podać inne informacje, ważne z jego punktu widzenia, dotyczące jego kariery zawodowej.

7.1. Inne informacje istotne dla przebiegu drogi zawodowej.

I. Przed uzyskaniem stopnia doktora nauk humanistycznych.

---

⁹ Gierula K., *Klinika Penitencjarna w Zakładzie Karnym w Uhercach Mineralnych*, <https://www.sw.gov.pl/aktualnosci/zaklad-karny-w-uhercach-mineralnych-klinika-penitencjarna-w-zakladzie-karnym-w-uhercach-mineralnych>.

Przebieg mojej działalności naukowo-badawczej od 2012 r. na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie poprzedza blisko trzydziestoletnia praca w Służbie Więziennej. Ponieważ stanowi ona fundamentalne znaczenie dla obecnego zatrudnienia w Katedrze Pedagogiki Specjalnej i Resocjalizacji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie pragnę omówić najważniejsze dotyczące jej kwestie.

Już w trakcie studiów na kierunku ekonomiczno-społecznym Uniwersytetu Gdańskiego zainteresowałem się zjawiskami patologii społecznej związanymi z niedostosowaniem społecznym oraz przestępczością nieletnich. Wynikiem tych zainteresowań był wybór tematu pracy magisterskiej, który dotyczy społeczno-ekonomicznych uwarunkowań przestępczości młodocianych. Odbyta w Zakładzie Karnym w Iławie praktyka studencka umożliwiła mi przeprowadzanie badań związanych z pracą dyplomową, a poznanie środowiska penitencjarnego zdecydowało o podjęciu zatrudnienia w Służbie Więziennej.

W czasie ponad dwudziestoosmioletniej kariery zawodowej pracowałem na wszystkich szczeblach organizacyjnych więziennictwa, począwszy od różnego rodzaju i typu podstawowych jednostek penitencjarnych, w tym w zakładzie karnym typu zamkniętego dla skazanych odbywających karę po raz pierwszy (w Barczewie), w zakładzie karnym dla dorosłych i młodocianych typu półotwartego i otwartego (w Olsztynie), w areszcie śledczym (w Olsztynie), poprzez pośredni stopień zarządzania więziennictwem w dyrekcji okręgowej i rejonowej (w Olsztynie), po szczebel centralny – Centralny Zarząd Służby Więziennej (w Warszawie).

Przez prawie piętnaście lat zajmowałem stanowiska służbowe w pionie penitencjarnym, począwszy od wychowawcy i starszego wychowawcy działu penitencjarnego, poprzez zastępcę, a następnie kierownika działu penitencjarnego, po zastępcę dyrektora nadzorującego pracę resocjalizacyjną. Zajmowałem się również szkoleniem i podnoszeniem kwalifikacji personelu.

Po rozpoczęciu pracy odbyłem stosowne przeszkolenie zawodowe obejmujące m.in. zakres pedagogiki penitencjarnej. Od początku zatrudnienia na stanowisku wychowawcy działu penitencjarnego w procesie resocjalizacji skazanych wykorzystywałem podstawowe środki oddziaływań penitencjarnych, do których zalicza się m.in. zatrudnienie osadzonych, nauczanie oraz zajęcia kulturalno-oświatowe i sportowe. Pogłębiałem także swoje zainteresowania badawcze związane z oddziaływaniem wobec osadzonych przejawiających trudności adaptacyjne, wymagających zintensyfikowanych oddziaływań oraz aktywnych uczestników

podkultury przestępczej. Uczestniczyłem (w tym czynnie) w organizowanych na ten temat konferencjach, sympozjach oraz w II Kongresie Penitencjarnym (pkt 5.4. referatu).

Poprzez pozyskanie wiedzy praktycznej i teoretycznej nabyłem umiejętności do pracy wychowawczej z różnymi kategoriami skazanych. W trakcie dalszych lat pracy poszerzałem swoje kompetencje społeczne i zawodowe, które umożliwiały mi podejmowanie właściwych decyzji na kolejnych wyższych stanowiskach służbowych.

Najważniejszym osiągnięciem w okresie pracy w zakładach penitencjarnych, oprócz problematyki związanej z resocjalizacją w wymiarze penitencjarnym, był referat przygotowany na zorganizowaną w 1998 r. konferencję historyczno-naukową w 100-lecie Aresztu Śledczego w Olsztynie. Nawiązanie współpracy z Towarzystwem Naukowym i Ośrodkiem Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie stało się impulsem do zgłębienia niebadanych do tego czasu zagadnień związanych z systemem więziennym czasów komunistycznych na Warmii i Mazurach. W ten sposób więziennictwo okresu stalinowskiego stało się moim pierwszym obszarem badań eksploracyjnych w okresie, gdy zagadnienia te nie były jeszcze szerzej zgłębiane. Zamieściłem wówczas w periodykach naukowych trzy artykuły oraz recenzję artykułu na temat więzienia w Barczewie w systemie więzień politycznych.

Efektom moich zainteresowań naukowych była obrona dysertacji oraz opublikowanie książki na podstawie rozprawy doktorskiej. Praca *Więziennictwo okresu stalinowskiego na Warmii i Mazurach w latach 1945-1956*, Towarzystwo Naukowe i Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego, Olsztyn 2002 (stron 343) była pierwszą próbą pełniejszego opisu oraz oceny systemu represji aparatu komunistycznego na Warmii i Mazurach. Jej recenzentami wydawniczymi byli prof. dr hab. Andrzej Rzepliński oraz prof. dr hab. Michał Porowski. Publikacja stanowiła wypełnienie luki w problematyce bardzo słabo opracowanej, zarówno w literaturze historycznej, jak i penitencjarnej. Jako praca pionierska, w której zawarto istotne odniesienia do ówczesnego państwa bezprawia, jest moją najczęściej cytowaną pracą w publikacjach krajowych oraz międzynarodowych, np. z USA oraz Niemiec.

II. Po uzyskaniu stopnia doktora nauk humanistycznych.

Po obronie dysertacji doktorskiej, podczas pracy zawodowej w więziennictwie, kontynuowałem badania nad represjami okresu stalinowskiego, publikując cztery artykuły, które poruszają zupełnie nowatorski temat dotyczący wykorzystania tajnej pracy operacyjnej w więzieniach, wykonywania wyroków śmierci oraz prześladowań kapelanów więziennych (pkt 5.3. referatu). Cenną pamiątką badania okresu stalinowskich więzień politycznych jest przyznany mi w 1998 r. Dyplom Uznania Zarządu Głównego Związku Więźniów Politycznych

Okresu Stalinowskiego 1939-1956 z podziękowaniem za aktywną i wybitną działalność w kultywowaniu patriotycznych tradycji walk Narodu Polskiego o Wolność i Niepodległość Polski.

Pozyskanie nowej wiedzy oraz kompetencji zawodowych podczas dziewięcioletniej pracy w Centralnym Zarządzie Służby Więziennej, gdzie kierowałem Biurem Prezydialnym (potem Biurem Dyrektora Generalnego Służby Więziennej), było inspiracją do rozwinięcia nowych obszarów zainteresowań naukowych związanych z systemami penitencjarnymi innych krajów oraz najważniejszymi problemami polskiego więziennictwa. W ramach przydzielonych zadań odpowiadałem m.in. za sprawy organizacyjne więziennictwa, przygotowywanie studiów i analiz, pozyskiwanie i zarządzanie programami finansowanymi z funduszy europejskich, politykę informacyjną oraz współpracę międzynarodową. Zdołem wówczas unikalną wiedzę oraz doświadczenie związane z europejskimi standardami wykonywania kar oraz międzynarodowymi systemami penitencjarnymi.

Udział w programach europejskich:

1) Program PHARE 2001 i 2003.

W wyniku podpisanego 24 grudnia 1998 r. Memorandum Finansowego pomiędzy Rządem RP a Komisją Europejską, Służba Więzienna została zaproszona do udziału w programie przedakcesyjnym Unii Europejskiej PHARE w ramach programu Ministerstwa Sprawiedliwości dotyczącego wzmocnienia polskiego wymiaru sprawiedliwości w perspektywie przystąpienia Polski do Unii Europejskiej. Głównym celem PHARE było wzmocnienie struktur prokuratury i więziennictwa zaangażowanych w zwalczanie przestępczości zorganizowanej, a przedmiotem kontraktu było opracowanie i wdrożenie oprogramowania komputerowego w ramach projektu PHARE PL0103.10.01 – „Sprawiedliwość – przestępczość zorganizowana i współpraca międzynarodowa”.

Jako reprezentant Służby Więziennej uczestniczyłem w spotkaniach roboczych organizowanych przy współudziale Departamentu Prawa Międzynarodowego i Integracji Europejskiej Ministerstwa Sprawiedliwości w Warszawie z członkami Komisji Europejskiej oraz utrzymywałem kontakty z doradcami przedakcesyjnymi PHARE w Polsce. W trakcie PHARE 2001 uczestniczyłem w wizycie studyjnej we Francji, gdzie zapoznawałem się z systemem ochrony zdrowia w środowisku więziennym oraz zaangażowaniem sektora prywatnego w zarządzaniu więzieniami. W części dotyczącej partnerstwa programów PHARE 2003 w czasie pobytu w Hiszpanii interesowałem się doświadczeniami hiszpańskiego więziennictwa w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej i postępowaniu ze skazanymi

niebezpiecznymi oraz z realizowanymi programami resocjalizacyjnymi dotyczącymi społecznej readaptacji skazanych do życia na wolności. Poznałem także zasady funkcjonowania hiszpańskiego systemu telemetrycznego, który w Polsce został wprowadzony jako kara pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego.

W ramach współpracy partnerskiej PHARE byłem współorganizatorem dwóch międzynarodowych konferencji na temat traktowania osadzonych „niebezpiecznych” w hiszpańskich więzieniach oraz dotyczących doświadczeń oraz dobrych praktyk krajów europejskich w przeciwdziałaniu narkomanii w więzieniach (pkt 5.4. referatu).

2) Program EQUAL.

Numer projektu: A0138. Temat A. Ułatwianie wchodzenia i powrotu na rynek pracy osobom mającym trudności z integracją lub reintegracją na rynku pracy, celem promowania rynku pracy otwartego dla wszystkich

Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej w latach 2004-2008 kierowałem realizacją pierwszego finansowanego w Służbie Więziennej Projektu Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL „Nowa droga dla byłych więźniów” o wartości ponad 9 mln zł, którego głównym celem było zbudowanie spójnego systemu służącego readaptacji społecznej byłych więźniów i przywracaniu ich na rynek pracy. Przedsięwzięcie realizowane było w ramach „Partnerstwa na rzecz Rozwoju”, którego liderem był Centralny Zarząd Służby Więziennej zaś partnerami byli: Komenda Główna Ochotniczych Hufców Pracy, Krajowa Rada Kuratorów, Rada Naczelna Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej, Zarząd Główny Polskiego Czerwonego Krzyża, Stowarzyszenie „Monar”. Każdy z partnerów miał za zadanie wniesienie własnego wkładu (szkolenia zawodowe, zajęcia aktywizacyjne, pomoc psychologiczna, doradztwo personalne i prawne, terapia uzależnień). Oddziaływaniem projektu objęto 500 skazanych, zwłaszcza młodocianych, w tym również 50 kobiet, z trzynastu jednostek penitencjarnych.

W projekcie EQUAL uczestniczyłem w jego trzech etapach, od działań przygotowawczo-organizacyjnych, poprzez prace merytoryczne, po działania podsumowująco-upowszechniające. Byłem członkiem Rady Partnerstwa, członkiem dwóch Komitetów Sterujących Partnerstw Ponadnarodowych pn. „New Horizons” oraz „Dedalos”¹⁰. W ramach partnerstwa ponadnarodowego byłem uczestnikiem dwóch zagranicznych konferencji na Słowacji oraz uczestniczyłem w czterech międzynarodowych konferencjach (w tym czynnie) organizowanych przez Służbę Więzienną (pkt 5.4. referatu).

---

¹⁰ Partnerstwo Ponadnarodowe pn. „New Horizons” skupiało projekty realizowane w Wielkiej Brytanii, Francji, Holandii, Włoszech, Finlandii, Estonii i Polsce, a Partnerstwo Ponadnarodowe pn. „Dedalos” łączyło projekty realizowane w Słowacji, Włoszech, Hiszpanii, Francji i Polsce.

3) Program Operacyjny Kapitał Ludzki.

Brałem udział w przygotowaniu założeń związanych z udziałem Służby Więziennej w działaniach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki dla Polski na lata 2007-2013. Głównym celem było zwiększanie aktywności zawodowej grup o szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, zagrożonych wykluczeniem społecznym i z niego wykluczonych poprzez m.in. aktywizację społeczno-zawodową i podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób pozbawionych wolności oraz prowadzenie akcji informacyjnych promujących integrację społeczną i zatrudnianie osób odbywających karę pozbawienia wolności.

4) „Tikkun-Naprawa”.

Byłem inicjatorem powołania w 2005 r. przez Centralny Zarząd Służby Więziennej, w partnerstwie z Fundacją Ochrony Dziedzictwa Żydowskiego, resocjalizacyjnego projektu readaptacji społecznej „Tikkun-Naprawa”. Program składa się z dwóch komponentów, z których pierwszy dotyczy zajęć edukacyjnych przybliżających historię współistnienia Żydów i Polaków, a drugi polega na wykonywaniu przez osadzonych prac porządkowych na żydowskich cmentarzach. O programie do którego zgłosiło się 55 zakładów penitencjarnych z całej Polski, ukazały się informacje w prasie krajowej i zagranicznej¹¹.

Efektem projektu było także zainicjowanie, wspólnie z przewodniczką grup izraelskich funkcjonariuszy więziennictwa odwiedzających Polskę, budowy przez skazanych lapidarium pamięci na Cmentarzu Żydowskim w Radomiu¹².

5) Programy Ministerstwa Spraw Zagranicznych

W 2006 r. brałem udział w dwóch projektach finansowanych przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych z rezerwy budżetowej państwa dotyczących wsparcia przez polską Służbę Więzienną przemian demokratycznych w Gruzji i Mołdawii¹³.

W ramach projektu z Gruzją uczestniczyłem w wizycie studyjnej, w trakcie której podczas seminarium zorganizowanego przez polskiego eksperta więziennictwa reprezentującego Organizację Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie wygłosiłem dla funkcjonariuszy gruzińskiego więziennictwa referat na temat organizacji i zadań polskiego systemu penitencjarnego. Ponadto zapoznawałem się z wykonywaniem kary pozbawienia wolności wobec kobiet oraz wdrażaniem w gruzińskim więziennictwie polskiego programu

---

¹¹ M. Freund, *Polish prisoners to renovate Jewish historical sites*, „The Jerusalem Post” 2009, 23 June, <https://www.michaelfreund.org/9177/polish-prisoners-to-renovate-jewish-historical>; A. Easton, *Polish inmates help restore Jewish legacy*, „BBC News” 2010, 9 June, <https://www.bbc.com/news/10265464>; A. Łupińska, *Tikkun wyzwolił dobrą energię*, „Forum Penitencjarne” 2010, nr 12, s. 6.

¹² Ł. Stec, *Tikkun-Naprawa. Lapidarium pamięci*, „Forum Penitencjarne” 2010, nr 12, s. 7.

¹³ E. Zakrzewska, *Od ucznia do eksperta*, „Forum Penitencjarne” 2009, nr 2, s. 18-19.

leczenia skazanych uzależnionych od alkoholu „Atlantis”. Podczas wizyty w Gruzji brałem udział w składzie delegacji odbywającej spotkania i rozmowy z najwyższymi przedstawicielami wymiaru sprawiedliwości, w tym z ministrem i wiceministrem sprawiedliwości, szefem więziennictwa, przedstawicielem Misji Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie oraz ambasadorem RP w Gruzji. Wszyscy rozmówcy polskiej delegacji w swoich wystąpieniach podkreślali znaczny wkład Polski w prace związane z reformowaniem gruzińskiego systemu penitencjarnego. Ambasador RP określił te działania jako modelowy przykład współpracy Polski z Gruzją.

Natomiast w projekcie dotyczącym więziennictwa Mołdawii, który polegał na zapoznaniu mołdawskiej kadry menedżerskiej z problematyką dotyczącą zarządzania jednostkami penitencjarnymi, prowadzeniem pracy penitencjarnej i terapeutycznej oraz postępowaniem z osadzonymi niebezpiecznymi, wziąłem udział w wizycie studyjnej, zapoznając się z potrzebami mołdawskiego więziennictwa. Duże zainteresowanie realizowanymi projektami wyraził w trakcie odbytego spotkania ambasador RP w Mołdawii.

6) Misja Unii Europejskiej EUJUST LEX.

Do swoich unikalnych doświadczeń zaliczam udział w misji Unii Europejskiej na rzecz państw rozwijających się EUJUST LEX w latach 2007-2008. Głównym celem misji była organizacja dwóch kursów dla pracowników irackiego systemu sprawiedliwości w zakresie przestrzegania praw człowieka w warunkach więziennych, sposobów kierowania i zarządzania jednostkami penitencjarnymi oraz zapoznania z prowadzonymi oddziaływaniami penitencjarnymi.

Brałem udział w spotkaniach organizacyjnych z przedstawicielami misji w Polsce, zapoznawałem przewodniczącego misji z przygotowanym przez Służbę Więzienną programem, towarzyszyłem mu w wizycie z wiceministrem spraw zagranicznych oraz utrzymywałem kontakt z oficerem łącznikowym misji. W zakresie programu dla przedstawicieli irackiego wymiaru sprawiedliwości brałem udział w opracowaniu założeń kursu oraz przedstawiałem irackim uczestnikom problematykę organizacji i zarządzania polskim więziennictwem.

7) Współpraca z izraelskim więziennictwem.

Specjalistyczne doświadczenia, które wykorzystałem w naukowej działalności, zdobyłem podczas współpracy z izraelskim więziennictwem. Czynnie uczestniczyłem w programie szkoleniowym przedstawicieli izraelskiego więziennictwa w Polsce (szkolenie instruktorów psów służbowych w Zakładzie Karnym w Czarnem) oraz polskich

funkcjonariuszy więziennych w Izraelu (szkolenie instruktorów grup interwencyjnych). Interesujące informacje dotyczące środków oddziaływań resocjalizacyjnych i terapeutycznych wobec skazanych młodocianych (do 21 roku życia) uzyskałem podczas dwóch wizyt studyjnych w Izraelu, w których zapoznałem się z wykonywaniem kary pozbawienia wolności wobec różnej kategorii skazanych. Rozważania związane z izraelskimi doświadczeniami zaprezentowałem w referacie wygłoszonym podczas V Kongresu Penitencjarnego, w którym poruszyłem także wyniki budowy w Izraelu „prywatnego więzienia”, oraz w dwóch artykułach naukowych (pkt 5.4. referatu).

8) Udział w programach na rzecz państw reformujących się.

Uczestniczyłem także w programach związanych z udziałem polskiego więziennictwa w reformowaniu systemów penitencjarnych państw powstałych w wyniku rozpadu byłego Związku Radzieckiego. W 2005 r. brałem udział w międzynarodowym seminarium w Sankt Petersburgu podsumowującym udział polskiego eksperta więziennictwa w projekcie dotyczącym profilaktyki i zwalczania chorób infekcyjnych w północno-zachodnim regionie Rosji, w trakcie którego wygłosiłem referat na temat indywidualizacji wykonania kary pozbawienia wolności w polskim systemie penitencjarnym. Miałem również możliwość zapoznania się z działalnością dwóch więzień działających w Sankt Petersburgu, historycznym carskim więzieniem w Twierdzy Pietropawłowskiej oraz działającym współcześnie więzieniem zwanym Krzyże (ros. Kresty).

Kilkakrotnie także uczestniczyłem w spotkaniach organizowanych w Centralnym Zarządzie Służby Więziennej dla gości z byłych republik Związku Radzieckiego przebywających na zaproszenie Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, Fundacji im. Stefana Batorego oraz Polskiego Stowarzyszenia Edukacji Prawnej, przedstawiając organizację i zadania polskiego więziennictwa.

9) Udział w innych programach międzynarodowych.

Zgodnie z zaleceniami Rady Europy co do rozwoju i wspierania współpracy regionalnej i integracji europejskiej oraz w celu rozszerzenia współpracy systemów penitencjarnych różnych państw w zakresie zapewnienia wykonania kar w sposób zgodny ze standardami międzynarodowymi dotyczącymi traktowania więźniów byłem inicjatorem zawarcia przez Centralny Zarząd Służby Więziennej dwustronnych umów o współpracy z więziennictwami kilku krajów europejskich, w tym zwłaszcza sąsiadujących z Polską (np. Czech, Estonii, Litwy, Rosji, Słowacji, Węgier). W 2003 r. byłem odpowiedzialny za organizację międzynarodowego Forum Specjalnego na temat doświadczeń w reformowaniu systemów penitencjarnych

w perspektywie przystąpienia m.in. krajów Europy Środkowowschodniej do Unii Europejskiej, w którym uczestniczyli przedstawiciele 15 krajów, w tym 12 szefów więziennictwa¹⁴.

W kolejnych latach brałem udział w spotkaniach roboczych z przedstawicielami wielu krajów z całego świata, w tym m.in. z szefami więziennictwa z Austrii, Belgii, Chin, Czech, Danii, Gruzji, Hiszpanii, Izraela, Kazachstanu, Litwy, Mołdawii, Mongolii, Rosji, Rumunii, Słowacji, Szwajcarii, Szwecji, Ukrainy, Węgier.

10) Inne inicjatywy.

Do najważniejszych inicjatyw organizacyjnych podczas pracy w Centralnym Zarządzie Służby Więziennej zaliczam przygotowanie w 2009 r. wyjazdu ponad 300 funkcjonariuszy do Katynia w Rosji w celu uczczenia pamięci pomordowanych polskich żołnierzy i funkcjonariuszy, w tym m.in. osób związanych ze Strażą Więzienną. Była to pierwsza tak liczna wizyta przedstawicieli służb mundurowych w miejscu, które stało się symbolem zagłady polskich elit. Miałem także zaszczyt uczestniczenia w 2008 r. w wizycie państwowej przedstawicieli resortu spraw wewnętrznych i Policji na Polskim Cmentarzu Wojennym w Miednoje w Rosji.

7.2. Udział w projektach badawczych Narodowego Centrum Nauki.

Konkurs OPUS ID 480553 Nr 2020/37/B/HS6/00867.

Tytuł: Skazani z niepełnosprawnością intelektualną – psychokorekcyjne aspekty readaptacji społecznej.

W 2020 r. byłem redaktorem pomocniczym wniosku projektu przygotowywanego przez zespół Katedry Pedagogiki Specjalnej i Resocjalizacji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, którego założeniem było przybliżenie sytuacji skazanych z niepełnosprawnością intelektualną znajdujących się w izolacji penitencjarnej oraz nakreślenie możliwości ich readaptacji społecznej poprzez przygotowanie do samodzielnego życia w społeczeństwie po odbyciu kary pozbawienia wolności. Celem badań było poznanie sytuacji więźniów z niepełnosprawnością intelektualną w polskich zakładach karnych z perspektywy osób odbywających karę w oddziałach terapeutycznych dla skazanych z zaburzeniami niepsychotycznymi lub upośledzeniem umysłowym oraz pracowników Służby Więziennej mających kontakt z osadzonymi z niepełnosprawnością intelektualną.

(Wniosek nie został zakwalifikowany przez panel I).

---

¹⁴ J. Czołgoszewski, *Współpraca międzynarodowa*, [w:] J. Czołgoszewski, J. Cegielska, S. Lelental, J. Pomiankiewicz, T. Szymanowski (red.) *Księga jubileuszowa więziennictwa polskiego 1989-2009*, Warszawa 2009, s. 95.

Podsumowanie.

Kierowanie biurem zajmującym się wewnętrznymi sprawami organizacyjnymi więziennictwa oraz odpowiadającym za kontakty zewnętrzne oraz współpracę międzynarodową Służby Więziennej umożliwiło mi zapoznanie się z europejskimi i światowymi systemami penitencyjnymi. Udział w programach finansowanych ze środków europejskich pozwolił m.in. na poznanie szczegółowych rozwiązań stosowanych w więziennictwie hiszpańskim i francuskim. Nabyta wiedza oraz zdobyte doświadczenie praktyczne podczas wielu międzynarodowych spotkań, udział w krajowych i międzynarodowych kongresach, konferencjach i seminariach naukowych, bezpośrednie kontakty z przedstawicielami różnych systemów penitencyjnych oraz zaobserwowane rozwiązania w zakresie „dobrych praktyk” podczas krajowych i zagranicznych wizyt studyjnych w zakładach penitencyjnych szeroko wykorzystuję podczas pracy naukowej i dydaktycznej w Katedrze Pedagogiki Specjalnej i Resocjalizacji UWM w Olsztynie.

7.3. Informacje naukometryczne.

Na podstawie danych z bazy [Bibliografia publikacji pracowników Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie](#)

I. Analiza cytowań:

Lp.	Rok	Tytuł publikacji	Ilość cytowań w Google Scholar
1	2021	Geneza oraz kształtowanie się więziennictwa w I Rzeczypospolitej, Księstwie Warszawskim i Królestwie Polskim : Od służby miejskiego do strażnika więziennego Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego	1
2	2014	Organizacja więziennictwa i służba więzienna w Królestwie Polskim w latach 1815-1868 Przegląd Więziennictwa Polskiego	5
3	2014	Zsyłka więźniów Królestwa Polskiego na Sybir w latach 1843-1865 Przegląd Więziennictwa Polskiego	1
4	2014	Materiały źródłowe w Archiwum Aresztu Śledczego w Olsztynie do zagadnienia okresu stalinowskiego na Warmii i Mazurach 1945-1955 Komunikaty Mazursko-Warmińskie	1
5	2010	Więziennictwo Księstwa Warszawskiego Przegląd Więziennictwa Polskiego	6
6	2002	Więziennictwo okresu stalinowskiego na Warmii i Mazurach w latach 1945-1956 Towarzystwo Naukowe i Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego	9
			23

Podsumowanie cytowań:

Raport cytowań w Google Scholar przeprowadzony w dniu 06.02.2024 roku.

liczba prac cytowanych = 6	liczba cytowań = 23	Index Hirscha (Index h) = 3
-----------------------------------	----------------------------	------------------------------------

Brak cytowań w bazach Scopus i Web of Science.

II. Zestawienie punktacyjne całego dorobku publikacyjnego:

	łączna liczba prac	liczba prac z IF	liczba prac z punktacją MNiSW	łączna wartość IF	łączna wartość punktacji MNiSW
artykuł w czasopiśmie polskim	22	0	16	0	529
referat konferencyjny	5	0	2	0	8
rozdział (fragment) w książce	1	0	0	0	0
książka	1	0	0	0	0
rozdział (fragment) w monografii naukowej	10	0	9	0	53
redakcja książki	1	0	0	0	0
monografia	2	0	2	0	138
recenzja	3	0	0	0	0
Ogółem	45	0	29	0	728

III. Inne informacje. Cytowania w pracach zagranicznych (4) ujęte w bazie Google Scholar:

1. Czołgoszewski J., *Więziennictwo okresu stalinowskiego na Warmii i Mazurach w latach 1945-1956*, Towarzystwo Naukowe i Ośrodek Naukowy im. Wojciecha Kętrzyńskiego, Olsztyn 2002:
  - 1) Grzywa-Holten J., *Strafvollzug in Polen–Historische, rechtliche, rechtstatsächliche, menschenrechtliche und international vergleichende Aspekte*, Forum Verlag Godesberg, Mönchengladbach 2015, (s. 35, 36, 38, 361).
2. Czołgoszewski J., *Więziennictwo Księstwa Warszawskiego (1807-1815)*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2010, nr 69:
  - 1) Grzywa-Holten J., *Strafvollzug in Polen–Historische, rechtliche, rechtstatsächliche, menschenrechtliche und international vergleichende Aspekte*, Forum Verlag Godesberg, Mönchengladbach 2015, (s. 25, 361).

3. Czołgoszewski J., *Organizacja więziennictwa i służba więzienna w Królestwie Polskim w latach 1815-1868*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2014, nr 85:

1) Сокальська О., *Ideї та діяльність Фрідеріка Скарбка щодо реформування в'язниць у Королівстві Польському*, „Вісник Пенітенціарної Асоціації України” 2022, nr 3, (s. 32).

4. Czołgoszewski J., *Geneza oraz kształtowanie się więziennictwa w I Rzeczypospolitej, Księstwie Warszawskim i Królestwie Polskim. Od służby miejskiego do strażnika więziennego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2021:

1) Сокальська О., *Ideї та діяльність Фрідеріка Скарбка щодо реформування в'язниць у Королівстві Польському*, „Вісник Пенітенціарної Асоціації України” 2022, nr 3.

IV. Cytowania w pracach zagranicznych (2) nieuwzględnione w bazie Google Scholar:

1. Czołgoszewski J., *Więziennictwo okresu stalinowskiego na Warmii i Mazurach w latach 1945-1956*, Towarzystwo Naukowe i Ośrodek Naukowy im. Wojciecha Kętrzyńskiego, Olsztyn 2002:

1) Müller A., *If the Walls Could Speak Inside a Women's Prison in Communist Poland*, Oxford University Press, 2018, (s. 279).

2) Willenborg T., *Fremd in der Heimat: Deutsche im Nachkriegspolen 1945-1958*, Verlag & Druck: tredition GmbH, Hamburg 2019, (przypis 401, 402).

V. Cytowania w pracach krajowych (41) nieuwzględnione w bazie Google Scholar:

1. Czołgoszewski J., *Więziennictwo okresu stalinowskiego na Warmii i Mazurach w latach 1945-1956*, Towarzystwo Naukowe i Ośrodek Naukowy im. Wojciecha Kętrzyńskiego, Olsztyn 2002:

1) Wolsza T., *Kulisy nieudanej ucieczki z więzienia w Sieradzu w grudniu 1955 roku i jej konsekwencje*, Polska 1944/45-1989, „Studia i Materiały” VII/2006, (s. 178).

2) Kardela P. (red.), *Twarze olsztyńskiej bezpieki*, IPN Białystok Delegatura w Olsztynie, Białystok 2007, (s. 208).

3) Borowiec J., *Nadużycia funkcjonariuszy więzienia w Rzeszowie w świetle raportu naczelnika Wydziału ds. Funkcjonariuszy WUBP w Rzeszowie z listopada 1949 r.*, „Aparat represji w Polsce Ludowej 1944-1989” 2007, nr 1/5, (s. 274, 275).

4) Gieszczyński W., *Zniszczenia, grabieże i gwałty Armii Czerwonej na Warmii i Mazurach (1945–1946)*, [w:] B. Gaziński (red.), *Warmia i Mazury w 90-lecie odzyskania przez Polskę niepodległości*, Olsztyn 2009, (s. 41-54).

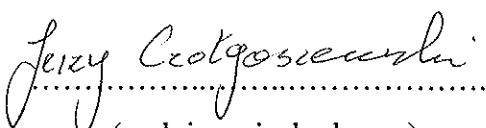

- 5) Pomiankiewicz J., *Dzieje więzienia w Chełmie*, Stowarzyszenie Rocznik Chełmski, Chełm 2011, (s. 243).
  - 6) Kowalska H., *Kara śmierci w orzecznictwie Sądu Marynarki Wojennej w Gdyni w latach 1945-1955*, „Miscellanea Historico-Iuridica” 2012, tom XI, (s. 422).
  - 7) Sztachelski P., *Orzecznictwo Olsztyńskiej Delegatury Komisji Specjalnej do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym w świetle zachowanych akt (1950–1954)*, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” 2013, nr 4 (282), (s. 696).
  - 8) Czermański K., *Więzienie w Sztumie. W epoce totalitaryzmów 1933-1956*, Wydawnictwo „Bernardinum”, Pelplin 2014, (s. 15, 99, 100, 102, 105, 106, 127, 156, 168, 173, 179, 188, 205, 208, 215, 219, 223, 306, 323).
  - 9) Machcewicz A., *Więzienni Lekarze. Opieka lekarska w więzieniach stalinowskich w latach 1945-1956*, „Pamięć i Sprawiedliwość” 2014, nr 13/1, (s. 294, 299, 301, 306).
  - 10) Wołoszyn J., „*Ostra broń*” – *agentura celna. Tajni współpracownicy w więzieniach i aresztach śledczych w latach 1944-1956*, „Pamięć i Sprawiedliwość” 2015, nr 2, (s. 296, 297).
  - 11) Gałęziowska M., *Cechy instytucji totalnej na przykładzie kultury organizacyjnej więzienia progresywnego w Jaworznie (1951-1956)*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2019, (s. 155, 584).
  - 12) Pomiankiewicz J., *Więziennictwo jako element aparatu bezpieczeństwa Polski Ludowej w latach 1944-1956*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2019, nr 102, (s. 10, 12).
  - 13) Wolsza T., *A Fighter for Security to Isolate the Class Enemy: The Prison Guard and Political Prisoners in 1944/45-1956*, „Kwartalnik Historyczny” 2020, vol. CXXVII, Eng.-Language Edition no. 4, pp. 105-131, (s. 108).
  - 14) Warot P., *Wojewódzki Urząd bezpieczeństwa Publicznego w Olsztynie. Struktury – kadry – działalność*, IPN Białystok, Białystok – Warszawa 2021, (s. 196).
2. Czołgoszewski J., *Podsumowanie prac grupy seminaryjnej obradującej w czasie konferencji w COSSW w Kaliszu w dniach 17-19 października 1994 roku na temat: Przeciwdziałanie negatywnym przejawom podkultury więziennej w zakładach karnych*, [w:] *Materiały (referaty, sprawozdania) z Konferencji nt.: Podkultura więzienna w aresztach śledczych i zakładach karnych*, Centralny Ośrodek Szkolenia Służby Więziennej, Kalisz 17-19 października 1994 r.:
- 1) Małec J., *Podkultura więzienna*, [w:] *Stan i węzłowe problemy polskiego więziennictwa*, cz. I, „Biuletyn RPO” 1995, z. 28, (s. 211).

3. Czołgoszewski J., *Materiały źródłowe w archiwum Aresztu Śledczego w Olsztynie do zagadnienia więzień okresu stalinowskiego na Warmii i Mazurach 1945-1956*, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” 1999, nr 3 (225):
  - 1) Wolsza T., *Więzienia stalinowskie w Polsce*, Wydawnictwo RM, Warszawa 2013, (s. 260, 272).
  - 2) Gałęziowska M., *Cechy instytucji totalnej na przykładzie kultury organizacyjnej więzienia progresywnego w Jaworznie (1951-1956)*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2019, (s. 311, 595).
4. Czołgoszewski J., *Dzieje olsztyńskich więzień*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 1999, nr 22-23:
  - 1) Czermański K., *Więzienie w Sztumie. W epoce totalitaryzmów 1933-1956*, Wydawnictwo „Bernardinum”, Pelpin 2014, (s. 23, 25).
  - 2) Czermański K., *Powstanie i organizacja pruskiego więzienia w Sztumie*, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” 2016, nr 1 (291), (s. 72, 74, 76, 79).
5. Czołgoszewski J., *Więzienia okresu stalinowskiego na Warmii i Mazurach w świetle materiałów archiwalnych*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2000, nr 26:
  - 1) Frazik W., Kopka B., Majchrzak G., *Dzieje aparatu represji w PRL (1944-1989)*, IPN Biuro Edukacji Publicznej, Warszawa-Kraków 2004, (s. 36).
  - 2) Jusupović A., *Organy bezpieczeństwa państwa w dokumentach MSW* [w:] Jusupović A., Leśkiewicz R. (red.), *Historyczno-prawna analiza struktur organów bezpieczeństwa państwa w Polsce Ludowej (1944–1990). Zbiór studiów*, Warszawa 2013, (s. 13, 326).
  - 3) Czermański K., *Więzienie w Sztumie. W epoce totalitaryzmów 1933-1956*, Wydawnictwo „Bernardinum”, Pelpin 2014, (s. 323).
6. Czołgoszewski J., *Praca operacyjna w polskich więzieniach w latach 1945-1956*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2007, nr 56/57:
  - 1) Czermański K., *Więzienie w Sztumie. W epoce totalitaryzmów 1933-1956*, Wydawnictwo „Bernardinum”, Pelpin 2014, (s. 16).
  - 2) Jusupović A., *Organy bezpieczeństwa państwa w dokumentach MSW* [w:] Jusupović A., Leśkiewicz R. (red.), *Historyczno-prawna analiza struktur organów bezpieczeństwa państwa w Polsce Ludowej (1944–1990). Zbiór studiów*, Warszawa 2013, (s. 13, 326).
  - 3) Gałęziowska M., *Cechy instytucji totalnej na przykładzie kultury organizacyjnej więzienia progresywnego w Jaworznie (1951-1956)*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2019, (s. 275, 332, 595).

- 4) Bawolik B., *Mord sądowy w Polsce Ludowej w latach 1944-1956 – aspekty doktrynalne i penitencjarne*, „The Prison Systems Review” 2022, nr 116, (s. 202, 210).
7. Czołgoszewski J., *Wykonywanie kary śmierci w okresie stalinowskim*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2008, nr 58:
- 1) Pomiankiewicz J., *Więziennictwo jako element aparatu bezpieczeństwa Polski Ludowej w latach 1944-1956*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2019, nr 102, (s. 10, 12).
  - 2) Kryński M., *Normatywne i doktrynalne podstawy kształtowania się idei odrębnego postępowania ze skazanymi uzależnionymi od alkoholu w Polsce w latach 1918-1969*, „Civitas et Lex” 2021, nr 2(30), (s. 15, 36).
  - 3) Bawolik B., *Mord sądowy w Polsce Ludowej w latach 1944-1956 – aspekty doktrynalne i penitencjarne*, „The Prison Systems Review” 2022, nr 116, (s. 190, 207, 209, 210).
8. Czołgoszewski J., *Więziennictwo Księstwa Warszawskiego (1807-1815)*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2010, nr 69:
- 1) Bieda J., *Decyzje centralnych organów rządowych w procesie kształtowania systemu organizacji więziennictwa Królestwa Polskiego na tle wybranych polskich koncepcji penitencjarnych początku XIX wieku*, „Studia Prawno-Ekonomiczne” 2015, t. XCIV, (s. 12).
  - 2) Rodak M., *Watchmen or guards? The prison guard in the second Polish Republic*, „Acta Poloniae Historica” 2018, nr 118, (s. 63, 69, 72, 82, 91).
  - 3) Ackermann F., *Territorialisation and incarceration. The nexus between solitary confinement, religious praxis and imperial rule in nineteenth-century Poland and Lithuania*, „Acta Poloniae Historica” 2018, nr 118, (s. 6).
  - 4) Ackermann F., *Grüsse aus Wronke. Zakład Karny we Wronkach jako miastotwórcza infrastruktura państwowa*, [w:] Łupienko A., Zabłocka-Kos A. (red.), *Architektura w mieście, architektura dla miast. Przestrzeń publiczna w miastach ziem polskich w „długim” dziewiętnastym wieku*, Warszawa 2019, (s. 142).
9. Czołgoszewski J., *Przeciwdziałanie narkotykom w izraelskich więzieniach*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2012, nr 74-75:
- 1) Bachera E., Smółka B., *Narkomania w izolacji więziennej – postulaty de lege lata i de lege ferenda*, „Humanistyczne Zeszyty Naukowe” 2016, nr 16, (s. 30, 35).
10. Czołgoszewski J., *Organizacja więziennictwa i służba więzienna w Królestwie Polskim w latach 1815-1868*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2014, nr 85:

- 1) Pietrzak E., *Więzienie kaliskie (1846-2015)*, Archiwum Państwowe w Kaliszu, Kalisz 2016, (s. 17).
11. Czołgoszewski J., *Jednostki specjalne izraelskiej Służby Więziennej*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2016, nr 90:
- 1) Lelental S. (red.), *Polska bibliografia penitencjarna Lata 2015 (uzupełnienie) – 2016*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2017, nr 96, (s. 127).
- 2) Gałęziowska M., *Cechy instytucji totalnej na przykładzie kultury organizacyjnej więzienia progresywnego w Jaworznie (1951-1956)*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2019, (s. 311, 415, 595).
12. Czołgoszewski J., *Standardy Europejskiego Komitetu Zapobiegania Torturom (CPT) a osadzeni „niebezpieczni” w polskim systemie penitencjarnym*, [w:] Szwejkowska M., Ryś K. (red.), *Współczesne wyzwania dla systemów penitencjarnych na świecie*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2016:
- 1) Lelental S. (red.), *Polska bibliografia penitencjarna Lata 2015 (uzupełnienie) – 2016*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2017, nr 96, (s. 127).
13. Czołgoszewski J., *Służba więzienna w Królestwie Polskim (1815–1868)*, [w:] Purat A., Wedel-Domaradzka A. (red.), *Przestępstwo, kara więzienia na przestrzeni dziejów*, Bydgoszcz 2016:
- 1) Ackermann F., *Territorialisation and incarceration. The nexus between solitary confinement, religious praxis and imperial rule in nineteenth-century Poland and Lithuania*, „Acta Poloniae Historica” 2018, nr 118, (s. 6).
- 2) Ackermann F., *Grüsse aus Wronke. Zakład Karny we Wronkach jako miastotwórcza infrastruktura państwowa*, [w:] Łupienko A., Zabłocka-Kos A. (red.), *Architektura w mieście, architektura dla miast. Przestrzeń publiczna w miastach ziem polskich w „długim” dziewiętnastym wieku*, Warszawa 2019, (s. 142).
14. Czołgoszewski J., *Powstanie i działalności pierwszego nowoczesnego więzienia w I Rzeczypospolitej*, „Lubelski Rocznik Pedagogiczny” 2016, t. XXV, z. 2:
- 1) Grześków M., Szymura M., *Straż Marszałkowska jako służba zmilitaryzowana. Geneza formacji i wybrane aspekty prawne*, „Przegląd Sejmowy” 2019, nr 5, (s. 193).

(podpis wnioskodawcy)

Wykaz osiągnięć naukowych albo artystycznych, stanowiących znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny

I. WYKAZ OSIĄGNIĘĆ NAUKOWYCH ALBO ARTYSTYCZNYCH, O KTÓRYCH MOWA W ART. 219 UST. 1. PKT 2 USTAWY

1. Monografia naukowa, zgodnie z art. 219 ust. 1. pkt 2a ustawy;

Jerzy Czołgoszewski, *Geneza oraz kształtowanie się więziennictwa w I Rzeczypospolitej, Księstwie Warszawskim i Królestwie Polskim. Od służby miejskiego do strażnika więziennego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2021, stron 676. ISBN: 978-83-8100-287-5

2. Cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych, zgodnie z art. 219 ust. 1. pkt 2b ustawy;

1) Jerzy Czołgoszewski, *Rusyfikacja systemu penitencjarnego Królestwa Polskiego po powstaniu styczniowym 1863 r.*, „Resocjalizacja Polska” 2021, nr 21, s. 155-173.

Dyscypliny czasopisma na podstawie wykazu MNiSW z 05.01.2024: nauki o rodzinie; pedagogika.

2) Jerzy Czołgoszewski, *Środki poprawczo-wychowawcze stosowane wobec madoletnich więźniów w Królestwie Polskim (do 1867 r.)*, „Lubelski Rocznik Pedagogiczny” 2022, nr 41 (1), s. 225-239.

Dyscypliny czasopisma na podstawie wykazu MNiSW z 05.01.2024: pedagogika.

3) Jerzy Czołgoszewski, *Franciszek Korwin-Maternicki (1815-1899) – nadzorca i ekspert więzienny, pedagog penitencjarny oraz działacz społeczny Królestwa Polskiego*, „Resocjalizacja Polska” 2023, nr 25, s. 9-27.

Dyscypliny czasopisma na podstawie wykazu MNiSW z 05.01.2024: nauki o rodzinie; pedagogika.

4) Jerzy Czołgoszewski, *Sylwetki i patriotyczne postawy kawalerów Orderu Virtuti Militari – nadzorców więzień w Królestwie Polskim*, „Law Education Security” 2023, nr 119 (II), s. 273-294.

Dyscypliny czasopisma na podstawie wykazu MNiSW z 05.01.2024: nauki o bezpieczeństwie; nauki prawne (w czasie publikacji artykułu wykaz MNiSW z 17.07.2023 obejmował również dyscyplinę pedagogika).

- 5) Jerzy Czołgoszewski, *Odwołanie do Boga w przysiędze strażników więziennych w Polsce na przestrzeni wieków*, „Pedagogika Katolicka” 2024, nr 34 (1), s. 218-228. Dyscypliny czasopisma na podstawie wykazu MNiSW z 05.01.2024: filozofia; pedagogika; nauki biblijne; nauki teologiczne.
3. Wykaz zrealizowanych oryginalnych osiągnięć projektowych, konstrukcyjnych, technologicznych lub artystycznych, zgodnie z art. 219 ust. 1. pkt 2c ustawy) – nie dotyczy.

II. WYKAZ AKTYWNOŚCI NAUKOWEJ ALBO ARTYSTYCZNEJ

1. Wykaz opublikowanych monografii naukowych (z zaznaczeniem pozycji niewymienionych w pkt I.1).

Przed uzyskaniem stopnia doktora:

- 1) Jerzy Czołgoszewski, *Więziennictwo okresu stalinowskiego na Warmii i Mazurach w latach 1945-1956*, Towarzystwo Naukowe i Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego, Olsztyn 2002, s. 343, ISBN: 83-87643-13-0

2. Wykaz opublikowanych rozdziałów w monografiach naukowych.

Po uzyskaniu stopnia doktora:

- 1) Rozdział pt. *Rys historyczny pracy operacyjnej w polskich więzieniach w latach 1945-1956*, [w:] T. Bulenda, W. Knap, Z. Lasocik (red.), *Więziennictwo na początku XXI wieku*, III Kongres Penitencjarny, IPSiR UW, Warszawa 2007, s. 305-314.
- 2) Rozdział pt. *Współpraca międzynarodowa*, [w:] T. Szymanowski, J. Cegielska, J. Czołgoszewski, S. Lelental, J. Pomiankiewicz (red.), *Księga jubileuszowa więziennictwa polskiego 1989-2009*, Centralny Zarząd Służby Więziennej, Warszawa 2009, s. 91-96.
- 3) Rozdział pt. *Więźniowie «niebezpieczni» w polskim systemie penitencjarnym. Izolować, czy resocjalizować?*, [w:] A. Krause, S. Przybyliński (red.), *Resocjalizacja penitencjarna - aktualne wyzwania i rozwiązania*, Naukowe Forum Pedagogów Olsztyńskiej Szkoły Wyższej im. Józefa Rusieckiego, t. 8, Impuls, Kraków 2012, s. 89-116.
- 4) Rozdział pt. *Klinika penitencjarna. Praktyczny wymiar resocjalizacji, Dylematy pedagogiki społecznej w postmodernistycznym świecie*, [w:] M. Bargel, E. Janigova, E. Jarosz (red.), *Dilemata socialni pedagogiky v postmodernim světe*, Institut mezioborovych studií, Brno 2012, s. 1031-1040.

- 5) Rozdział pt. *Utrudnienia stosowane wobec kapelanów w powojennych więzieniach na Warmii i Mazurach*, [w:] J. Szymko (red.), *Opętanie - Trans - Psychoza: implikacje w pracy penitencjarnej i duszpasterskiej*, Areszt Śledczy, Olsztyn 2013, s. 9-20.
- 6) Rozdział pt. *Oddziaływania terapeutyczne wobec skazanych odbywających karę pozbawienia wolności*, [w:] J. Szymko (red.), *Opętanie - Trans - Psychoza: implikacje w pracy penitencjarnej i duszpasterskiej*, Areszt Śledczy, Olsztyn 2013, s. 45-63.
- 7) Rozdział pt. *Klinika Penitencjarna. Praktyczny wymiar resocjalizacji*, [w:] E. Łuczak, S. Przybyliński, J. Żeromska-Charlińska (red.), *Eksplikatywne ujęcie procesu resocjalizacji*, Horyzonty Pedagogiczne, t. 2, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Olsztyn 2014, s. 69-79.
- 8) Rozdział pt. *Klinika Penitencjarna. Jak kształcić pedagogów resocjalizacji?* [w:] P. Stępniaak (red.), *Blaski i cienie współczesnej przestrzeni penitencjarnej: człowiek a system*, Wydział Pedagogiczno-Artystyczny Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań 2014, s. 407-421.
- 9) Rozdział pt. *Zarządzanie więzieniami w doświadczeniach polskich i izraelskich*, [w:] T. Bulenda, A. Rzepliński (red.), *Modernizowanie więziennictwa. V Kongres Penitencjarny*, Centralny Zarząd Służby Więziennej, Warszawa 2015, s. 430-455.
- 10) Rozdział pt. *Standardy Europejskiego Komitetu Zapobiegania Torturom (CPT) a osadzeni „niebezpieczni” w polskim systemie penitencjarnym*, [w:] M. Szwejkowska, K. Ryś (red.), *Współczesne wyzwania dla systemów penitencjarnych na świecie*, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Olsztyn 2016, s. 159-173.
- 11) Rozdział pt. *Służba więzienna w Królestwie Polskim (1815-1868)*, [w:] A. Purat, A. Wedeł-Domaradzka (red.), *Przestępstwo, kara więzienia na przestrzeni dziejów*, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz 2016, s. 15-37.
- 12) Rozdział pt. *Model of women's imprisonment in Poland*, M. Szwejkowska (red.), *The objectives of the long-term incarceration*, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Olsztyn 2017, s. 99-115.
- 13) Czołgoszewski J., Sarzała D., Rozdział pt. *„Klinika Penitencjarna” jako innowacyjna forma współpracy uniwersytetu z zakładem karnym w zakresie kształcenia studentów resocjalizacji*, [w:] K. Linowski, A. Gołębiowski (red.), *Wokół problemów resocjalizacji penitencjarnej*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Handlowej, Radom 2019, s. 35-49.

- 14) Rozdział pt. *Pedagog penitencjarny - jego rola i zadania w systemie społecznej readaptacji skazanych po opuszczeniu zakładu karnego*, [w:] J. Hroncova (red.), *Quo vadis sociálna pedagogika v 21. storočí?* SOCIALIA 2019, Belianum, Banská Bystrica 2019, s. 250-258.
  - 15) Rozdział pt. *Droga więziennictwa do odzyskania niepodległości. Wybrane aspekty prawne i organizacyjne*, [w:] T. Bulenda, A. Nawój-Śleszyński (red.), *Polski system penitencjarny w stulecie odzyskania niepodległości*, VI Kongres Penitencjarny, Centralny Zarząd Służby Więziennej, Warszawa 2020, s. 19-37.
  - 16) Rozdział pt. *COSSW w Kaliszu z kilku perspektyw*, [w:] E. Steczek-Czerniawska (red.), *Centralny Ośrodek Szkolenia Służby Więziennej w Kaliszu w latach 1950-2019*, Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Kalisz 2021, s. 263-265.
3. Wykaz członkostwa w redakcjach naukowych monografii.
- Po uzyskaniu stopnia doktora:
- 1) T. Szymanowski, J. Cegielska, J. Czołgoszewski, S. Lelentał, J. Pomiankiewicz (red.), *Księga jubileuszowa więziennictwa polskiego 1989-2009*, Centralny Zarząd Służby Więziennej, Warszawa 2009, stron 284.
4. Wykaz opublikowanych artykułów w czasopismach naukowych (z zaznaczeniem pozycji niewymienionych w pkt I.2).
- Przed uzyskaniu stopnia doktora:
- 1) Artykuł pt. *Dzieje olsztyńskich więzień*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 1999, nr 22-23, s. 114-120.
  - 2) Artykuł pt. *Materiały źródłowe w Archiwum Aresztu Śledczego w Olsztynie do zagadnienia okresu stalinowskiego na Warmii i Mazurach 1945-1955*, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” 1999, nr 3, s. 335-360.
  - 3) Artykuł pt. *Więzienia okresu stalinowskiego na Warmii i Mazurach w świetle materiałów archiwalnych*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2000, nr 26, s. 53-70.
- Po uzyskaniu stopnia doktora:
- 1) *Szkolenie pracowników działów specjalnych w szkole Straży (Służby) Więziennej w Hławie w latach 1949-1955*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2005, nr 47-48, s. 86-94.
  - 2) *Praca operacyjna w polskich więzieniach w latach 1945-1956*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2007, nr 56-57, s. 187-198.

- 3) *Wykonywanie kary śmierci w okresie stalinowskim*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2008, nr 58, s. 119-128.
  - 4) *Więziennictwo Księstwa Warszawskiego (1807-1815)*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2010, nr 69, s. 129-142.
  - 5) *Przeciwdziałanie narkotykom w izraelskich więzieniach*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2012, nr 74-75, s. 335-354.
  - 6) *Zsyłka więźniów Królestwa Polskiego na Sybir w latach 1843-1865*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2014, nr 82, s. 121-139.
  - 7) *Organizacja więziennictwa i służba więzienna w Królestwie Polskim w latach 1815-1868*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2014, nr 85, s. 115-142.
  - 8) *Jednostki specjalne izraelskiej Służby Więziennej*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2016, nr 90, s. 143-162.
  - 9) *Powstanie i działalność pierwszego nowoczesnego więzienia w I Rzeczypospolitej*, „Lubelski Rocznik Pedagogiczny” 2016, nr 2, s. 149-157.
  - 10) *Opieka medyczna w więzieniach Królestwa Polskiego (1815-1914)*, „The Prison Systems Review” 2019, nr 103, s. 107-126.
5. Wykaz osiągnięć projektowych, konstrukcyjnych, technologicznych (z zaznaczeniem pozycji niewymienionych w pkt I.3) – nie dotyczy.
  6. Wykaz publicznych realizacji dzieł artystycznych (z zaznaczeniem pozycji niewymienionych w pkt I.3) – nie dotyczy.
  7. Wykaz wystąpień na krajowych lub międzynarodowych konferencjach naukowych lub artystycznych, z wyszczególnieniem przedstawionych wykładów na zaproszenie i wykładów plenarnych.

Referaty wygłoszone przed uzyskaniem stopnia doktora:

- 1) Podsumowanie prac grupy seminaryjnej pt. *Przeciwdziałanie negatywnym przejawom podkultury więziennej w zakładach karnych*, Konferencja nt. *Podkultura więzienna w aresztach śledczych i zakładach karnych*, Centralny Ośrodek Szkolenia Służby Więziennej, Kalisz, 17-19 października 1994.
- 2) Referat pt. *Struktura i działalność więzienia*, Konferencja pt. *Konferencja historyczno-naukowa w 100-lecie Aresztu Śledczego w Olsztynie*, Olsztyn, 16 kwietnia 1998.

Referaty wygłoszone za granicą po uzyskaniu stopnia doktora:

- 1) Referat pt. *Indywidualizacja wykonania kary pozbawienia wolności w polskim systemie penitencjarnym*, Konferencja *Profilaktyka i zwalczanie chorób infekcyjnych w północno-zachodnim regionie Rosji*, 26-27 maja 2005 r., Sankt Petersburg, Rosja.
- 2) Referat pt. *Współpraca polskiego i izraelskiego więziennictwa*, Seminarium w Ośrodku Szkoleniowym Izraelskiej Służby Więziennej, 6 listopada 2006 r., Ramla, Izrael.
- 3) Referat pt. *Organizacja i zadania polskiego systemu penitencjarnego*, Seminarium dla kadry kierowniczej gruzińskiego więziennictwa, 7 grudnia 2006 r., Tbilisi, Gruzja.
- 4) Referat pt. *Klinika penitencjarna. Praktyczny wymiar resocjalizacji*, Międzynarodowa konferencja naukowa pt. *Dylematy pedagogiki społecznej w postmodernistycznym świecie*, 19-20 kwietnia 2012 r., Brno, Czechy.
- 5) Referat pt. *Pedagog penitencjarny – rola i zadania w systemie społecznej readaptacji skazanych po opuszczeniu zakładu karnego*, Międzynarodowa konferencja naukowa SOCIALIA 2019 *Quo vadis Edukacja społeczna w XXI wieku?*, 17-18 października 2019, Uniwersytet Mateja Bela w Bańskiej Bystrzycy, Słowacja.

Referaty wygłoszone w kraju po uzyskaniu stopnia doktora:

- 1) Referat pt. *Rys historyczny pracy operacyjnej w polskich więzieniach w latach 1945-1956*, III Kongres Penitencjarny *Więziennictwo na początku XXI wieku*, 6-7 grudnia 2002 r., Ośrodek Szkolenia Służby Więziennej w Popowie.
- 2) Referat pt. *Polski system penitencjarny*, Międzynarodowa konferencja EQUAL *Readaptacja społeczna skazanych uzależnionych a wdrażanie projektów Inicjatywy wspólnotowej Equal w Polsce*, 1-3 marca 2006 r., Zakopane.
- 3) Referat pt. *Problemy polskiego więziennictwa – a doświadczenia Izraelskiej Służby Więziennej. Dynamiczne zmiany w zarządzaniu izraelskim więziennictwem*, V Kongres Penitencjarny *Modernizacja polskiego więziennictwa*, 23-24 maja 2011 r., Warszawa-Popowo.
- 4) Referat pt. *Więźniowie «niebezpieczni» w polskim systemie penitencjarnym. Izolować, czy resocjalizować?*, IV Naukowe Forum Pedagogów Olsztyńskiej Szkoły Wyższej im. Józefa Rusieckiego *Między negacją a afirmacją – kryzys oddziaływań pedagogicznych*, 13 czerwca 2011 r., Olsztyn.
- 5) Referat pt. *Duszpasterstwo w więzieniach Warmii i Mazur w okresie stalinowskim 1945-1956*, Konferencja Naukowo-Duszpasterska Kapelanów Służby Więziennej

okręgu olsztyńskiego *Duszpasterstwo penitencjarne w ujęciu historycznym i współczesnym*, 24 października 2011 r., Olsztyn.

- 6) Referat pt. *Klinika penitencjarna. Praktyczny wymiar resocjalizacji*, I Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Horyzonty Pedagogiczne” *Dokąd zmierzamy? Nowe kierunki w pedagogice specjalnej*, 23-24 maja 2012 r., Olsztyn-Ostróda.
- 7) Referat pt. *Klinika penitencjarna. Praktyczny wymiar resocjalizacji*, V Naukowe Forum Pedagogów Olsztyńskiej Szkoły Wyższej m. Józefa Rusieckiego *Pedagogika wobec oczekiwań społecznych czasu teraźniejszego*, 11 czerwca 2012 r., Olsztyn.
- 8) Wykład monograficzny pt. *200 lat Zakładu Karnego w Barczewie*, Konferencja *200-lecie Zakładu Karnego w Barczewie 1812-2012*, 25 października 2012 r., Barczewo.
- 9) Referat pt. *Czy więzienie powinno leczyć? Wykonywanie kary pozbawienia wolności w systemie terapeutycznym*, Konferencja *Opętanie – trans – psychozy. Implikacje w pracy penitencjarnej i duszpasterskiej*, 22 listopada 2012 r., Olsztyn-Łława.
- 10) Referat pt. *Utrudnienia stosowane wobec kapelanów w powojennych więzieniach na Warmii i Mazurach*, Konferencja *Opętanie–Trans–Psychoza. Implikacje w pracy penitencjarnej i duszpasterskiej*, 22 listopada 2012, Olsztyn-Łława.
- 11) Referat pt. *Zsyłka więźniów Królestwa Polskiego na Sybir w latach 1843-1865*, Konferencja *Powstanie styczniowe i carskie więzienia w Królestwie Polskim*, 8 maja 2013 r., Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.
- 12) Referat pt. *Klinika Penitencjarna. Jak kształcić pedagogów resocjalizacji?*, IV Polskie Sympozjum Penitencjarne *Blaski i cienie współczesnej przestrzeni penitencjarnej. Człowiek a system*, 12-14 listopada 2013 r., Centralny Ośrodek Szkolenia Służby Więziennej w Kaliszu.
- 13) Referat pt. *Służba więzienna w Królestwie Polskim w latach 1815-1868*, Ogólnopolska Konferencja Naukowa *Przestępstwo, kara, więzienie – prawo na przestrzeni dziejów*, 18-19 września 2014 r., Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy.
- 14) Referat pt. *Projekty programów readaptacji społecznej skazanych*, Konferencja *Rozwijanie umiejętności społecznych oraz kształtowanie świadomości readaptacyjnej osób izolowanych w świetle prowadzonych programów resocjalizacyjnych*, 23 czerwca 2015 r., Ośrodek Służby Więziennej w Kikicach.

- 15) Referat pt. *Powstanie i działalność pierwszego nowoczesnego więzienia w I Rzeczypospolitej (1767-1795)*, Międzynarodowa Konferencja Naukowa *Psychopedagogiczne problemy edukacji i funkcjonowania człowieka - teoria i praktyka*, 26-27 listopada 2015 r., Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.
- 16) Referat pt. *Europejskie standardy traktowania więźniów „niebezpiecznych” a postępowanie z tą kategorią osadzonych w polskim systemie penitencjarnym*, I Olsztyńska Konferencja Penitencjarna *Współczesne systemy penitencjarne*, 29 kwietnia 2016 r., Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie.
- 17) Referat pt. *Polski model wykonywania kary pozbawienia wolności wobec kobiet* II Olsztyńska Konferencja Penitencjarna *Cele wykonywania kary izolacyjnej*, 12 maja 2017, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie.
- 18) Referat pt. *Obowiązki strażników więziennych na podstawie „Instrukcji dla więzień i zakładów karnych Królestwa Polskiego” z 1859 roku*”, Warsztaty *Więziennictwo polskie: 100 lat bez państwa, 100 lat dla państwa*, 26-27 marca 2018, Niemiecki Instytut Historyczny w Warszawie.
- 19) Referat pt. *Droga więziennictwa do odzyskania niepodległości. Wybrane aspekty prawne i organizacyjne*, VI Kongres Penitencjarny *Polski system penitencjarny w stulecie niepodległości państwa*, 6-8 lutego 2019 r., Ośrodek Szkolenia Służby Więziennej w Popowie.
- 20) Referat pt. *Klinika Penitencjarna. Praktyczna metoda kształcenia pedagogów Resocjalizacji*, Konferencja naukowa organizowana z okazji jubileuszu 50-lecia olsztyńskiej pedagogiki *(Re)konstrukcje pedagogiki akademickiej – troski, nadzieje, perspektywy*, 12–13 września 2019 r., Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie.
- 21) Referat pt. *Franciszek Korwin-Maternicki (1815-1899) – nadzorca i ekspert więzienny, pedagog penitencjarny oraz działacz społeczny Królestwa Polskiego*, Dzień Tradycji Służby Więziennej, Zakład Karny w Hawie, 23 lutego 2023 r.
- 22) Referat pt. *Reformy polskiego więziennictwa – w kierunku więzienia totalnego*, II Międzynarodowa Konferencja nt. Evidence-Based Practice w oddziaływaniach penitencjarnych i postpenitencjarnych *Funkcjonowanie systemów profilaktyczno-resocjalizacyjnych we współczesnych środowiskach wychowawczych*, 27 października 2023 r., Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

8. Wykaz udziału w komitetach organizacyjnych i naukowych konferencji krajowych lub międzynarodowych, z podaniem pełnionej funkcji.

Przed uzyskaniem stopnia doktora:

- 1) Konferencja nt. *Podkultura więzienna w aresztach śledczych i zakładach karnych*, Centralny Ośrodek Szkolenia Służby Więziennej, Kalisz 17-19 października 1994 r., pełniona funkcja – przewodniczący obrad IV grupy seminaryjnej.

Po uzyskaniu stopnia doktora:

- 1) XLIV Międzynarodowe Seminarium Kół Naukowych *Koła naukowe szkołą twórczego działania*, Wydział Nauk Społecznych Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Olsztyn 27-28 kwietnia 2015 r., pełniona funkcja – członek komisji.
9. Wykaz uczestnictwa w pracach zespołów badawczych realizujących projekty finansowane w drodze konkursów krajowych lub zagranicznych, z podziałem na projekty zrealizowane i będące w toku realizacji, oraz z uwzględnieniem informacji o pełnionej funkcji w ramach prac zespołów – nie dotyczy.
10. Wykaz członkostwa w międzynarodowych lub krajowych organizacjach i towarzystwach naukowych wraz z informacją o pełnionych funkcjach.
- 1) Polskie Towarzystwo Penitencjarne, od 2003 r. - członek od 2003 r.;
od 10.02.2023 r. członek Zarządu.
  - 2) Polskie Towarzystwo Higieny Psychiczej, od 2017 r. - członek zwyczajny.
  - 3) Towarzystwo Naukowe im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie,
od 2022 r. - członek zwykły.
11. Wykaz staży w instytucjach naukowych lub artystycznych, w tym zagranicznych, z podaniem miejsca, terminu, czasu trwania stażu i jego charakteru.
- 1) Sam Houston State University Huntsville, Teksas, USA.
Correctional Management Institute of Texas, Comparative Criminal Justice Study Program, 6-13 marca 2005 r., 40 godzin.
Kurs zarządzania zakładami karnymi dla wyższej kadry Służby Więziennej w ramach programu studiów porównawczych w zakresie wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych.
12. Wykaz członkostwa w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism wraz z informacją o pełnionych funkcjach (np. redaktora naczelnego, przewodniczącego rady naukowej, itp.) – nie dotyczy.

13. Wykaz recenzowanych prac naukowych lub artystycznych, w szczególności publikowanych w czasopismach międzynarodowych.

Przed uzyskaniem stopnia doktora recenzje następujących opracowań:

- 1) *Więzienie w Barczewie w systemie więzień politycznych w latach 1945-1956*, „Pamięć i Sprawiedliwość. Biuletyn Głównej Komisji Badania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu - Instytut Pamięci Narodowej” 1995, t. XXXVIII.

Po uzyskaniu stopnia doktora recenzje następujących opracowań:

- 1) *Polski biograficzny słownik penitencjarny*, Agencja Reklamowa ATU-NOVA, Kalisz 2008, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2009, nr 62-63.
- 2) *Watchmen or Guards? The Prison Guard in the Second Polish Republic*, „Acta Poloniae Historica” 2018, t. 118.
- 3) *Dziecko jako sprawca czynu zabronionego – psychologiczne determinanty przestępczości oraz niedostosowania społecznego wśród osób nieletnich*, „Kwartalnik Pedagogiczny” 2019, t. 64, nr 4 (254).
- 4) *Zakład Karny w Sztumie w dniach grudniowej rewolty 1970 roku na Wybrzeżu Gdańskim*, „The Prison Systems Review” 2022, Volume 114 (I).
- 5) *Mord sądowy w Polsce Ludowej w latach 1944-1956 – aspekty doktrynalne i penitencjarne*, „The Prison Systems Review” 2022, Volume 116 (III).
- 6) *Działalność pomocowa Stefanii Sempołowskiej (1868-1944) na rzecz więźniów. Listy osadzonych z Więzienia Ciężkiego na Św. Krzyżu z prośbą o pomoc do „Cioci Stefy*, „The Prison Systems Review” 2022, Volume 116 (III).
- 7) *Kontratypy w prawie ziemskim Rzeczypospolitej szlacheckiej doby przedrozbiorowej*, „The Prison Systems Review” 2022, Volume 117 (IV).
- 8) *Eksperyment penitencjarny w Szczypiornie (1958-1959) – analiza historyczno-pedagogiczna*, „The Prison Systems Review” 2023, Volume 118 (I).
- 9) *Kulturowe mechanizmy identyfikacji na przykładzie Więzienia Progresywnego w Jaworznie (1951-1956)*, „Law Education Security” 2023, Volume 119 (II).
- 10) *Bunt osadzonych w Zakładzie Karnym w Kamińsku z dnia 5 listopada 1981 roku podłoże, przebieg i skutki*, „Law Education Security” 2023, Volume 120 (III).
- 11) *Polityka Urzędu do Spraw Wyznań w kontekście konferencji kadry kierowniczej więziennictwa z lutego 1983 r.*, „Law Education Security” 2023, Volume 120 (III).

- 12) *Polskie projekty reform więziennictwa początku XIX wieku w kontekście światowego dyskursu penitencjarnego*, „Law Education Security” 2023, Volume 120 (III).
- 13) *Zbrodnie sądowe w czasach stalinowskich w Polsce - sprawa śmierci Tadeusza Łabędzkiego w 1946 r.*, „Law Education Security” 2023, Volume 120 (III).
14. Wykaz uczestnictwa w programach europejskich lub innych programach międzynarodowych.

Przed uzyskaniem stopnia doktora:

1) PHARE 2001

Uczestniczyłem w spotkaniach roboczych organizowanych przy współudziale Departamentu Prawa Międzynarodowego i Integracji Europejskiej Ministerstwa Sprawiedliwości w Warszawie z członkami Komisji Europejskiej oraz utrzymywałem kontakty z doradcami przedakcesyjnymi PHARE w Polsce. Uczestniczyłem w wizycie studyjnej we Francji.

Po uzyskaniu stopnia doktora:

1) PHARE 2003

Uczestniczyłem w wizycie studyjnej w Hiszpanii oraz byłem współorganizatorem dwóch międzynarodowych konferencji.

2) Projekt Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL

Numer projektu: A0138. Temat A. Ułatwianie wchodzenia i powrotu na rynek pracy osobom mającym trudności z integracją lub reintegracją na rynku pracy, celem promowania rynku pracy otwartego dla wszystkich.

Jako kierujący projektem Służby Więziennej „Nowa droga dla byłych więźniów” brałem udział w pracach projektowych, tworzyłem strukturę organizacyjną, organizowałem prace bieżące, uczestniczyłem w przygotowywaniu umów, projektu budżetu i harmonogramu działań, reprezentowałem projekt na zewnątrz, koordynowałem pracę pięciu instytucji partnerskich, współorganizowałem i uczestniczyłem w konferencjach krajowych i międzynarodowych.

3) Program Operacyjny Kapitał Ludzki

Brałem udział w przygotowaniu założeń związanych z udziałem Służby Więziennej w działaniach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki dla Polski na lata 2007-2013.

4) Programy pomocowe Ministerstwa Spraw Zagranicznych

Kierowałem pracami pozyskania z Ministerstwo Spraw Zagranicznych finansowania z rezerwy budżetowej państwa, dwóch projektów dotyczących wsparcia przez polską Służbę Więzienną przemian demokratycznych w Gruzji i Mołdawii. Zarządzałem projektem, od opracowaniu programów szkolenia dla funkcjonariuszy gruzińskiego i mołdawskiego więziennictwa, po ich realizację.

5) Misja Unii Europejskiej EUJUST LEX

Celem misji była organizacja dwóch kursów dla pracowników irackiego systemu sprawiedliwości. Uczestniczyłem w spotkaniach organizacyjnych z przedstawicielami misji EUJUST LEX w Polsce, zapoznawałem przewodniczącego misji z przygotowanym przez Służbę Więzienną programem, towarzyszyłem mu w wizycie z wiceministrem spraw zagranicznych oraz utrzymywałem kontakt z oficerem łącznikowym misji. Brałem udział w opracowaniu założeń kursu oraz przedstawiałem irackim uczestnikom problematykę organizacji i zarządzania polskim więziennictwem.

15. Wykaz udziału w zespołach badawczych, realizujących projekty inne niż określone w pkt. II.9 – nie dotyczy.

16. Wykaz uczestnictwa w zespołach oceniających wnioski o finansowanie badań, wnioski o przyznanie nagród naukowych, wnioski w innych konkursach mających charakter naukowy lub dydaktyczny – nie dotyczy.

III. WSPÓLPRA Z OTOCZENIEM SPOŁECZNYM I GOSPODARCZYM

1. Wykaz dorobku technologicznego – nie dotyczy.
2. Współpraca z sektorem gospodarczym.

Jestem autorem realizowanego od roku akademickiego 2011/2012 do 2019/2020 przez Katedrę Pedagogiki Resocjalizacyjnej z Aresztem Śledczym w Olsztynie projektu pt. „Klinika Penitencjarna”, w którym uczestniczyło łącznie 439 studentów. Zajęcia kliniki odbywały się na terenie zakładu karnego. W trakcie inauguracyjnych zajęć, przedstawiciel władz uczelni podpisywał z dyrektorem aresztu umowę w sprawie realizacji projektu. Przedsięwzięcie to było przedstawiane przez prasę, telewizję i radio, jako modelowy przykład współpracy uczelni ze środowiskiem społeczno-gospodarczym.

3. Wykaz uzyskanych praw własności przemysłowej, w tym uzyskanych patentów krajowych lub międzynarodowych – nie dotyczy.
4. Wykaz wdrożonych technologii – nie dotyczy.
5. Wykaz wykonanych ekspertyz lub innych opracowań wykonanych na zamówienie instytucji publicznych lub przedsiębiorców – nie dotyczy.
6. Wykaz udziału w zespołach eksperckich lub konkursowych.

Od 2013 r. jestem członkiem jury 11 edycji międzynarodowego przeglądu twórczości filmowej o tematyce penitencjarnej International Film Festival in Olsztyn „Prison Movie”.

7. Wykaz projektów artystycznych realizowanych ze środowiskami pozaartystycznymi – nie dotyczy.

IV. DANE NAUKOMETRYCZNE

1. Impact Factor (w dziedzinach i dyscyplinach, w których parametr ten jest powszechnie używany jako wskaźnik naukometryczny) – nie dotyczy.
2. Liczba cytowań publikacji wnioskodawcy, z oddzielnym uwzględnieniem autocytowań.

Analiza bibliometryczna dorobku naukowego na podstawie danych z bazy Bibliografia publikacji pracowników Uniwersytetu Warmińsko- Mazurskiego w Olsztynie

I. Analiza cytowań:

Lp.	Rok	Tytuł publikacji	Ilość cytowań w Google Scholar
1	2021	Geneza oraz kształtowanie się więziennictwa w I Rzeczypospolitej, Księstwie Warszawskim i Królestwie Polskim : Od służby miejskiego do strażnika więziennego Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego	1
2	2014	Organizacja więziennictwa i służba więzienna w Królestwie Polskim w latach 1815-1868 Przegląd Więziennictwa Polskiego	5
3	2014	Zsyłka więźniów Królestwa Polskiego na Sybir w latach 1843-1865 Przegląd Więziennictwa Polskiego	1
4	2014	Materiały źródłowe w Archiwum Aresztu Śledczego w Olsztynie do zagadnienia okresu stalinowskiego na Warmii i Mazurach 1945-1955 Komunikaty Mazursko-Warmińskie	1
5	2010	Więziennictwo Księstwa Warszawskiego Przegląd Więziennictwa Polskiego	6
6	2002	Więziennictwo okresu stalinowskiego na Warmii i Mazurach w latach 1945-1956 Towarzystwo Naukowe i Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego	9
			23

3. Indeks Hirscha.

Raport cytowań w Google Scholar przeprowadzony w dniu 06.02.2024 roku.

liczba prac cytowanych = 6	liczba cytowań = 23	Index Hirscha (Index h) = 3
-----------------------------------	----------------------------	------------------------------------

Brak cytowań w bazach Scopus i Web of Science.

II. Zestawienie punktacyjne całego dorobku publikacyjnego:

	łączna liczba prac	liczba prac z IF	liczba prac z punktacją MNiSW	łączna wartość IF	łączna wartość punktacji MNiSW
artykuł w czasopiśmie polskim	22	0	16	0	529
referat konferencyjny	5	0	2	0	8
rozdział (fragment) w książce	1	0	0	0	0
książka	1	0	0	0	0
rozdział (fragment) w monografii naukowej	10	0	9	0	53
redakcja książki	1	0	0	0	0
monografia	2	0	2	0	138
recenzja	3	0	0	0	0
Ogółem	45	0	29	0	728

Informacje zawarte w pkt. IV powinny wskazywać również na bazę danych, na podstawie której zostały podane.

Przy wyborze tej bazy należy zwracać uwagę na specyfikę dziedziny i dyscypliny naukowej, w której kandydat ubiega się o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Rada Doskonałości Naukowej informuje, że podawanie danych naukometrycznych – w opinii Rady Doskonałości Naukowej – jest wskazane i zalecane, wynika to także ze stosowanej powszechnie praktyki przez samych kandydatów ubiegających się o awans naukowy. Należy jednak podkreślić, że podane we wnioskach o wszczęcie postępowania awansowego dane naukometryczne nie mogą stanowić kryterium oceny dorobku naukowego Kandydata dla podmiotów doktoryzujących, habilitujących oraz samej Rady Doskonałości Naukowej, organów prowadzących postępowania w sprawie nadania stopnia lub tytułu. Zadaniem tych organów jest przede wszystkim ocena ekspercka dorobku naukowego Kandydata ubiegającego się o awans naukowy, zaś decyzja o nadaniu stopnia lub tytułu nie powinna być uzależniona od podania tych danych.

Jerry Czolgosz ewerhu

(podpis wnioskodawcy)